

Hur homo(gen) är idrotten egentligen?

- En kvalitativ intervjustudie om en lesbisk kvinnas situation inom svensk elitidrott

Johanna Ahnström

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete 49: 2007

Läroarbuden: 1999-2002

Handledare: Birgitta Fagrell

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	4
Abstract	5
Sammanfattning	6
1 Inledning	7
2 Syfte	10
3 Litteratur- och forskningsgenomgång	11
3.1 <i>Attityder till homosexualitet – historiska nedslag</i>	11
3.1.1 Guds förbannelse – det onormala	12
3.1.2 Kriminalisering.....	12
3.1.3 Sjukdomsdiagnos.....	13
3.1.4 Den jämlike	14
3.1.5 Samhällsmedborgare.....	14
3.1.5.1 <i>Homosexuell frånvaro</i>	15
3.1.5.2 <i>”Bli medveten” om sin homosexualitet</i>	15
3.1.5.3 <i>”Komma ut” - öppenhet och gemenskap</i>	16
3.1.5.4 <i>Omvärldens reaktioner</i>	16
3.1.5.5 <i>Diskriminering</i>	17
3.1.5.6 <i>Sammanfattning</i>	18
3.1.6 Från sanning till myt	18
3.1.7 Homosexuella och diskriminering.....	20
3.1.8 Sammanfattning.....	21
3.2 <i>Idrottens föreställningar</i>	22
3.2.1 Kroppen utesluter och begränsar	22
3.2.2 Fokus på jämställdhet.....	25
3.3 <i>Forskning</i>	26
3.3.1 Professor Kari Fasting - Homofobi, kvinnor och elitidrott	26
3.3.2 Studier från USA	27
3.3.3 Livsvillkor och hälsa bland homo- och bisexuella.	29
3.3.4 Attityder till homosexualitet och homosexuella.....	31
3.3.5 Sammanfattning.....	32
4 Teoretiska utgångspunkter	32
5 Metod	35
5.1 <i>Urval</i>	36
5.2 <i>Intervjutillfället</i>	37
5.3 <i>Bearbetning</i>	38
5.4 <i>Validitet/Reliabilitet/Objektivitet</i>	40
5.5 <i>Etiska överväganden</i>	42
5.6 <i>Metodkritik</i>	42
6 Resultat och diskussion	43
6.1 <i>Annas berättelse – det realistiska perspektivet</i>	44
6.1.1 Annas egen berättelse.....	44
6.2 <i>Relationen till lagkamraterna</i>	45
6.2.1 De kvinnliga	45
6.2.2 De manliga	45
6.3 <i>Relationen mellan lagkamraterna</i>	46
6.4 <i>Relationen till tränare och ledning</i>	47
6.4.1 Tränarna	47
6.4.2 Ledning	47
6.5 <i>Erfarenheter av att vara idrottande kvinna</i>	48
6.6 <i>Erfarenheter av att vara homosexuell</i>	49
6.6.1 Anna ”kommer ut”.....	49
6.6.2 Kvinna som inte vågar ”komma ut”	50
6.6.3 Lika barn leka bäst.....	51

6.6.4	Anna funderar	51
6.7	<i>Det dekonstruktiva perspektivet</i>	52
6.7.1	Varför mår Anna bra?	52
6.7.2	Vad har Anna överlevt?	56
6.7.3	Hur kan vi förstå motsatsförhållandena i Annas lag?	60
6.8	<i>Det kritiska perspektivet</i>	64
6.8.1	Annas oas – svårt att ”komma ut”	64
6.8.2	Annas oas – homofobin påverkar	66
6.8.3	Anna och familjen.....	69
7	Etik	70
8	Sammanfattande diskussion	71
9	Forskningsbehov	74
	Litteratur- och källförteckning	76
	Bilaga 1	Begreppsförklaring
	Bilaga 2	Intervjuguide
	Bilaga 3	Käll- och litteratursökning

Förord

– *Skam den som ger sig!*

Idén till undersökningen kom till - vintern 2002.
Under fem år har den levt i mig och berört.
Med blandade känslor skiljs vi åt - sommaren 2007.

TILL DIG!

*”Du min förtvivlan och min kraft,
du tog allt eget liv jag haft,
och därför att du krävde allt
gav du tillbaka tusenfalt.”*

Karin Boye ♦

Först vill jag rikta ett varmt och stort TACK till min intervjuperson ”Anna”!

Mamma, pappa och syster!

– Tack för att ni finns och hela tiden har trott på mig!

Eva!

– Du har varit ett ovärderligt mentalt stöd för mig och tack för att du läste och kommenterade uppsatsen. Du är bäst!

Birgitta Fagrell!

– Jag beundrar dig!

TUSEN TACK!

♦ Karin, Boye, *Dikter*, 2: a uppl. (Bonniers förlag AB, 1987), s. 261.

Abstract

Aim

The purpose of this study is trying to understand and problemize how a homosexual top-level sports women experiences her situation in Swedish sports movement. Consequently I want to acquire a greater insight in another person's world.

Method

The empirical material consists of *one* qualitative research interview. A female coach in top-level sports got to know my need for a person with appropriate knowledge, experiences and with a great extent of awareness and with the will to open up and talk. She let colleagues of her know of my wish and with a so-called "snowball-selection" I got hold of a suitable interviewee. The interview was characterized, as far as possible, with a great deal of freedom for the interviewee to conduct the conversation. This was made through a low grade of standardized questions and with a deliberate attempt from my side to guide her towards the areas of which I had the ambition to gain knowledge. A recorder was used during the interview. The interview was printed out, the text was interpreted and analysed, taking three different interpretation-perspectives as a starting point: the realistic, the deconstructive and the critical.

Result / Conclusion

Sports are, and have been, of great importance for my interviewee. Sports have been her way of *surviving*. The high spirit within her sport, besides the secure environment it represents, my interviewee has been given a great deal of joy and unforgettable memories. She finds her situation in her team: "*very special*". Nevertheless she questions the unfair conditions between the female- and the male teammates, concerning economics, commitment and acceptance. My interviewee sees this situation, significantly, due to the male dominance in the committee and sponsor group and their lack of interest in the female team. The sports context, in which we find her at present, has given her the strength to withstand the heterosexual norm. This norm has with its demand for heterosexuality as the natural and normal sexuality affected her negatively, exposed her to low acceptance, negative attitudes and silence from the environment. Today we find my interviewee in a "bubble". This "bubble" is full of high spirit, acceptance and joy and has given her the power to be open with her sexuality. Outside of the "bubble" she is constantly surrounded by demands for heterosexuality and homophobic attitudes that clearly marks the sports ground. Her contradictions in her statements certainly show how affected she is by the homophobia. Affected in that way that she in many cases adapts a negative and homophobic attitude to herself and homosexuality.

Sammanfattning

Syfte

Syftet med undersökningen är att försöka förstå och problematisera hur en homosexuell elitidrottande kvinna upplever sin situation inom den svenska föreningsidrotten. Syftet är följaktligen att få en större inblick i en annan människas värld.

Metod

Det empiriska materialet består av *en* kvalitativ forskningsintervju. En kvinnlig tränare på elitnivå fick veta mitt behov av en intervjuperson med relevanta kunskaper och erfarenheter, hög grad av medvetenhet och vilja att berätta. Hon förmedlade min önskan vidare till sina kollegor och med ett s.k. ”snöbollsurval” fick jag tag på en lämplig intervjukandidat. Intervjun karaktäriserades av stor frihet för den intervjuade att styra samtalet. Detta genom låg standardisering av frågorna och medveten styrning av mig mot de olika områdena jag önskade få kunskap om. Bandspelare användes vid intervjutillfället. Intervjun skrevs ut i fulltext och har sedan bearbetats och analyserats med utgångspunkt i tre olika tolkningsperspektiv: det realistiska, det dekonstruktiva och det kritiska.

Resultat/Slutsats

Idrotten betyder och har betytt väldigt mycket för min intervjuperson. Idrotten har varit hennes sätt att *överleva*. Med den gemenskap och trygghet idrotten erbjuder, har den skänkt henne mycket glädje och oförglömliga minnen. Hon upplever sin situation i laget som ”*så speciell*”. Hon ifrågasätter dock orättvisa förhållanden mellan dam- och herrlag både ifråga om ekonomi, engagemang och acceptans. Hon upplever orättvisorna till stor del bero på styrelsens och sponsorgruppens manliga dominans och bristande intresse för damlaget. Min intervjupersons idrottssituation har givit henne styrka att stå emot den heterosexuella normen. Denna norm har med sitt krav på heterosexualitet som den naturliga och normala sexualiteten påverkat henne negativt, utsatt henne för låg acceptans, negativa attityder och tystnad från omgivningen. Idag befinner hon sig i en ”bubbla”. Denna ”bubbla” är full av gemenskap, acceptans och glädje och har givit henne styrka att våga vara öppen med sin sexuella läggning. Utanför ”bubblan” omgärdas hon alltjämt av heteronormens krav och homofobiska attityder som tydligt präglar idrotten. Hennes motsägelsefulla uttalanden visar bestämt att hon påverkas negativt av homofobin. Hon påverkas på det sätt att hon inte sällan intar en förnekande och homofobisk attityd både till sig själv och till den homosexuella läggningen.

1 Inledning

För mer än 30 år sedan, 1974, slog riksdagen fast att ”*en samlevnad mellan två personer av samma kön är en från samhällets synpunkt fullt acceptabel samlevnadsform*”.¹ I 1984 års utredningsbetänkande, *Homosexuella och samhället*, konstaterades att den enda skillnaden mellan homosexuella² och heterosexuella³ människor är att homosexuella, i valet av kärlekspartner, föredrar en person av samma kön.⁴

I och med dessa konstateranden torde det inte finnas några skäligen argument för att homosexuella inte skulle jämföras med heterosexuella, med de skyldigheter och rättigheter det medför.⁵

Anmärkningsvärt är att det tog ända till 1994 innan lagen om registrerat partnerskap trädde i kraft. Lagen ger homosexuella par rätten att leva under samma lagstiftning vad gäller äktenskapet.⁶ Rätten att ingå äktenskap är en mänsklig rättighet enligt lagen om mänskliga rättigheter.⁷

Jag lever idag i ett homosexuellt förhållande och jag definierar mig som homosexuell eller lesbisk.⁸ Mina egna erfarenheter och den information och kunskap jag inhämtat från litteratur säger mig att det finns en strävan i samhället mot jämlikhet⁹ mellan homosexuella och heterosexuella men att motståndet och trögheten alltjämnt är påfallande stor. Jag anser att det fortfarande finns många fördomar som ligger i vägen för de homosexuellas liv. Konsekvensen, menar jag, kan bli att homosexuella inte alltid accepteras och bemöts med den självklara respekt som alla människor har rätt till.

En viktig händelse i jämlikhetsarbetet för homosexuellas rättigheter var då den statliga myndigheten HomO tillsattes den 1 maj 1999. Uppdraget för denna myndighet är att verka mot homofobi¹⁰ och diskriminering¹¹ på grund av sexuell läggning.^{12 13}

---

¹ HomO, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, Könsneutral äktenskapsbalk, 2004-02-15 <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1802>> (2007-05-01).

² Se bilaga 1.

³ Ibid.

⁴ Socialdepartementet, *Homosexuella och samhället: betänkande av utredningen om homosexuellas situation i samhället*, Statens offentliga utredningar, 1984:63 (Stockholm:Liber, 1984) s. 19.

⁵ Ibid.

⁶ HomO, Lagstiftning <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1021>> Lag (1994:1117) om registrerat partnerskap, (2007-05-17).

⁷ HomO, Den europeiska konventionen den 4 nov 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, artikel 12, Lag (1994:1219) 1994-05-05 <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1055>> (2007-05-17).

⁸ Se bilaga 1.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Se bilaga 1.

¹² HomO, Vad är homO?, 04-02-17 <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1012>> (2005-03-20).

¹³ Se bilaga 1.

År 2003 kom lagen om hets mot folkgrupp även att inkludera sexuell läggning. Enligt 16 kap § 8 i brottsbalken kan man idag bli dömd om man uttalar eller sprider hot eller missaktning för en grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning.¹⁴

De utredningar och den lagstiftning som gjorts de senaste 30 åren med syfte att verka för de homosexuellas rättigheter ser jag som ett stort steg mot större acceptans och medvetenhet i samhället. Jag anser dock att lagar och åtgärder lika väl kan vara en konsekvens av den homofobi och den diskriminering av homosexuella, som alltså existerar i samhället idag. Kan det vara så att ju mer upplysta vi blir och ju mer vi riktar strålkastarljuset på de homosexuellas situation desto större blir de krafter som vill motverka denna utveckling?

Jag har varit aktiv inom idrottsrörelsen under en kortare period i mitt liv och idag är jag en glad motionär. Mina år som fysiskt aktiv, och mina erfarenheter av att tillhöra en minoritet, har gjort att jag har funderat mycket på hur det verkligen är att vara homosexuell inom idrotten. Hur avspeglar sig samhället på den idrottsliga arenan? Ställs man som homosexuell inför samma svårigheter eller problem? Finns det försvårande faktorer eller kan det rent av vara lättare?

En kvinnlig representant från RFSL, Riksförbundet för Sexuellt Likaberättigande, delgav mig en kommentar från en kvinnlig fotbollstränare:

- *Vi har inga lesbiska tjejer i vårt fotbollslag!*¹⁵

Kvinnan blev väldigt förvånad över denna kommentar då hon personligen känner flera lesbiska kvinnor i det laget. Uttalande som detta anser jag som kränkande och utgör i allra högsta grad en försvårande faktor för lesbiska kvinnor. Kari Fasting, professor vid Norges idrottshögskola, ser sådant förnekande inom kvinnoidrotten som ett uttryck för homofobi.¹⁶

Det finns idag en begynnande medvetenhet inom idrottsrörelsen om förekomsten av homofobi och diskriminering på grund av sexuell läggning och därmed om homo-, och bisexuellas situation. HomO engagerar sig aktivt för att sprida medvetenheten även inom idrottsrörelsen.¹⁷

---

¹⁴ HomO, Brottsbalken – hets mot folkgrupp (2006:892) < <http://www.homo.se/o.o.i.s/1045> > (2007-04-17).

¹⁵ Inf. 1.

¹⁶ Kari Fasting, "Homofobi, kvinnor och elitidrott", *svensk idrottsforskning*, 9 (1999: 4), s 40.

¹⁷ HomO, Rapport 2003 < http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/rapport03.pdf > (2007-05-22) s. 78.

En annan faktor som är av stor betydelse för kvinnors situation inom idrotten är just den att de är kvinnor. Enligt Fasting ger sig idrottande kvinnor in på den manliga arenan. De normer och värderingar som man i vår kultur associerar till att vara typiskt manliga avspeglar sig fortfarande i normer och värden inom idrotten. Fasting menar vidare att idrotten traditionellt har varit ett forum där männen fått sin manlighet bekräftad och kunnat markera sitt avståndstagande till kvinnor. En konsekvens blir att idrotten inte bara är präglad av maskulinitet utan även heterosexualitet.

Inför OS 1928 kommenterades kvinnornas vara eller icke vara i Göteborgs Posten så här:

*Ingen vill väl gärna låta dem spela fotboll, även om man försökt sig på det slags fänighet i till exempel Frankrike. Nej. Tävlingar av rent manlig karaktär böra icke damerna släppas in på. Det för kvinnorna osköna är i detta fall synonymt med det rent skadliga. Tävlingsgrenar, däremot, där gracen och charmen komma till sin fulla rätt äro de enda riktiga.*¹⁸

Eva Olofsson har forskat kring kvinnors villkor i idrottsvärlden. Enligt henne är idrottsrörelsen en patriarkal institution, där männen dominerar över kvinnorna i antal, makt och kontroll. Hon menar att tidigare forskning beskrivit idrotten som könsneutral men att hon delvis har kunnat korrigera detta genom sin forskning.¹⁹ Olofsson menar att den moderna svenska idrotten har ”skapats av män, för män och dessutom beskrivits av män”.²⁰

De senaste 30 åren har emellertid jämställdhetsarbetet satt fart med syfte att få in fler kvinnor i idrotten. Vid Riksidrottsmötet, RIM, 1977, antogs det första handlingsprogrammet för kvinnlig idrott.²¹ 1989 antogs Idrottens jämställdhetsplan inför 90-talet, vilken jämställdhetsarbetet fortfarande bygger på. Utifrån denna plan satte riksidrottsförbundet upp ett jämställdhetsmål som lyder:

*Flickor och pojkar, kvinnor och män inom idrottsrörelsen ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter och de ska dela inflytande och ansvar.*²²

---

¹⁸ Sara Lindström, *Den kvinnliga friidrotten i Sverige 1925-1928*, Examensarbete 10p vid Göteborgs universitet, 1999, s. 17; se Göteborgs Posten, 1928-07-30

¹⁹ Eva Olofsson, *Har kvinnorna en sportslig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet* (diss.Umeå; Kungälv, 1989), s. 56.

²⁰ Ibid. s. 57.

²¹ RF (Riksidrottsförbundet), Viktiga milstolpar i idrottens jämställdhetsarbete <<http://www.rf.se/t3.asp?p=2629>> (2005-04-13).

²² RF, Kvinnor och män inom idrotten, FOU 2 005:3 <<http://www.rf.se/t3.asp?=20337>> s. 2. (2005-03-15).

Trenden mot ökad andel kvinnor inom idrotten och de jämställdhetsplaner som sätts upp kan tyckas vara konsekvenserna av att synen på kvinnans deltagande mer och mer accepteras och ses som självklar. År 2003 var 38 procent av RF: s aktiva medlemmar kvinnor och 27 procent av specialförbundens styrelseledamöter kvinnor.²³ Vi jämför med andelen kvinnliga medlemmar 1953, 50 år efter RF: s bildande, och ser att de endast utgjorde 15 procent.²⁴

De svårigheter som man som homosexuell kan ställas inför i samhället idag kan vi inte blunda för. Vårt val att idrotta, och i vilken form, påverkas alltså av idéer om ”kvinnligt och manligt”. Det finns omfattande forskning om att det på idrottens alla nivåer finns faktorer som på olika sätt skapar skilda förutsättningar för kvinnor och mäns idrottande. Vad är det då som får mig att fundera över om det skulle kunna vara lättare att vara lesbisk inom idrotten än samhället i övrigt? Jo, jag anar att det är en överrepresentation av kvinnliga homosexuella inom idrottsvärlden. Kanske är det så att idrotten och idrottsutövandet har kommit att bli ett forum för lesbiska, ett sätt att med många likasinnade få styrka att våga tro på sig själv och våga vara sig själv.

2 Syfte

Med anledning av det beskrivna problemområdet, mina personliga funderingar och erfarenheter, är mitt syfte med undersökning att försöka förstå och problematisera hur en homosexuell elitidrottande kvinna upplever sin situation inom den svenska elitidrotten.

Jag vill följaktligen få en större inblick i hur en människa uppfattar sin värld.

Jag har i min undersökning ringat in följande frågeställningar:

- Vilka är hennes erfarenheter och upplevelser av att vara homosexuell?
- Hur upplever hon relationen till lagkamraterna och mellan lagkamraterna, både de kvinnliga och de manliga, till tränarna och till ledningen?
- Vad har idrotten betytt och vad betyder den för henne idag?
- Hur ska man förstå hennes upplevelser ur ett individperspektiv och ett samhällsperspektiv?

---

²³ Ibid., s. 9

²⁴ RF, Idrott, kön och genus, en kunskapsöversikt, FOU 2003:1 < <http://www.rf.se/t3.asp?m=78028> s. 7. (2005-03-15).

3 Litteratur- och forskningsgenomgång

3.1 Attityder till homosexualitet – historiska nedslag

Inställningen och attityden mot homosexuella personer och beteenden har en lång historia bakom sig. Attitydernas karaktär har skiftat från tid till tid beroende på samhällsliga förändringar, värderingar, myter²⁵, föreställningar och konstruktioner. Det som går som en röd tråd genom hela historien är att synsättet nästan undantagslöst har varit fördömande; fördömande i den mening att homosexualiteten mestadels har betraktats som något onaturligt, socialt skadligt, brottsligt, smittsamt eller ansetts vara en sjukdom.²⁶ Som jag ser det har homosexualiteten i litteraturen genomgående beskrivits som och tilldelats en motsatsposition till heterosexualiteten. Den har alltjämt betraktats som det naturgivna och ”riktiga” tillståndet. Vad som är viktigt att betona är att litteraturen till helt övervägande del behandlat den manliga homosexualiteten trots att den kvinnliga har funnits och finns i stor utsträckning.²⁷ Normer och värderingar kring homosexualitet som präglar vårt västerländska samhälle idag, är som jag ser det, en produkt av historien.

Förtydligas bör att begreppen homosexualitet och homosexuell inte har funnits med under alla epoker. Begreppet började inte användas förrän på mitten av 1800-talet. Då avsikten är att beskriva sexuella känslor och beteenden mellan två personer av samma kön anser jag det för bekvämlighetens skull enklast att använda ”vår tids” definition; homosexuell.

Det har emellertid funnits samhällen där människor haft en mer tillåtande inställning till homosexualitet och homosexuella personer. I antikens Grekland, fram till 400 e Kr, hade man en relativt liberal och i viss mån uppmuntrande inställning till homosexualitet. Det ansåg vara ett led i unga pojkars uppfostran att ha sexuella förbindelser med äldre män. Familjestrukturen med en man och en kvinna betraktades alltjämt som den riktiga och grundläggande.²⁸ Vad man också genom forskning tro sig veta är att i de tidiga judiska stammarna accepterades homosexualiteten som ett värdefullt inslag i fysiskt umgänge mellan människor. Samma inställning hade även många kringliggande samhällen, som i det flesta fall inte var helt patriarkaliska, dvs. de hade ett samhällsskick där mannen inte hade oinskränkt makt.²⁹

---

²⁵ Se bilaga 1.

²⁶ Sune Innala, ”Attityder mot homosexuella” i *Homosexuell idag*, red. Malin Backström (Rapport från en konferens om samhällsvetenskaplig forskning kring homosexualitet, 1998:1) Folkhälsoinstitutet, kriminologiska institutionen, Stockholm 1998 s. 25.

²⁷ SOU 1984:63 s. 34.

²⁸ Ibid., s. 46f.

²⁹ Ibid., s. 45.

3.1.1 Guds förbannelse – det onormala

Kyrkans och religionens roll i de samhällseliga värderingarna har varit mycket omfattande genom tiderna. Redan före Kristus betonades kopplingen till fortplantningen samtidigt som lusten fördömdes. All sexualitet mellan personer av samma kön var oacceptabel.³⁰ Vi behöver gå ända tillbaka till Gamla testamentets tid som också grundar sig på en syn på sexualiteten som ett redskap till fortplantning för att hitta de första kraftfulla och organiserade fördömandena av homosexuella beteenden. Varken Gamla eller Nya testamentet nämner uttryckligen homosexualitet eller homosexuella beteenden, istället använder man ordalydelser som; ”att en man inte skall ligga hos en man som en man ligger hos en kvinna” (3 Mos. 18:22). Dessa första fördömanden skulle man kunna tolka som att de utgör grunderna till den nästan uteslutande negativa inställning som har genomsyrat de flesta samhällen genom tiderna.

I vår västerländska kultur har vi, som en produkt av historien, också haft en sexualsyn som innebär att sexualitet endast ska förekomma inom ramen för äktenskapet och i barnalstrande syfte. Denna syn representerades av kyrkan och dess förespråkare och blev successivt förhärskande under medeltiden, 400-1500-talet.³¹

3.1.2 Kriminalisering

Kyrkans antihomosexuella hållning resulterade snart i att homosexuella handlingar belades med straff. Straffen var drastiska, speciellt för män, och i medeltidens s.k. *häxprocesser* var homosexualitet en del av eller rent av den enda brottsligheten. Denna inställning torde vara en avgörande anledning till uppkomsten av fördömande inställningarna mot homosexuella.³²

Under flera sekler var således den dominerande inställningen till homosexuella negativ och bestraffningarna var inte sällan hårda mot homosexuella handlingar. Under 1700-talet straffades homosexuella relationer hårt i Sverige och andra delar av Europa. I den svenska brottsbalken 1734 var straffet för sodomi³³ halshuggning och sedan uppvisande eller brännande av kroppen.³⁴ Den Franska revolutionen, 1789, innebar en omvälvande förändring och ett framsteg för homosexuellas rättigheter. En lagförändring som avkriminaliserade homosexuella handlingar antogs och Frankrike som en stort och mäktigt nation påverkade många andra länder att göra detsamma, dock ej Sverige

---

³⁰ Innala, s. 25.

³¹ SOU 1984:63 s. 45ff.

³² Ibid., s.47.

³³ Se bilaga 1.

³⁴ RFSL (Riksföreningen för sexuellt likaberättigande), HBT-historia, 2006-09-28 <http://www.rfsl.se/?p=413> (2007-05-18).

och stormakterna England, Tyskland och USA. Dessvärre påverkades inte samhällets och människors inställning i och med denna reform och intoleransen bestod.³⁵

I stormakten Tyskland gjordes det stora ansträngningar för de homosexuellas situation i samhället och 1897 grundlades en av de första organisationerna för homosexuella med syftet att avkriminalisera homosexualitet. Organisationens syfte var även att upplysa och öka kunskapen hos myndigheter och hos allmänheten. Förbudet mot homosexuella handlingar avskaffades inte men de homosexuellas situation förbättrades något. Fram till nazismens maktövertagande kom Tyskland att utgöra ett centrum för homosexuella. Det växte fram en homosexuell kultur med barer, tidningar och klubbar. När Hitler kom till makten skärptes straffen för homosexuella då de ansågs utgöra ett hot mot den vita rasens renhet. Under 2:a världskriget avled uppskattningsvis tiotusentals homosexuella i koncentrationslägren.³⁶ I Sverige var homosexuella handlingar kriminella fram till 1944.³⁷

När vi historiskt betraktar företeelser, attityder och lagstiftning mot homosexualitet och homosexuella handlingar måste det förtydligas att de i de flesta kulturer ägnats föga eller ingen uppmärksamhet alls åt den kvinnliga homosexualiteten.³⁸ I England under senare hälften av 1800-talet och under inflytande av drottning Viktoria kunde det inte förekomma någon kvinnlig homosexualitet och därför behövdes följaktligen inget förbud mot det heller.³⁹ I den Svenska lagstiftningen fanns även där endast ett uttalat förbud mot homosexuella män.⁴⁰

3.1.3 Sjukdomsdiagnos

Trots avkriminaliseringen, 1944, som innebar att det inte längre var straffbart att vara homosexuell var man långt ifrån en acceptans i samhället. Myndigheterna satte nu ett sjukdomsbegrepp på homosexualiteten. Homosexualitet var sedan klassat som sjukdom fram till 1979.⁴¹ I boken, *Kvinnans egen läkarbok*, från 1950, beskrivs homosexualitet som en sexuell abnormitet där det sexuella begäret riktar sig mot samma kön. Det finns en medfödd och en förvärvad variant, där den förvärvade beror på en längre tids avstängning från det motsatta könet. Detta torde ske i fängelser,

---

³⁵ SOU 1984:63 s. 48.

³⁶ Joakim Anrell <anrell@telia.com> Homosexualitet genom historien, 2001 <<http://www.anrell.nu/homo/fakta/historia.html>> (2007-04-15).

³⁷ RFSL, HBT historia, 2006-09-28 <<http://www.rfsl.se/?p=413>> (2007-05-01).

³⁸ SOU 1984:63 s. 46.

³⁹ Ibid., s. 50.

⁴⁰ Joakim Anrell <anrell@telia.com> Homosexualitet genom historien, 2001 <<http://www.anrell.nu/homo/fakta/historia.html>> (2007-04-15).

⁴¹ Ibid.

koncentrationsläger och militärförläggningar. Beskrivningen ovan kan tolkas som att det inkluderar båda könen men ser man i vilka institutioner som den senare varianten av homosexualitet uppträder ser vi en tydlig mansdominans.⁴²

3.1.4 Den jämlike

Under 1900-talets mitt och senare hälft sker det en rad förändringar som både förbättrar attityden kring homosexualitet samt underlättar de homosexuellas situation i det svenska samhället. Mycket av det arbetet beror främst på de homosexuellas eget engagemang.⁴³ Vi kan se grundandet av organisationen RFSL 1950, som verkar för att upplysa och påverka allmänheten och myndigheterna att ge de homosexuella lika rättigheter som heterosexuella, som ett viktigt led i den utvecklingen. De lagstiftningar, utredningar och konstateranden som antagits de senaste 30 åren med syfte att jämställa homosexuella med heterosexuella har också varit avgörande för attitydförändringarna i samhället. Några exempel på avgörande beslut och uttalanden är, som jag tidigare nämnt, när riksdagen, 1974, uttalade att homosexuell samlevnad ”är en ur samhällets synpunkt fullt accepterad samlevnadsform” och när socialstyrelsen, 1979, tar bort homosexualitet ur registret över diagnoser efter en ockupation av socialstyrelsens trappa av 30-40 ”sjuka” homosexuella.⁴⁴

3.1.5 Samhällsmedborgare

Den statliga utredningen, 1978-84, som tillsattes på regeringens uppdrag med syftet att utreda de homosexuellas situation i samhället samt föreslå åtgärder som kan undanröja eventuell kvarvarande diskriminering kan ses som startskottet för att betrakta den homosexuella, inte bara som accepterad och jämlik, utan som en del av samhället. Den homosexuella betraktas i och med det som en samhällsmedborgare med samma rättigheter och möjligheter som övriga i samhället. Det som utredningen konstaterar är att den enda säkra skillnaden mellan homosexuella och heterosexuella är att homosexuella känslomässigt dras till personer av samma kön. Den konstaterar även att samhällssynen på homosexualitet i Sverige har blivit allt öppnare samtidigt som den föreslår åtgärder för att förbättra de homosexuellas situation. En av dessa åtgärder är att homosexuella bör jämställas med andra minoritetsgrupper som genom lagstiftning är särskilt skyddade mot missgynnande lagstiftning eller mot diskriminering. Lagen om hets mot folkgrupp, 2003, är ex på en sådan lag. Utredningen konstaterade emellertid att situationen var långt ifrån tillfredställande och

---

⁴² Gerda Kjellberg, ”Vad man bör veta före den sexuella samlevnaden” *Kvinnans egen läkarbok*, red. Tottie, Malcolm (Stockholm: Natur och kultur, 1950) s. 67.

⁴³ SOU 1984:63 s.51.

⁴⁴ RFSL, HBT- historia, 2006-09-28 <<http://www.rfsl.se/?p=413>> (2007-05-01).

att den homosexuellas livssituation inte sällan ställer dem inför särskilda svårigheter.⁴⁵ Med tanke på mitt syfte med undersökningen, mina problemområden och för att öka förståelsen anser jag det av stor betydelse att beskriva några av dessa svårigheter som utredningen redogör för. Svårigheterna är många och av skiftande karaktär men de jag väljer att redogöra för är tillika de som utredningen gett mest utrymme åt. Att utredningen avslutades 1984 bedömer jag inte vara ett rimligt skäl till att inte kunna betrakta svårigheterna i utredningen som jämförbara även med dagens situation.

3.1.5.1 Homosexuell frånvaro

Samhällets kultur är uppbyggt med den heterosexuella kärleken som en av grundstenarna. Människan uppfostras enligt det heterosexuella samhällets normer och förutsätts vara eller åtminstone leva efter detta mönster. I både press och media institutionaliseras detta mönster och bekräftar således normen. Heterosexualiteten är följaktligen i hög grad en social och kulturell institution. Heterosexuella känslor kommer man ständigt i kontakt med – i skämt, i samtal, i sånger, på dansgolv, i reklam, i olika arter av litteratur och i vårt sätt att leva i familj och i sättet att bo på. Frånvaron av sociala och kulturella yttringar som bekräftar de homosexuellas livsstil, t.ex. att kvinnor attraheras och längtar efter något hos en annan kvinna är mycket påtaglig. Detta förhållande får stora konsekvenser för homosexuella och är av stor betydelse när man ska försöka förstå och förbättra de homosexuellas situation.⁴⁶

3.1.5.2 ”Bli medveten” om sin homosexualitet

I utredningen beskrivs homosexualitet, liksom heterosexualitet, till viss del vara ursprungligt omedvetna känslor och föreställningar. För att de omedvetna känslorna ska bli medvetna krävs att kulturen erbjuder redskap att uttrycka dem med. Om det saknas kulturella förebilder förblir oftast de omedvetna känslorna just omedvetna. Heterosexualitetens företrädare och homosexualitetens frånvaro i samhället gör det svårt för den homosexuella att bli medveten om sina känslor. Den som ändå är medveten om sina känslor och definierar sig homosexuell upplever denna frånvaro som svår att förstå och måste kanske ställa sig frågan hur man lever som homosexuell. Denna fråga konstaterar utredningen är mycket viktig. Det faktum att personen inte kan få något bra och tydligt svar på den frågan kan skapa en djup förtvivlan. Det är alltså en svårvarunnen insikt att man är homosexuell eftersom det strider mot vad man lärt sig uppfatta som normalt. Den som upptäcker sin homosexuella läggning måste omvärdera sig själv och det har utredningen framhållit är svårt för många.⁴⁷

---

⁴⁵ SOU 1984:63 s. 19f.

⁴⁶ Ibid., s. 37f.

⁴⁷ Ibid., s. 39.

3.1.5.3 ”Komma ut” - öppenhet och gemenskap

Första steget för den homosexuella är att upptäcka sin läggning, vilket inte alltid är så lätt. Det andra steget är att våga uppträda öppet och i gemenskap med andra, d v s ”komma ut”.⁴⁸ Utredningen konstaterar att öppenhet och gemenskap är två viktiga faktorer för att den homosexuella ska våga ”komma ut”. Den kulturella och sociala gemenskapen som homosexuella möter hos andra homosexuella är särskilt avgörande då den homosexuella inte sällan möter oförståelse från andra grupper. Gemenskapen kan dessutom vara viktig när det gäller att bryta isoleringen mot omvärlden, vilket i sin tur kan innebära att det blir lättare att leva. Tystnaden om homosexuella, d v s att den inte finns som kulturell och social yttring försvårar kontakten med både homosexuella och heterosexuella. I relationer med heterosexuella döljer ofta homosexuella sina känslor och förnekar inte den heterosexualitet som av omgivningen tas för given. Döljande kan grunda sig på en övertygelse om heterosexuellas fördomsfullhet. Detta kan givetvis vara en sann eller falsk övertygelse, men det utredningen visar på, är att det troligtvis inte är en ev. övertygelse om andras fördomsfullhet som är avgörande för om man döljer eller inte. Det är troligtvis så att man som homosexuell helt enkelt *inte* vet hur omgivningen kommer att reagera. En konsekvens av detta är att heterosexuella inte vet om att de känner homosexuella. Tystnaden från omvärlden och rädsla hos den homosexuella personen för att visa sina känslor försvårar i sin tur homosexuella att finna kontakt med andra homosexuella. När öppenheten och gemenskapen finns behöver den homosexuella inte längre smyga eller ljuga om sin läggning och dessutom får hon eller han lättare att hjälpa andra homosexuella som inte blivit medvetna om sin homosexualitet eller inte vågar vara öppna.⁴⁹

3.1.5.4 Omvärdens reaktioner

I utredningen beskrivs vidare hur våra fördomar påverkar oss människor att tänka och reagera på ett speciellt sätt, vilka också utgör grunden för vårt sociala beteende. Många människor tar avstånd från homosexuella och homosexualitet. Det verkar emellertid inte vara en uttryckligen negativ attityd till homosexualitet utan snarare en likgiltighet inför homosexuella beteenden som resulterar i detta. En del människor är däremot starkt avståndstagande inte bara för homosexuella beteenden utan även inför homosexuella och homosexualitet. Homosexualitet betraktas för många som något främmande, hotande och onormalt vilket tystnaden och tabubeläggningen i samhället förorsakat. Avståndstagandet kan också ha sin grund i rädsla för egna sexuella fantasier om homosexualitet. De negativa, fientliga och avståndstagande reaktioner en homosexuell kan råka ut för benämns homofobi. Homofobi är en fördom, något irrationellt, vars uppkomst är miljöbetingad och inte

---

⁴⁸ Se bilaga 1.

⁴⁹ SOU 1984:63 s. 40f.

medfödd. Det förhållande som homofobi betingar med negativa attityder, känslor, beteenden samt avståndstagande utgör en försvårande omständighet för homosexuella när det gäller deras livssituation och förmågan att acceptera sig själva. Det är omgivningens attityder som homosexuella uppfattar vara det enskilt största problemet. Det är följaktligen inte den homosexuella läggningen som skapar problemen utan tystnaden, ”förbudet” eller likgiltigheten inför homosexualitet som homofobin genererar.⁵⁰ Apropå attityder till homosexuella så ställde man i utredningen frågor till 1300 personer. Ett resultat som framkom var att 19 procent av de tillfrågade inte skulle vilja ha någon homosexuell i sin vänskapskrets och 3 procent skulle visa ogillande om det var en arbetskollega som var homosexuell.⁵¹

I detta resonemang vill jag lägga till HomO:s diskussion kring begreppet homofobi. Utifrån den kunskap och forskning som finns kring begreppet redogör HomO för olika sätt att beskriva homofobi. Den har kring 70-talet beskrivits som ett sjukligt tillstånd och en sjuklig rädsla för att vara nära homosexuella och homosexualitet. Senare tids diskussioner rör två olika förklaringsmodeller. Den ena att homosexualitet stör den naturliga ordningen, heterosexualiteten, och den andra mer psykoanalytiska modellen där det mer torde handla om en undertryckt egen homosexualitet. Det mest aggressiva uttrycket för homofobi, d v s homofobiska brott som t e x misshandel, olaga hot och skadegörelse faller under kategorin hatbrott. Hatbrotten är idag uppmärksammade världen över och i Sverige synliggör forskningen idag utsattheten för lesbiska och bögar⁵² genom bl a Eva Tibys forskning. När Hitler satt vid makten i andra världskrigets Tyskland, som jag tidigare nämnt, skickades det mellan 10 och 100 tusen homosexuella personer till koncentrationslägren för utrotning. Denna ”aktiva utrotning” utgör enligt myndigheten HomO vara den mest systematiska formen av homofobi.⁵³

3.1.5.5 Diskriminering

Begreppet diskriminering definieras i utredningen som en särbehandling som inte är acceptabel.⁵⁴ Man konstaterar att diskriminering av homosexuella är svår att kartlägga även om ingen tvekan torde finnas om att sådan förekommer i vissa former. Det är framför allt de homosexuellas rädsla för diskriminering och deras egen strävan mot att förebygga den som får betydande konsekvenser för de homosexuellas vardagsliv och välbefinnande. Diskrimineringen behöver inte ha sin grund i

---

⁵⁰ Ibid., s. 38f.

⁵¹ Ibid., s.20f.

⁵² Se bilaga 1.

⁵³ Ulrika Dahl, ”Det viktigaste är inte vad extremisterna tycker utan vad majoriteten gör” *En kunskapsinventering av forskning om homofobi och heteronormativitet* (HomO & Forum för levande historia: Stockholm 2005) s. 17ff.

⁵⁴ SOU 1984.63 s. 61.

fördomar utan kan vara oavsiktlig. Ett exempel kan vara bostadsförmedlingar som har utformat sina regler utan tanke på att det finns homosexuella som vill bo tillsammans. En hyresvärd som inte vill hyra ut till två av samma kön kanske inte ens är medveten om att det är homosexuella utan föreställer dem sig som heterosexuella och tror att boendet kommer att vara ett tillfälligt arrangemang och att de kommer att ha större umgänge, mycket festande och störa mer. Frånvaron av homosexualitet som en social institution i samhället har i sådana här fall stor betydelse när det gäller homosexuellas diskriminering. Hade samhället "räknat" med och förutsatt att det finns homosexuella hade regler kunnat anpassas att gälla alla och de homosexuella hade med stor trolighet vågat och lättare kunnat tala om att de finns.⁵⁵ Utav 1300 homosexuella tillfrågade i utredningen hade 200 personer blivit diskriminerade på arbetet på grund av sin sexuella läggning. Av dem som försökt hyra en lägenhet med en person av samma kön har 30 procent vägrats göra det.⁵⁶

3.1.5.6 Sammanfattning

Den slutsats som utredningen kommit fram till är den att det är två förhållanden som är avgörande för de homosexuellas situation. Den första är att tystnaden kring homosexuella och homosexualitet i det närmaste är total. Homosexualiteten är inte en integrerad del av samhället, den saknas som en social och kulturell institution. Det andra förhållandet är att det existerar ett socialt förbud eller tabu mot homosexualitet. Detta tabu förstärks av att homosexualitet uppfattas som en ren sexualitet och att kärlek uppfattas som något som bara kan uppstå mellan man och kvinna.⁵⁷ Utredningen konstaterar att homosexuellas situation aldrig kan bli acceptabel om inte samhället motverkar diskriminering och öppet erkänner homosexualitet och homosexuella som en del av samhället.⁵⁸

3.1.6 Från sanning till myt

Negativa attityder har varit och är i viss mån fortfarande svåra att ändra på. Förändringar som ändå sker har många gånger kort varaktighet. Något som även underbygger detta kan vara de många myter som finns kring homosexualitet.⁵⁹ Jag redogör här för några av de konstruktioner som genererats av fördomar och vilken genomslagskraft de har haft och fortfarande har:

Bland kvinnliga homosexuella finner man i allmänhet drag som påminna om en manlig inställning och själsläggning. Könsorganen äro hos båda könen ibland

---

⁵⁵ Ibid., s. 41.

⁵⁶ Ibid., s. 20f.

⁵⁷ Ibid., s. 21.

⁵⁸ Ibid., s. 43.

⁵⁹ Innala, s.26.

*överutvecklade eller kanske oftare underutvecklade och närma sig i någon mån den barnliga typen. Hos kvinnor kan det förekomma en utveckling av struphuvudet som påminner om det manliga liksom även hypertrichosis, onormalt stark hårväxt.*⁶⁰

Författaren och forskaren H. Ellis kom med sitt arbete under första hälften av 1900-talet, att bidra med ökad kunskap och förståelse för homosexuella och har påverkat sexualdebatten långt in på 1900-talet. Ellis uttryckte sig motsägelsefullt. Han definierar homosexualitet som en avvikelse för att skilja den från den normala heterosexualiteten. Han poängterade samtidigt att homosexuella är både normala och intelligenta precis som heterosexuella. Han visade också prov på förvånande föreställningar om homosexuella kvinnor och män. Ovan återges en beskrivning av den homosexuella kvinnan och mannen. Flera föreställningar från Ellis känner vi igen från dagens debatt t.ex. den där lesbiska framställs som manhaftiga och bögar som feminina.⁶¹

E. Bergler, en mycket inflytelserik psykoanalytiker skrev på 1950-talet att homosexuella personer i grunden är beklagansvärda personer, fulla av falsk aggressivitet och hemska när de får någon makt. Denna uppfattning i kombination med att homosexualitet ansåg vara en sjukdom delades av flera psykoanalytiker under den här tiden.⁶² Idag vet vi att Bergler hade fel i fråga om att homosexualitet är en sjukdom.

I statens utredning från 1984 framgår att häften av de tillfrågade i undersökningen har fördomen att homosexuella har bestämda yttre kännetecken, i allmänhet det motsatta könets kännetecken.⁶³ Andra fördomar som att homosexuella skulle ha en särskilt stark sexualdrift och att de dras särskilt till barn var däremot inte särskilt utbredda. Att dragningen skulle vara uteslutande av erotisk karaktär bekräftas å det bestämdaste att så är inte fallet.⁶⁴

Fördomen om att homosexuella män är mer sexfixerade än andra är även den en myt. Det är skillnaden mellan den manliga och kvinnliga sexualiteten som gör mäns sex med män mer framträdande. Skillnaden mellan mäns och kvinnors sexualitet är alltså större än skillnaden mellan homosexuellas och heterosexuellas sexualitet.⁶⁵

---

⁶⁰ Inger Ehn Knoblock, ”läkarvetenskapens syn på homosexualitet under 1900-talet” i *Homosexuell idag*, red. Malin Backström (Rapport från en konferens om samhällsvetenskaplig forskning kring homosexualitet, 1998:1) Folkhälsoinstitutet, kriminologiska institutionen, Stockholm 1998 s. 47.

⁶¹ Ibid., s. 46f.

⁶² Joakim Anrell <anrell@telia.com> Homofobi och fördomar, 2001 <<http://www.anrell.nu/homo/fakta/fobi.html>> (2007-04-28).

⁶³ SOU 1984:63 s. 20.

⁶⁴ Ibid., s. 35.

⁶⁵ RFSL, Myter om homosexualitet <<http://www.rfsl.se/jonkoping/myter.php>> (2007-05-09).

Om människor visste hur många homosexuella de möter och som inte passar in på de stereotypa bilder av homosexuella som fortfarande finns i samhället skulle kanske snart myterna försvinna. Man förutsätter helt enkelt att alla som man möter är heterosexuella om de inte passar in i någon stereotyp bild. Detta fick jag bekräftat under ett samtal med en ny kollega, där jag talar om att jag har ett förhållande med en kvinna. Min kollega utbrister: ”Åååååh du är lesbisk, vad roligt, det hade jag aldrig trott du som är så söt och kvinnlig.”

3.1.7 Homosexuella och diskriminering

Statens Folkhälsoinstitut (FHI) menar att all form av diskriminering har sin utgångspunkt i rådande samhällsstrukturer. Den heteronormativa⁶⁶ samhällsordningen, dvs att heterosexualiteten betraktas som den naturliga, utgör till stor del grunden för all diskriminering oavsett om det är handlingar som begås av enskilda individer eller institutioner. Denna heterosexuella norm tas än idag förgiven och därmed följer att homosexuella betraktas som avvikande, onormala och underordnade. Heteronormativiteten tar sig uttryck i samhällets alla miljöer och det som är dess främsta kännetecken är tystnaden.⁶⁷ Kunskap om sambandet mellan könsrelationer och heteronormativitet är i dag en bristvara. Ökad kunskap inom detta område kan ha stor betydelse för att kunna analysera och förstå förekomst av och uttryck för homofobi, liksom för att kunna motverka den.⁶⁸

Jag beskrev inledningsvis att från och med 1999 har homosexuella, bisexuella⁶⁹ och transpersoner (HBT)⁷⁰ en egen myndighet, HomO. Myndigheten ska bl a genom aktiv rådgivning medverka till att den som utsatts för diskriminering på grund av sexuell läggning kan ta tillvara sina rättigheter. HomO har befogenheten att väcka talan inför domstol om inte den diskriminerade fått upprättelse genom frivilliga överenskommelser. HomO har även ett stort ansvar att delta i och ta initiativ till olika utbildnings- och informationsinsatser. Syftet är att sprida kunskap och att förebygga och motverka homofobi och diskriminering.⁷¹ År 2003 tog HomO emot 50 anmälningar från enskilda om diskriminering pga sexuell läggning. Utav dessa kom 40 från män och tio från kvinnor. Under 2003 ökade ärendemängden med 52 procent från 2002.⁷² Fram till idag har inte ärendeutvecklingen nämnvärt förändrats, 2006 kom 56 ärenden in till HomO.⁷³

---

⁶⁶ Se bilaga 1.

⁶⁷ FHI (Statens Folkhälsoinstitut) Rapport 2005:19, *Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners hälsosituation*, s. 13f.

⁶⁸ HomO, Rapport 2003 s. 21.

⁶⁹ Se bilaga 1.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ HomO, Vad gör HomO? <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1690>> (2007-05-05).

⁷² HomO, Rapport 2003 <http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/rapport03.pdf> (2007-05-22) s. 28.

⁷³ HomO, Rapport 2006 <http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/Arsrapport2007_final.pdf> s. 78.

Kunskapen vi har idag om homosexuella och homosexualitet är sanningar för vår tid och för vårt samhälle, precis som andra tider och samhällen har haft sina. Kan vår kunskap idag också den vara en myt imorgon?

3.1.8 Sammanfattning

Med de historiska nedslag jag valt att göra menar jag att homosexualitet och homosexuella beteenden har, i vårt västerländska samhälle, som regel betraktats som en motpol till det heterosexuella. Den heterosexuella normen, det vill säga, förhållandet mellan man och kvinna som legitimerar sexualiteten, har ansetts vara det riktiga och naturliga tillståndet och har genomsyrat de allra flesta samhällen. Konsekvenserna har varit tydliga och inte minst förödande. När argument och föreställningar inte längre upprätthåller legitimering av diskriminering och särbehandling så konstrueras nya föreställningar.

Inledningsvis belyser jag hur bibeln torde utgöra grunden till dessa negativa inställningar till homosexuella. I senare tids diskussioner om bibelns ställningstagande har det emellertid hävdats att bibeln inte är entydigt negativ utan motsägelsefull. Dagens negativa inställning behöver således inte nödvändigtvis vara en konsekvens av religiösa föreställningar. Oavsett innebörden av bibelns ställningstagande har dessa negativa inställningar fortlevt länge i olika länders strafflagstiftning.⁷⁴ En annan intressant motsägelse som jag finner i litteraturen är att långt ifrån alla samhällen har haft uppdelningen heterosexualitet - homosexualitet. Ett av undantagen torde vara det antika Grekland och de judiska folkstammarna jag beskrivit tidigare. Enligt Don Kulick är även de flesta antropologer ense om att detta sätt att se på folk som uppdelade i kategorierna hetero- och homosexuella är ganska unikt för det moderna Europa och samhällen som starkt blivit påverkade av det. Åtskilliga samhällen har alltså inte krävt att alla människor enbart och alltid ska begränsa sina sexuella handlingar till att omfatta bara det motsatta könet. Och långt ifrån alla samhällen har tagit fasta på denna begränsning och framhäver det som en grundläggande kärna i individens natur.⁷⁵

Den kunskap om homosexualitet som finns idag handlar oftast om manlig homosexualitet. Det faktum att det ”homosexuella delsamhället” domineras av män gör att homo- och bisexuella kvinnor inte endast utgör en marginaliserad del i samhället utan även en del i en marginaliserad befolkningsgrupp. Kunskapen hur detta påverkar den homosexuella kvinnan är fortfarande

---

⁷⁴ SOU 1984:63 s. 45.

⁷⁵ Don Kulick, “Queertheory”, *Lambda Nordica*, (1996:3-4), s. 11.

bristfällig.⁷⁶ Den bristfälliga kunskap om homosexuella kvinnor samt det näst intill obefintliga omnämmandet i litteratur och forskning tolkar jag inte som att hon inte existerat, som det under vissa perioder framhävts. Jag tolkar denna tystnad som ett icke- erkännande av den kvinnliga sexualiteten och som resultat av det - även den kvinnliga homosexualiteten. Då mitt syfte är att belysa situationen för en kvinna som både är homosexuell och idrottare är det av intresse att belysa hur det sett ut inom idrotten. Har den homosexuella kvinnan varit synlig där?

3.2 Idrottens föreställningar

För att bättre kunna förstå min intervjuperson och finna värdefull kunskap har jag även valt att studera kvinnoiddrottens historia. Kan jag finna den homosexuella idrottskvinnan där? Den homosexuella kvinnan omnämns inte, utan undantag, i den litteratur jag läst. Inte förrän långt in på 1900-talet ser jag de första försöken att omnämna och problematisera kring homosexuella och idrottande kvinnor. Dessa initialt trevande försök behandlar och problematiserar inte explicit, d v s uttryckligt, den homosexuella idrottskvinnan utan kvinnans kvinnlighet eller snarare brist på kvinnlighet. Den homosexuella idrottskvinnan är alltså historiskt sett osynlig. Många föreställningar om kvinnan och kvinnans idrottsutövande har vid olika tider och i olika samhällsstrukturer varit förhärskande. Gemensamt för dessa föreställningar är att de skapat en roll för kvinnan som utesluter henne från att utöva sport och fysisk aktivitet.⁷⁷ Jag undrar om dessa föreställningar kan vara konsekvenserna av rädsla att finna just den homosexuella kvinnan?

3.2.1 Kroppen utesluter och begränsar

I den litteratur jag studerat ser jag att det förekommit många varierande sätt att begränsa och beskriva kvinnan på. Synen på kvinnokroppen har visserligen många gånger synliggjort henne men på bekostnad av att hon inte har fått beträda idrottsarenan. Redan i 1300- och 1400-talets Europa ansåg man den begränsade och kontrollerade kroppen som något dygdigt och eftersträvansvärt.⁷⁸ Den kvinnliga kroppen har från den tiden och fram till 1900-talet granskats och tillskrivits varierande egenskaper. Hon har bland annat beskrivits vara skör och ömtålig, passiv och omhändertagande och fysiskt svag med ett mindre kranium och ömtåliga muskler. Hennes biologi, och med utgångspunkt i hennes könsorgan, har under perioder och av dåtidens forskare utgjort grunden för många av de egenskaper som konstruerats för kvinnan. På det sätt man i olika tider valt

---

⁷⁶ HomO, Rapport 2003<http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/rapport03.pdf> (2007-05-15) s. 22.

⁷⁷ Betty, Spears, "The Myth", i *Women sport, From Myth To Reality*, ed. Oglesby, Carol A, (London: Henry Kimpton Publisher, 1978) s. 3.

⁷⁸ Lena, Laine, "Kropp, idrott och kvinnohistoria", *Kropp och kvinnlighet*, (1991:4), s. 48.

att se och beskriva kvinnan har fått konsekvensen att hon har utestängts från idrott och begränsats från mycket fysisk aktivitet.⁷⁹

Synen på kvinnan och idrott tog kring förra seklet, 1800 -1900, en något annan riktning.

Den kvinnliga kvinnan tillåts nu idrotta med ett syfte att stärka både den fysiska och mentala hälsan. Synen på kvinnan och föreställningar om manligt och kvinnlig avspeglar sig i hennes begränsningar till fysisk aktivitet. Om en kvinna bröt mot könsbarriärerna, d v s vad som vid en viss tidpunkt anses lämpligt och accepterat beteende för en kvinna respektive man, så godkändes hon inte. Golf och tennis är exempel på vad som för tiden var lämpligt beteende för en kvinna och därmed godkända idrottsgrenar för henne. På detta sätt synliggjorde man den kvinnliga kvinnan och samtidigt förstår jag att man garderade sig för att inte hitta den manhaftiga kvinnan och med den föreställningen om den lesbiska.⁸⁰

Möjligheterna för kvinnor att idrotta beskrivs i litteraturen ha varit stark begränsade, om alls tänkbara. Biologiska och mentala skillnader mellan könen har utgjort grundval för de argument och förhållanden som legitimerat samhällets ”sanningar” kring kvinnors idrottsutövande. Dessa sanningar har som regel resulterat i begränsningar vad beträffar hennes villkor att delta i fysisk aktivitet. Strävan mot att förtydliga skillnaderna mellan kvinnor och män kan primärt härledas till, menar Donald J Mrozek, mannens rädsla att bli utmanad av kvinnan på idrottsarenan. Indirekt torde utvecklingen snarare ses som ett resultat av männens rädsla att förlora kontrollen i samhället.⁸¹ Hirdman menar också att tolkandet och kategoriserandet utifrån biologiska skillnader skapar hierarkier, hon talar om två logiker. Den ena är: ”könsens isärhållande”, d v s att inte blanda manligt och kvinnligt, den andra är: ”Den manliga normens primat”, d v s att det manliga alltid står över det kvinnliga i hierarkisk ordning.⁸² Är det således en fråga om makt och rädslan att förlora den som nästintill osynliggör den idrottande och framförallt den homosexuella idrottande kvinnan?

Utvecklingen mot allt fler idrottsutövande kvinnor blir ett faktum när vi når 1900-talet. De förhärskande attityderna och föreställningarna börjar förlora mark och anhängare. I takt med att

---

⁷⁹ Carrol Smith-Rosenberg & Charles Rosenberg, “The Female Animal: Medical and Biological Views of Women and Their Role in Nineteenth-century America” in *From fair sex to feminism: Sport and the Socialization of Women in Post-industrial Eras*, ed. J.A. Mangan & Roberta J., Park (London: Frank Cass and Company Limited, 1987) s. 14f.

⁸⁰ David Whitson, ”Sport in the social construction of masculinity” in *Sport, Men and the Gender Order: Critical Feminist perspectives*, ed. Messner A. Michael & Donald F. Sabo (Champaign, Illinois: Human Kinetic Books, 1990) s. 19ff.

⁸¹ Donald J Mrozek, ”The Amazon and the American Lady: Sexual Fears of Women as Athletes” in *From Fair sex to feminism: Sport and the Socialization of Women in Post-industrial Eras*, ed. J.A. Mangan & Roberta J., Park (London: Frank Cass and Company Limited, 1987) s. 282ff.

⁸² Hirdman, Yvonne, ”Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning” *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 9 (1988:3), s. 51f.

kvinnorna kräver samma rättigheter som männen och tillgång till idrotten blåses debatten till liv av de krafter som verkar för motsatsen. Denna debatt om kvinnans vara eller inte vara har tagit sig många ansikten. Fokus ligger dock, 600 år senare, fortfarande på kvinnans kropp. Kvinna kan nu bli *fysiskt deformerad* om hon deltar i ”manliga” idrotter.⁸³ Som om det inte vore nog konstateras också att intensiv träning och tävling medför förändringar av kvinnokroppen som resulterar i att den blir mer maskulin och således inte sexuellt attraktiv för män. Ett uttryck som kom att symbolisera de fysiskt tränande och tävlande kvinnorna var *heterosexuellt misslyckade*. Kvinnan anses nu sätta hela sin kvinnlighet på spel om hon vill träna, tävla och ge sig in på de ”manliga” idrottsgrenarna. Någonstans här, 1930-40-talet tar debatten om kvinnors idrottsträning en något annan riktning. Från att ha handlat om fysiska begränsningar, skador och problem börjar nu den idrottsutövande kvinnan karaktäriseras som maskulin. Till följd av denna maskulinisering kommer nu kvinnans sexuella identitet att starkt ifrågasättas.⁸⁴

Ett litet frö är sått och den manhaftiga kvinnan förknippas med tiden alltmer med homosexualitet. Den manhaftiga idrottsutövande kvinnan, ofta i ledarposition, blir nu föremål för en intensivare granskning. Intågandet på det manliga reservatet, tillskrivningen av manliga egenskaper och attityder blir till slut ohanterbart och följderna blir att kvinnan definieras som lesbisk. Denna manhaftiga avart av kvinnosläktet kunde, i och med detta, sättas in i en annan kategori, vilket minskade hotet mot både mannen och den kvinnliga ”riktiga” kvinnan.⁸⁵ När vi når 1980-talet får ”ryktet” om den maskulina lesbiska idrottsskivan ökad fart och spridning. Denna förändring av attityd till den kvinnliga idrottaren kan, menar Fasting, ses som kanske det enda sättet att utestänga kvinnor från idrott.⁸⁶ Det största hotet, som jag ser det, torde indirekt vara den bristande kvinnlighet och i förlängningen manhaftighet och manlighet som kvinnan som inte håller sig inom ramarna för kvinnligt beteende influerar idrotten med. Det enkla sättet att hålla detta borta blir givetvis att begränsa alla kvinnor.

Jag förstår denna utveckling som bl a en konsekvens av att idrotten traditionellt varit en arena där männen har fått sin manlighet bekräftad, markerat sitt avstånd från kvinnan och dessutom präglat idrotten med maskulinitet och heterosexualitet. Den homosexuella kvinnan utgör uppenbart ett hot genom att luckra upp gränserna mellan feminint och maskulint, och dessutom störa ordningen i den maskulina och heterosexuella normen.

---

⁸³ Claes, Annerstedt, *Kvinnoidrottens utveckling i Sverige*, uppl 1, (Malmö:LiberFörlag, 1983) s. 194.

⁸⁴ Fasting s. 41.

⁸⁵ Susan, Cahn, “Crushes, Competition, and Closets: The Emergence of Homophobia in Women’s Physical Education” in *Women sport and culture*, ed. Susan Birell & Cheryl L., Cole ((London: Human Kinetics, 1994) s. 327ff.

⁸⁶ Fasting s. 41.

Den lesbiska idrottskvinnan dyker alltså upp som ett fenomen i idrottsvärlden under senare delen av 1900 talet. Hon är en konsekvens av sitt idrottande men då endast i omgivningens föreställningsvärld. Den manhaftiga kvinnan, som inte alls behöver definiera sig som lesbisk, tillskrivs således godtyckligt en sexuell identitet som uppfattas onormal och avvikande och hon blir därför ett effektivt medel att försöka utesluta kvinnan. För mig står det klart att den ”verkligt” lesbiska kvinnan inte gärna öppet proklamerar sin ”avvikande” läggning i första taget. Fasting slår fast att de kvinnor som är lesbiska omges alljämt av tystnad och förnekanden. Idrottsledare gör allt för att få sina spelare att se feminina ut för att inte riskera att de utpekas som lesbiska, denna strävan är mycket viktig gentemot bland annat sponsorerna.⁸⁷

3.2.2 Fokus på jämställdhet.

Det sker två attitydförändringar kring 1940-50-talen. Efterkrigstiden innebär att kvinnan behövs på arbetsmarknaden och som en följd av det förändras kvinnans roll och ställning i samhället till det bättre.⁸⁸ Samtidigt ser vi en ökad medvetenhet om kvinnans förutsättningar till idrott och med det början på en utveckling mot en mer jämställd idrott. Det dröjer dock ett par årtionden innan det sker en markant förändring i detta jämställdhetsarbete. Milstolpar i denna utveckling är: 1965 när det tillsätts en statlig utredning med syfte att främja den kvinnliga idrottens utveckling, 1977 då det första handlingsprogrammet för kvinnlig idrott antas⁸⁹ och 1989 och 2005 års jämställdhetsplaner.⁹⁰

I 1989 och 2005 års jämställdhetsplaner framgår klara och tydliga visioner mot att utjämna orättvisor mellan könen, få in fler kvinnor i beslutsfattande organ samt att betrakta jämställdhetsarbetet som en integrerad del av idrottsrörelsen och inte som tidigare en isolerad fråga vid sidan om.⁹¹

Pedagogen Håkan Larsson menar dock att det från 1990-talet skett en förändring i frågan om synen på kvinnor och män inom idrotten. Idag studeras snarare bilden av kvinnor och män snarare än tidigare kön och könsskillnader. Den samhällsvetenskapliga genusforskningen kring idrott har följt den generella genusforskningen och gjort en övergång från att fokusera på kön till att fokusera på genus⁹². En annan tydlig riktningförändring är att från ha problematiserat kvinnan görs nu ansatser

---

⁸⁷ Fasting s. 41.

⁸⁸ Olofsson, s. 61.

⁸⁹ RF, Riksidrottsförbundet, Viktiga milstolpar i idrottens jämställdhetsarbete, 2000 <<http://www.rf.se/t3.asp?p=2629>> (2007-04-29).

⁹⁰ RF, Kvinnor och män inom idrotten, FoU 2 005:3 <<http://www.rf.se/files/{F826FFE0-B46B-4284-9A6A-F7E3773176CC}.pdf>> (2005-03-15) s. 2.

⁹¹ RF Om jämställd idrott, 2000 <<http://www.rf.se/t3.asp?p=26667>> (2007-04-24).

⁹² Se bilaga 1.

att problematisera mannen. Med insikten att idrotten är skapad av män, för män och dessutom beskrivits av män gör denna ansats mer än välkommen.⁹³ Ansatsen att vilja problematisera kring kvinnligt och manligt i förhållande till den sexuella läggningen lyser dock med sin frånvaro. Med den debatten kring ämnet jag hittills redogjort för torde det finnas många anledningar att beröra just detta. Kvinnan är idag mer än synlig inom idrotten och utvecklingen visar på att man vill att hon ska synas. Den lesbiska kvinnan är emellertid fortfarande osynlig.

3.3 Forskning

Forskning kring lesbiska kvinnors situation inom idrotten är svår att få tag på. För att överhuvudtaget hitta relevant forskningsmaterial måste vi rikta blicken mot USA och Norge. Jag kommer att inleda med att redogöra för en norsk forskningsstudie kring homofobi, kvinnor och elitidrott. Sedan nämner jag kort några studier från USA som jag anser vara relevanta för mitt problemområde. Forskning kring homosexuellas situation och levnadsvillkor är för min undersökning även det relevant kunskap. Därför väljer jag att avslutningsvis kort redogöra för Statens Folkhälsoinstituts arbete och senaste forskning.

3.3.1 Professor Kari Fasting - Homofobi, kvinnor och elitidrott

Fasting har, som en del i undersökningen *"The Experience and meaning of Sport in Lives of European Women"*, konfronterat kvinnliga fotbollsspelare med ett "rykte" om att många kvinnliga fotbollsspelare är lesbiska. Detta var utgångspunkten för spelarnas egna synpunkter och upplevelser. Resultaten från denna studie bygger på intervjuer med kvinnliga elitspelare från två norska och två svenska klubbar. Spelarna kommer från några av de bästa klubbarna i respektive land. De norska och de svenska intervjuerna skiljer sig inte nämnvärt från varandra så de har blivit presenterade som en grupp.

Både de svenska och de norska spelarna har blivit utsatta för homofobi på flera områden eller nivåer. De uppger att de har mött homofobi utanför idrotten och från samhället och då framför allt från män. Inom idrotten har spelarna bl a erfarenhet av utestängning och utrensning av lesbiska spelare. Det konstateras också att idrotten utmärker sig genom tystnad, vilket är en form av homofobi. Problemet tas inte uttryckligen upp, av vare sig förbund, klubb eller av tränare. Mellan spelarna tycks det inte vara några problem med olika sexuella läggningar. Det finns en acceptans i laget vilken också uttrycker sig som solidaritet. De lesbiska spelarna ska dock helst inte genom sitt

---

⁹³ RF, Idrott, kön och genus, en kunskapsöversikt, FOU 2003:1 <<http://www.rf.se/t3.asp?=78028>> s.9. (2007-04-20).

uppträdande visa att de är lesbiska. Samhällets syn på homosexualitet har i och med det trängt igenom även hos spelarna.

Vad blir konsekvenserna av det här, både för heterosexuella och homosexuella inom idrotten? Enligt Fasting är det många som väljer att inte leva öppna pga. den behandling de utsätts för. Speciellt tycks detta gälla för elitidrottare. Många personer som är massmedialt intressanta måste leva dubbelliv till följd av en rädsla att bli upptäckta. Både självbilden och hälsan påverkas till det sämre. Ytterligare konsekvenser av homofobin är att om någon känner sig osäker på sin sexuella läggning eller är lesbisk blir det lugnare att välja en mer ”kvinnlig” idrott. På så sätt undviker de att utsättas för homofobi eller bli betraktade som homosexuella. Detta innebär att dessa kvinnliga spelare inte få samma valfrihet i val av idrottsgren.

Avslutningsvis vill Fasting peka på idrotten som en räddningsplanka. För många innebär det att hela livet kretsar kring idrotten, fokus ligger på den hela tiden. På detta sätt kanske man kan träna eller springa bort problemen, eller omedvetet undertrycka dem.⁹⁴

Fastings studie är den som ligger mitt problemområde närmast, åtminstone vid första anblicken. Det finns dock annan forskning som skulle kunna öka förståelsen både för Fastings resultat och för mitt problemområde. Därför vill jag kort redogöra för fyra forskningsstudier från USA.

3.3.2 Studier från USA

I den första, Vikki Krane och Heather Barbers, *Identity Tensions in Lesbians Intercollegiate Coaches*, valde man att intervjua 13 lesbiska tränare för att få en större förståelse för de spänningar de upplever på grund av sin sexuella identitet. Alla intervjuade hade levt som lesbiska i genomsnitt ca 14 år och hade varit tränare i genomsnitt ca 10 år.⁹⁵

Resultatet visar att alla upplever att de inom idrotten deltar i en ständig kamp för att kunna vara sig själva, alltså lesbiska. Alla utom en kände att de var tvungna att dölja sin sexuella läggning. Intervjuerna visade entydigt på att tränarna upplevde negativa attityder mot homosexuella inom idrotten och en av de intervjuade uttalade sig så här: ”*Homophobia is just something that’s part of your job.*” Det vill säga: Homofobin är bara någonting som är en del av ditt arbete. Flera av tränarna bekräftade även att de upplevt negativa attityder mot lesbiska under en längre tid. Krane och Barbers konstaterar att deras forskning kring lesbiska tränares upplevelser har blottat den

---

⁹⁴ Fasting s. 40ff.

⁹⁵ Vikki Krane & Heather Barbers, ”Identity Tensions in Lesbians Intercollegiate Coaches”, *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 76 (2005:1) s. 69.

komplexitet i idrottsupplevelsen som dessa kvinnor har. Tränarna arbetar i ett professionellt klimat förtäckt av heterosexism och homonegativa attityder vilket skapar en arbetsmiljö där kvinnorna upplever en tystnad kring deras identitet och en rädsla för att bli upptäckta.⁹⁶

Den arbetsmiljö som idrotten utgör med homonegativa attityder och heterosexism, som för övrigt är ett begrepp som beskriver en ideologi som förnekar, underordnar och stigmatiserar icke-heterosexuella beteenden, identiteter och relationer⁹⁷, är intressant och värdefull utifrån mitt problemområde och min undersökning. För att bättre kunna förstå idrotten som miljö och företeelse har jag valt att redogöra för en forskningsstudie som påvisar sambandet mellan idrottens ideologi och negativa attityder till homosexuella.

Den andra studien av Joseph Harry, *Sports Ideology, Attitudes Toward Women and Anti-Homosexual Attitudes* visar på att idrottens ideologi förknippas starkt med både sexism och negativa attityder mot homosexuella. Sexism är när man behandlar människor olika endast på grund av sitt kön. Via en enkät har man ställt frågor till 677 studenter. Syftet var att förstå relationen mellan idrottens ideologi och attityden till både kvinnor, lesbiska och bögar. Resultatet visar att idrottens ideologi har en utpräglad och påtaglig relation till patriarkala uppfattningar och negativa attityder kring lesbiska och bögar. Detta samband återfanns dock endast hos män och inte bland kvinnor. Framför allt hade de unga männen i mycket större utsträckning mer negativa attityder mot homosexuella än kvinnor.⁹⁸

Den tredje studien är gjord av Dawn M Szymanski, *Heterosexism and Sexism as Correlates of Psychologi Distress in Lesbians*. Denna studie studerar hur effekterna av heterosexism påverkar den mentala hälsan hos lesbiska. I studien har man tillfrågat 143 kvinnor varav 92 procent identifierade sig som lesbiska om de någon gång blivit utsatta för brott så som sexuella förolämpningar och misshandel på grund av att de är lesbiska. Många av kvinnorna har blivit utsatta för detta och resultaten pekar på att heterosexism och internaliserad heterosexism har starka samband med psykisk ohälsa bland lesbiska.⁹⁹ Internaliserad heterosexism är när heterosexism införlivas även i den grupp som faller offer för den.

---

⁹⁶ Krane & Barbers, s. 71.

⁹⁷ HomO, kunskapsinventering, s. 21.

⁹⁸ Joseph Harry, "Sports Ideology, Attitudes Toward Women, and Anti-Homosexual Attitudes", *Sex Roles: a journal of research*, 32 (1995) s. 109f.

⁹⁹ Dawn M Szymanski, "Heterosexism and Sexism as Correlates of Psychologi Distress in Lesbians.", *Journal of Counseling & Development*, 83 (2005) s. 355ff.

Avslutningsvis och för att knyta ihop den forskning jag fram till nu redogjort för, vill jag nämna en forskningsartikel av Pat Griffin, *Changing the Game: Homophobia; sexism, and Lesbians in sport*. Griffin diskuterar i sin artikel om sambandet mellan sexism, heterosexism och homofobi inom idrotten. Hon belyser den lesbiska kvinnan inom idrotten och den sociala stigma som så ofta associeras med henne. Griffin beskriver att det i ett sexistiskt och heterosexistiskt samhälle är den heterosexuella identiteten som betraktas som den naturliga och accepterade identiteten. Kvinnor som trotsar denna accepterade roll eller förkastar den heterosexuella identiteten hotar att rucka den maktbalans som innehas av den vite heterosexuella mannen i ett patriarkalt samhälle. Konstruktionen av den manhaftiga lesbiska kvinnan var, menar Griffin, ett försök av läkarkåren, under 1900-talets första decennier, med syfte att kontrollera kvinnan och neutralisera detta hot.

För att förändra bilden av den manhaftiga och lesbiska idrottskvinnan och hennes situation inom idrotten, menar Griffin, behöver vi förstå och granska de värderingar som finns kring sexism, heterosexism och homofobi samt konsekvenserna av dem. Om idrottskvinnorna på 2000-talet någonsin ska få uppleva en idrott fri från hot, rädsla, skam och svek måste vi idag börja omvärdera våra övertygelser, värderingar, fördomar och beteenden. Griffin menar att vi måste börja utmana den sexism, heterosexism och homofobi som alltjämt existerar i vårt samhälle. Hon menar dessutom att vad idrottsvärlden på allvar behöver är fler homosexuella tränare och idrottskvinnor och män som "kommer ut".¹⁰⁰

3.3.3 Livsvillkor och hälsa bland homo- och bisexuella.

Avslutningsvis vill jag redovisa något av svensk och skandinavisk forskning kring homo- och bisexualitet. Forskning på nationell nivå förekommer i mycket liten omfattning. Enstaka C- och D-uppsatser samt även någon doktorsavhandling har belyst avgränsade mindre områden. 1984 presenterades, som jag tidigare refererat till, en offentlig utredning, "Homosexuella och samhället" slutbetänkandet från en statlig utredning som tillsattes 1978. Den resulterade bl a i att socialstyrelsen 1987 fick ett övergripande ansvar för samordning av insatser för att motverka diskriminering av homosexuella. Sedan 1992 har Statens Folkhälsoinstitut, (FHI) på regeringens uppdrag blivit ålagda att följa utvecklingen av homosexuellas situation i samhället.¹⁰¹

FHI fick i nov 2003 regeringens uppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen för homosexuella, bisexuella och transpersoner, (hbt-personer). I uppdraget ingick att lämna förslag på

---

¹⁰⁰ Pat Griffin, "Changing the Game: Homophobia, Sexism, and Lesbians in Sport", *Quest*, 44 (1992) s. 251ff.

¹⁰¹ FHI (Statens Folkhälsoinstitut), *Föreställningar/Vanföreställningar* <http://www.fhi.se/shop/material_pdf/forestall.pdf> s. 1f. (2007-05-16).

åtgärder som kan förbättra hälsosituationen för denna grupp. Uppdraget genomfördes bl a i samråd med socialstyrelsen, arbetslivsinstitutet, myndigheten HomO, myndigheten JämO (jämställdhetsombudsmannen), och RFSL. Uppdraget bygger på två undersökningar genomförda av FHI, varav den ena har varit den nationella folkhälsoenkäten som jag här redogör för. Den innehåller ett 70-tal frågor om framförallt fysiskt och psykisk hälsa, levnadsvanor, arbete, trygghet och sociala relationer. I undersökningen från detta år, 2003, inkluderades även frågan om sexuell läggning, vilket gjorde det möjligt att jämföra homo- och bisexuella kvinnors och mäns livsvillkor med den övriga befolkningen. Enkäten skickades ut till 64 000 slumpvis utvalda personer i åldrarna 16-84 år, svarsfrekvensen var 63 procent.¹⁰²

Undersökningen konstaterar att det råder en tydlig ojämnheter i hälsa mellan hbt-personer och den övriga befolkningen. Den är mest markant när det gäller den psykiska hälsan. Ett bra fysiskt hälsotillstånd var betydligt vanligare bland kvinnor i den övriga befolkningen (72 procent) än bland homo- eller bisexuella kvinnor (60 procent). Det var framförallt kvinnor i åldrarna 45-64 som hade ett dåligt allmänt hälsotillstånd i större utsträckning än kvinnor i övriga befolkningen. Den psykiska ohälsan är betydligt mer utbredd bland homo- och bisexuella personer närmare bestämt dubbelt så vanlig än för den övriga befolkningen. När det gäller självmordsförsök visade undersökningen att det var dubbelt så vanligt bland homo- och bisexuella personer jämfört med övriga befolkningen.

Att homo- och bisexuella personer i större utsträckning var utsatta för kränkande behandling eller bemöttes med hot konstateras också. En känsla av otrygghet och avsaknad av emotionellt stöd och brist på tillit till andra människor var även det betydligt vanligare i den här gruppen. Även utsatthet för diskriminering på grund av sexuell läggning var vanligt förekommande bland hbt-personer.¹⁰³

Åtgärder som FHI bedömer vara nödvändiga för att förbättra hälsosituationen för homo- och bisexuella är bl a att ge myndigheten HomO förbättrade möjligheter att på bred front arbeta mot diskriminering och homofobi i samhället och att myndigheter och organisationer i sitt diskrimineringsarbete integrerar frågor om heteronormativitet och samverkar för att aktivt bidra till en kunskapsöverföring på hbt-området.¹⁰⁴

FHI bedömer att diskriminering är en bestämningsfaktor för hälsa. Det är då sannolikt att diskriminering, liksom andra former av utsatthet, bidrar till den psykiska ohälsan hos hbt-personer.

---

¹⁰² FHI Statens Folkhälsoinstitut, Rapport (2005:19).

<www.fhi.se/upload/ar2005/uppdrag/uppdraghbt_a200519_0512.pdf> s. 8f. (2007-05-16).

¹⁰³ Ibid. s. 5f.

¹⁰⁴ Ibid. s. 6.

FHI menar vidare att all form av diskriminering har sin utgångspunkt i rådande samhällsstrukturer. Strukturell diskriminering som har samband med sexuell läggning bygger till stora delar på den heteronormativa samhällsordningen. Mot denna bakgrund torde homo- och bisexuellas situation och livsvillkor i samhället utgöra en betydande faktor för deras hälsa.¹⁰⁵

3.3.4 Attityder till homosexualitet och homosexuella

Ett led i att följa upp de nationella folkhälsomålen var när FHI, 1998, gav Forskningsgruppen för samhälls- och informationsstudier, (FSI) och Torsten Österman uppdraget att närmare låta undersöka attityder till homosexuella och homosexualitet. Omvärldens attityder är enligt FHI avgörande för homo- och bisexuellas hälsa.¹⁰⁶

Med en serie undersökningar av ett statistiskt urval av svenska befolkningen i åldrarna 16-79 år, ställdes ett tjugotal frågor till närmare 9000 personer. Studien ingår i långtidsstudien "Ditt land ditt liv" där svar på flera hundra attitydfrågor kan följas tillbaka till 1950-talet. Detta gör studien unik. Viktiga frågor som på senare år ställts är hur personer uppfattar sina möjligheter att påverka samhället, forma sitt eget liv och olika samhällsproblem. Dessa frågor har man sedan kunnat relatera till inställningen till homosexualitet och homosexuella. I denna frågemiljö finns det möjlighet att se vilka samband som ligger bakom många attityder till denna grupp. Jag vill här redogöra för några av de intressanta resultat som studien *Svenska folkets attityder till homosexuella och homosexualitet* har kommit fram till och som presenteras i sammanställningen *Föreställningar/Vanföreställningar*.¹⁰⁷

Studien visar att attityderna till homosexuella och homosexualitet ligger väldigt nära varandra och betraktas därför som identiska. Attityderna till homosexuella är förhållandevis mer positiv i Sverige än i många andra länder. I Sverige är mellan var tredje och var fjärde invånare (27 procent) mer eller mindre negativ till homosexualitet. Länder som har en mer utbredd negativ attityd är USA och Irland. Endast Nederländerna har marginellt en mer positiv attityd till homosexuella än Sverige.

Skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper och delar av landet kan vara stora. De personer med negativ attityd återfinns särskilt bland män, lågutbildade och boende utanför storstadsområdet. I Kronobergs län är det 35 procent som är negativt inställda till homosexuella medan samma siffra i Stockholm är 17 procent.

---

¹⁰⁵ Ibid. s. 14.

¹⁰⁶ FHI, *Föreställningar/Vanföreställningar* <http://www.fhi.se/shop/material_pdf/forestall.pdf> s. 6. (2007-05-17).

¹⁰⁷ Ibid. s. 6f.

I studien har man även frågat män om hur de upplever sig själva. I den grupp män som upplever sig själva som mycket maskulina eller maximalt maskulina är andelen negativa till homosexuella 44 procent. Bland de män som ser sig själva minimalt maskulina eller feminina är samma andel 24 procent. Siffrorna visar sitt tydliga språk, ju mer maskulin en man anser sig vara desto mer negativ är han till homosexuella. Det som undersökningen dock ställer sig frågande till är om allmänhetens uppfattningar förknippas först och främst med manlig homosexualitet. Viss data verkar tyda på det.

Andelen människor i Sverige med homosexuella känslor och/eller erfarenheter uppskattas till ca 10 procent.¹⁰⁸

3.3.5 Sammanfattning

Den forskning jag har beskrivit har belyst lesbiska idrottskvinnors situation inom idrotten. Jag har även valt att förklara lesbiska tränares situation inom idrotten och hur idrotten som institution med starka värderingar och sexistisk och heterosexuell prägel har starka samband med både negativa attityder till homosexuella och lesbiska kvinnors ohälsa. Jag har också valt att redogöra för hur hälsosituationen ser ut för homosexuella idag och vad svenska folket har för synsätt kring denna grupp. Jag anser att alla dessa delar är direkt eller indirekt relevanta och betydelsefulla för förståelsen av mitt problemområde.

4 Teoretiska utgångspunkter

Med utgångspunkt i mitt syfte och mitt problemområde samt tidigare forskning är det några teorier jag finner intressanta och relevanta vid analysen och tolkningsarbetet. Förutom att utgå från Fastings forskning kring homofobi, kvinnor och elitidrott, där utgångspunkten var de kvinnliga spelarnas egna upplevelser och synpunkter om femininitet och maskulinitet; detta genom att, som jag tidigare nämnt, bli konfronterade med ett rykte om att många kvinnliga fotbollsspelare är lesbiska, så finner jag även Hirdmans teori om genussystemet, som jag tidigare nämnt, relevant för undersökningen.

Denna teori kan användas som en modell för att förstå och förklara särskilda mönster i samhället. Hirdman menar att genussystemets två principer; isärhållandet (dikotomin) och hierarkin (rangordningen) med deras ständiga närvaro och förmåga att prägla vårt sätt att tolka tillvaron och agera i den är den mest grundläggande ordningen i samhället. Principerna isärhållandet, som

---

¹⁰⁸ FHI, Föreställningar/Vanföreställningar <http://www.fhi.se/shop/material_pdf/forestall.pdf> s.9ff. (2007-05-17).

innebär att kvinnligt och manligt ses som motsatspar, det vill säga två helt skilda saker, och hierarkin, som avser att mannen ses som normen för det mänskliga och allmängiltiga, utgör enligt Hirdman den struktur i samhället som resulterar i att kvinnligt genus har lägre status än manligt. Kvinnan är med andra ord en avvikelse från normen. Hirdman menar att alla de kulturella ”överenskommelser” och ”föreställningar” som anger vad som anses passande för kvinnor respektive män och hur relationen mellan kvinna och man ska vara förs vidare från generationen till generation genom socialisationsprocessen. För att en åstadkomma en verklig förändring i maktrelationen mellan kvinnor och män skulle denna primära ordning, enligt Hirdman, således medföra en grundläggande samhällsomvälvning.¹⁰⁹

De uppfattningar och föreställningar som jag redogjort för båda när det gäller homosexuella, homosexuella beteenden och kvinnan i förhållande till idrott har varit skiftande genom historien. För att förstå detta fenomen bättre vill jag även belysa Don Kulicks resonemang om att dessa uppfattningar och föreställningar ska betraktas som baserade på kulturella tolkningar av de biologiska skillnaderna mellan män och kvinnor. Han poängterar således att de biologiska skillnaderna mellan män och kvinnor inte utgör någon urkälla där våra idéer om kvinnligt och manligt hämtar form. Termer, symboler och idéer om det biologiska könet ”talar” alltid genom den kultur vi lever i. Vidare är det just dessa som vi sedan använder oss av i vårt dagliga liv och får oss att dela in vad som anses manligt och kvinnligt.¹¹⁰ Mot denna bakgrund finner jag sedan Robert W Connells teori om den hegemoniska maskuliniteten värd att illustrera. Connell menar att det finns flera maskuliniteter och manligheter och det blir extra intressant när man studerar deras inbördes relationer. För varje samhälle och tidpunkt höjer sig en form av maskulinitet över alla andra. Denna av kulturen skapade dynamik resulterar i att en grupp kan hävda och upprätthålla en ledande position i samhället. För att få ihop detta resonemang med Kulicks vill jag förstå detta som att den kultur vi lever i tolkar och skapar, utifrån vårt biologiska kön, idéer och föreställningar om den rätta och överordnade maskuliniteten. Connell menar vidare att denna praktiska tillämpning av genus innehåller det för tillfället accepterade svaret på frågan om patriarkatets fortlevnad. På detta sätt garanteras mäns dominanta position och kvinnors underordning. Det är inte bara kvinnan som underordnas utan även olika grupper av män. Idag i vårt europeisk/amerikanska samhälle kan det handla om de heterosexuella männens dominans och de homosexuella männens underordnande.¹¹¹ Den manhaftiga och homosexuella kvinnan torde utifrån detta resonemang otvivelaktigt utgöra ett

---

¹⁰⁹ Hirdman, Yvonne, ”Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning”, *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 9 (1988:3), s. 49-61.

¹¹⁰ Don, Kulick, ”Hur man blir en riktig kvinna eller man” i *Från Kön till Genus: Kvinnlig och manligt i ett kulturellt perspektiv* red. Don Kulick (Borås: Carlsson, 1987), s. 11.

¹¹¹ Robert, W. Connell, *Maskuliniteter*, (Göteborg: Daidalos AB, 1999), s. 100ff.

påtagligt hot mot den hegemoniska maskuliniteten. Utifrån Kulicks och Connells resonemang är det samhället och kulturen vi lever i som konstruerar föreställningar om manligt och kvinnligt baserade på vårt biologiska kön för att upprätthålla mannens dominans. Denna socialt betingade maskulina och heterosexuella norm kommer således att utgöra det som samhället anser vara normalt; så normalt att vi inte tänker eller ifrågasätter längre. Men ifrågasätta var precis vad Don Kulick ville att vi skulle göra när han med sin artikel, *Queer Theory: Vad är det och vad är det bra för?* kom att introducera Queerteorin i Sverige.¹¹² Hur kommer det sig att heterosexualiteten tror sig vara naturlig och ursprunglig? Varför finns det ett så starkt behov av att övertyga om dess självklarhet? Vad är heterosexualitet och hur är den frammanad? Dessa är några frågor som representerar de olika perspektiv på att tolka samhälle, kultur och identitet som Queerteorin hör samman med. Det som förenar de olika perspektiven är att de alla betraktar den normgivande heterosexualiteten som ett problem som måste förklaras.¹¹³

Tiina Rosenberg beskriver Queerteorin ytterligare och menar att heterosexualiteten är mer än bara en spontan känsla. Den har inte sitt ursprung från något naturgivet utan är precis som kärleken, idéer om manligt och kvinnligt, en social konstruktion som vi lär oss att känna igen och tycka om. Rosenberg menar att utmaningen ligger i att se alla sexuella läggningar och preferenser ha sin grund i *en* sexualitet. Sexualiteten har sedan möjligheten att utvecklas åt olika håll, homo- bi- eller heterosexualitet. De olika sexuella läggningarna skulle var och en få förhålla sig till normen sexualitet. Det blir nu helt andra faktorer som avgör vad som är normalt eller onormalt.¹¹⁴

Queerteorin är ingen ny teori, även om den känns som ett nytt begrepp. Homoforskare och feminister har länge påpekat att den heterosexuella normen är problematisk. Queerforskning har inte syftet att forska kring homosexualitet utan har, utifrån ett kritiskt perspektiv, syftet att ifrågasätta sexualiteter i stort. Frågan som ställs är; Hur kommer det sig att heterosexualiteten tror sig vara naturlig? Är den inte det då? Hur skulle människosläktet kunna leva vidare? Svaret är att människosläktet inte fortlever för att vi är heterosexuella utan på grund att det föds barn. För att det ska födas barn behövs det ett antal kvinnor som blir gravida nu och då. *Hur* dessa kvinnor blir gravida är någonting som rimligtvis kan skötas på en mängd olika sätt. Framför allt finns det ingenting i den biologiska fortplantningen som alstrar regler som kräver att ett samhälle måste inrätta sig enligt ett mönster där alla kvinnor och alla män enbart får känna lust att ägna sig åt

---

¹¹² HomO, inventering s. 22.

¹¹³ Don Kulick, "Queertheory: Vad är det och vad är det bra för?", *Lambda Nordica*, (1996:3-4), s. 9.

¹¹⁴ Tiina Rosenberg, "Tiina Rosenberg" *Bleck* (2000:3-4) s. 55ff.

sexuella handlingar med det motsatta könet. Det finns följaktligen ingenting i den biologiska fortplantningen som kräver eller ens förutsätter heterosexualitet.¹¹⁵

Hirdman, Kulick, Connell och Rosenberg tolkar, förklarar och problematiserar kring processer, strukturer och normer i samhället, vilka också blir mina teoretiska utgångspunkter för undersökningen. Hirdmans, men framförallt, Kulicks och Connells resonemang använder jag som en förståelsegrund till våra normer, strukturer, värderingar och handlande i samhället. Queerteorin är den teori som jag använder för att i ett bredare perspektiv belysa vad det är som bör problematiseras, den kommer också att vara den mest framträdande utgångspunkten för min undersökning.

5 Metod

Samtalet är en grundläggande form av samspel och en förutsättning om man har för avsikt att få kunskap om den sociala verkligheten. Det finns samtal i vardagslivet, i litteraturen och i yrkeslivet. Det kan röra sig om kallprat om vädret, gräl eller djupa personliga dialoger.¹¹⁶ Jag vill med undersökningen få kunskap om, hur en människa tänker, känner, upplever och vilka erfarenheter hon bär med sig. Det naturliga valet av metod för mig var att göra en kvalitativ forskningsintervju. Under detta samtal behandlas den mänskliga livsvärlden men det muntliga förvandlas, under processens gång, till det skrivna. Tillsammans med bl a den journalistiska och den terapeutiska kommunikationen tillhör forskningsintervjun det professionella samtalet.¹¹⁷

Den kvalitativa forskningsintervjun bygger således på vardagssamtalet. Skillnaden är emellertid att jag som forskare kontrollerar situationen och försöker styra samtalet mot de områden inom vilka jag har för avsikt att inhämta kunskap om.¹¹⁸ För att närmare förklara och förstå forskningsintervjuarens roll liknar Kvale intervjuaren vid en *medresenär* eller en *malmletare*. Malmletaren letar efter kunskap som om den vore en bit begravd ädelmetall med väsentlig mening och ser sin uppgift att bringa den i dagen. Medresenären åker tillsammans med den intervjuade till platser och områden, ställer frågor som får den intervjuade att berätta historier om sitt liv. Jag som intervjuare kan välja att ha konkreta destinationer och medvetet söka upp platser eller områden jag vill ha kunskap om eller mer ströva fritt och låta intervjupersonen själv bestämma vägen och historien.¹¹⁹ Under

---

¹¹⁵ Don, Kulick, "Queertheory" s. 10f.

¹¹⁶ Steinar Kvale, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, (Lund: Studentlitteratur, 1997), s. 13.

¹¹⁷ *Ibid.*, s. 49.

¹¹⁸ *Ibid.*, s.13.

¹¹⁹ *Ibid.*, s.11f.

intervjun ser jag min roll som både malmletare och som medresenär med några bestämda platser jag önskar besöka. På min resa genom forskningsprocessen har jag tagit hjälp av de sju stadier som Kvale menar är avgörande för intervjuundersökningen.¹²⁰

5.1 Urval

Med mitt syfte i åtanke, att jag vill förstå världen som den upplevs av en enda person, är det fullt tillräckligt att intervjua denna person.¹²¹ Urvalet av denna enda undersökningperson blir då avgörande för utgången av min undersökning. För att uppnå målet med undersökningen är det viktigt att få en bred och nyanserad kunskap och bild av det fenomen som man önskar studera. När man har för avsikt att intervjua flera personer kan man säkerställa detta genom att få så stort informationsinnehåll som möjligt genom största tänkbara variationsbredd i urvalet. Då jag har valt att intervjua en person kan jag öka informationsinnehållet genom att använda mig av en person med relevanta kunskaper och erfarenheter om de företeelser som önskas undersökas. Det inkluderar personer som är mer medvetna än andra eller som brukar reflektera över sin situation.¹²²

Jag tog kontakt med en f.d. arbetskollega och närmsta chef, som jag har stor respekt och förtroende för. Hon var själv aktiv elitidrottare inom en lagsport. Jag förklarade mitt problemområde och syftet med undersökningen för att hon lättare skulle kunna hjälpa mig att hitta en lämplig intervjukandidat. Jag förklarade för henne att jag behövde någon som definierar sig som homosexuell, är aktiv inom en lagsport på elitnivå, och är över 25 år, då jag bedömer viss arbets- och livserfarenhet vara en adekvat förutsättning för intervjun och undersökningen. Jag förtydligade därutöver vikten av att få tag i en person som vill och har lätt att prata och kommunicera med andra. Hon tyckte att detta lät intressant och skulle göra vad hon kunde för att hitta en lämplig person. Min kollega lät sedan sina kollegor och kontakter inom idrottsvärlden få veta denna önskan. Efter en vecka eller två fick jag namnet på två kvinnor som var aktiva i två olika föreningar. Efter telefonkontakt med båda två, där mitt problemområde och syfte förklarades, överlade jag med mig själv i samråd med min f.d. arbetskollega och beslutade sedan vem som skulle tillfrågas som intervjukandidat. Vid den andra kontakten, med den av kvinnorna jag önskade intervjua, beskrevs även hur jag tänkte genomföra intervjun och bearbeta materialet. Hon tyckte detta lät intressant och ville hjälpa mig.

---

¹²⁰ Kvale, s. 85.

¹²¹ Kvale, s. 97f.

¹²² Idar Magne Holme, Bernt Krohn Solvang, *Forskningsmetodik*, (Lund: Studentlitteratur, 1991), s. 114.

Ovan beskrivna tillvägagångssätt för att få fram en lämplig intervjukandidat kan liknas vid ett s.k. ”snöbollsurval”.¹²³ Skillnaden var att jag började med att fråga en person som i sin tur frågade flera personer, alla inom idrottsvärlden och något förtrogna med problemområdet. Om fler personer engagerar sig i min fråga, desto större chans har jag att dessa personer hittar en lämplig intervjukandidat. Det faktum att hon är just kvinna och homosexuell gör att jag personligen tror att hon har reflekterat över sin situation och är väl medveten om problemområdet. Mina egna erfarenheter samt den telefonkontakt vi hade innan intervjutillfället torde stödja detta. Den bedömning min f.d. arbetskollega gjorde i valet av intervjuperson stärker även det mitt antagande.

Jag är medveten om svårigheterna kring urvalsfrågan och det faktum att jag valt att göra en intervju kan förändra riktningen på arbetet utifrån mitt utgångsläge.

5.2 Intervjutillfället

Intervjun genomfördes i mars 2002, efter telefonkontakt vid två tillfällen där jag förklarar mitt problemområde och syfte med undersökningen. Platsen för intervjun var hemma hos den intervjuade. Den kvalitativa intervjun är en relation mellan mig och den intervjuade och också mellan den intervjuade och mig, därför är det av största vikt att välja en bra plats för intervjun. Vi ska sitta ostörda och det ska inte finnas möjlighet för andra att höra. Dessutom ska den intervjuade känna sig trygg i miljön.¹²⁴

I den kvalitativa intervjun undviker man att använda sig av allt för standardiserade frågeformulär. Detta för att man normalt inte vill ha för stor styrning från forskarens sida. Tvärtom vill man att de synpunkter som kommer fram är ett resultat av undersökningspersonernas egna uppfattningar. Därför bör de i största möjliga utsträckning själva få styra utvecklingen av intervjun.¹²⁵ Jag valde därför att göra en öppen intervju med ostrukturerade frågor, det vill säga inga fasta svarsalternativ. Min intervju har även en låg grad av standardisering vilket betyder att jag har låtit formulera mig efter den intervjuades språkbruk, jag har tagit frågorna i den ordning som passar, och den intervjuade har fått styra ordningsföljden. Följdfrågorna har formulerats beroende på tidigare svar. För att säkerställa att materialet från intervjun skulle svara mot mitt syfte använde jag mig av en intervjuguide.¹²⁶ Intervjuguiden utformades med utgångspunkt från mitt syfte och de förutbestämda områden jag hade för avsikt att ringa in.

---

¹²³ Michael Quinn Patton, *Qualitative Research & Evaluations Methods*, III ed. (Sage publications, London) s. 237.

¹²⁴ Jan Trost, *Kvalitativa intervjuer*, II. ed. (Lund, Studentlitteratur, 1997), s. 41.

¹²⁵ Holme, Solvang, s. 111.

¹²⁶ Se bilaga 2.

Jag använde mig av bandspelare vid intervjutillfället vilket gav mig möjlighet att vara helt närvarande under intervjun. Jag kunde koncentrera mig på ämnet, mina frågor och på den intervjuades svar och kroppsspråk. Bandinspelning ger mig även möjlighet att lyssna på intervjun flera gånger. Intervjun tog ungefär 90 min.

5.3 Bearbetning

Jag bestämde mig för att skriva ut intervjuerna i dess helhet och i talspråk, även om det kan förefalla omständligt och tidsödande. Jag var medveten om fördelarna med att notera pauser, skratt, suckar mm, som inte bara är till hjälp för analys och tolkning, utan även för undersökningens trovärdighet och validitet.¹²⁷ När man ska göra en utskrift från ett sammanhang till ett annat medför det för mig som skriver att jag ställs inför en rad avgöranden och måste göra en del bedömningar. Det är en fråga om tolkning, och det kan vara svårt för två personer att göra samma bedömning och tolkning vid en utskrift. Det råder ett oavbrutet sammanhang mellan beskrivning och tolkning.¹²⁸ Det är speciellt viktigt att få en kvalitativ återgivning av intervjun vilket ökar reliabiliteten.¹²⁹ Jag som enda intervjuare är medveten om betydelsen att ha förmågan att på ett klart och tydligt sätt formulera det som blir sagt under intervjun och att vara lyhörd för nyanser och dold information.¹³⁰ Bearbetningen har gjort den fortsatta analysen lättare och mer hanterlig.

Det har varit viktigt för mig att använda en metod som gör materialet övergripbart och hanterbart, då intervjumaterialet omfattar många sidor text med mycket information. Karaktären av mitt intervjumaterial har föranlett mig att använda mig av en blandning av flera metodstrukturer. Efter en noggrann genomgång av mitt intervjumaterial beslutade jag mig för att inledningsvis använda metoden för meningskoncentrering. Denna metod betyder att jag försöker tolka intervjupersonens uttalanden utan fördomar för att sedan formulera den till en mer kärnfull kunskap. Konkret betyder det att jag har tagit ut, för min undersökning väsentlig information, och på så vis har långa svar blivit nerkortade och korta svar blivit omformulerade till en mer förståelig och hanterbar kunskap. Denna typ av empirisk fenomenologisk analysmetod har för avsikt att beskriva situationen utifrån intervjupersonens synvinkel. Med det menas att det centrala i metoden är troheten mot fenomenet d v s min intervjupersons upplevelser har företräde. Metoden kan med fördel utnyttjas för analys av

---

¹²⁷ Ibid., s. 150f.

¹²⁸ Kvale, s. 172.

¹²⁹ Ibid., s. 150.

¹³⁰ Holme, Solvang, s. 118.

omfattande och komplexa intervjutexter, vilket i mitt fall hjälper mig att skildra min intervjupersons värld och hitta och utveckla teman.¹³¹

Jag som kvalitativ forskare är givetvis också intresserad av att få en djupare förståelse i det som inte omedelbart blir synligt i min intervjutext. Jag har då valt att tolka de direkta uttalandena utifrån olika perspektiv för att förhoppningsvis få tillgång till ny kunskap. Denna dekonstruktiva tolkning kräver ett bestämt teoretiskt förhållningssätt för att lyfta det direkt sagda ur sitt sammanhang och sätta in det i ett annat, det vill säga rekontextualisering.¹³² Utifrån mitt syfte och perspektiv ställer jag sedan frågor till texten för att finna innebörden i den. Frågorna formulerar jag utifrån intentionen att få kunskap både om min intervjupersons situation och uppfattningar men kanske till största del också för att utveckla en bredare och mer nyanserad tolkning av fenomenet.

Det viktigaste för mig som forskare är nu att formulera frågorna till texten tydligt och med utgångspunkt i olika tolkningssammanhang. Det första sammanhanget utgörs av självförståelse; där försöker jag tolka vad intervjupersonen själv uppfattar som meningen i det hon säger. Det andra handlar det om det sunda förnuftets förståelse; där utgår jag i min tolkning från en vidare förståelseram än intervjupersonens, dock inom det sunda förnuftets tolkningssammanhang. I det tredje sammanhanget tillämpar jag en teoretisk förståelse som ram för tolkningen. Jag tillåts tolka i ett brett perspektiv som sträcker sig förbi både intervjupersonen och det sunda förnuftet. I detta arbete utgörs min valideringskontext framför allt av min teoretiska ram, vilket blir en del av validiteten.¹³³

Under processens gång har jag använt mig av tre olika tolkningsperspektiv. Det realistiska perspektivet där jag som malmletaren söker finna sanningar i texten utifrån min intervjupersons perspektiv. Detta perspektiv använder jag mig av i tolkningssammanhanget självförståelse och det sunda förnuftet. Detta perspektiv har jag till störst del använt mig av i intervjuanalysens första skede, d v s meningskoncentrationen. Med ett dekonstruktivt perspektiv, som för övrigt är det som fått störst utrymme i min tolkning, ämnar jag här försöka rubba det stabila och naturliga alltså det intervjupersonen själv uppfattar och det sunda förnuftet. Jag söker även efter omedvetna pauser och outtalade antaganden. Jag hoppas kunna hitta värdefull kunskap som sträcker sig förbi Annas egna uttalanden. Genom att granska, värdera och inta en något kritisk ställning till texten kan jag förhoppningsvis hitta samband, djupare förståelse som även kan sättas in i ett samhällsperspektiv.

---

¹³¹ Kvale, s. 177f.

¹³² Kvale, s. 204f.

¹³³ Ibid., 192ff.

Jag har utifrån detta dekonstruktiva perspektiv valt att ställa tre specifika frågor till texten. *Varför mår Anna att bra? Hur stämmer detta med att hon säger att hon har överlevt? Hur kan vi förstå motsatsförhållandena i Annas lag?* Det tredje perspektivet, det kritiska, innebär sedan att jag också intar en distans och misstro till det som min intervjuperson direkt säger eller vad texten synbart säger till mig. Kan jag möjligen hitta meningen i hennes uttalanden någon annanstans än i det hon säger eller kan jag finna dolda ”intriger” bortom Annas eget medvetande. Detta sätt att tolka kallas misstankens hermeneutik.¹³⁴

Resultatet kommer att redovisas enligt följande upplägg. I den första delen lägger jag fram resultatet med utgångspunkt i det realistiska perspektivet. Den följande delen, där jag använder mig av ett dekonstruktivt samt ett kritiskt tolkningsperspektiv, kommer vara mer av ett diskuterande resultat. I denna del lägger jag fram resultat samtidigt som jag tolkar dess innebörd utifrån de två tolkningsperspektiven samt för en diskussion kring resultatet med utgångspunkt i mina teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning. De tre perspektiv jag har använt mig av under intervjuanalysen kommer jag avslutningsvis att summera och reflektera över under rubriken sammanfattande diskussion.

För att stärka materialets trovärdighet och för att engagera läsaren har jag valt att återge särskilt meningsbärande text i citatform. Jag har även valt citat med anledning att betona och tydliggöra vissa intressanta fenomen. De ordagranna uttalanden jag väljer att återge har jag i största möjliga utsträckning, och med så lite påverkan på meningen i uttalandet, redigerat till mer begripligt skriftspråk. Det finns dock undantag då jag finner den språkliga och ordagranna återgivningen vara av största betydelse för min undersökning. För att säkerställa min intervjupersons anonymitet har jag valt att ändra på namn och uttryckssätt, jag skriver t e x ”laget” när hon talar om sitt lag, och ”tränare” när hon säger namnet på tränaren.¹³⁵

5.4 Validitet/Reliabilitet/Objektivitet

I den kvantitativa forskningsprocessen är man särskilt upptagen av hur representativ den information man har är, om man verkligen har mätt det man ville mäta och om den informationen är pålitlig. Därför kommer termerna reliabilitet och validitet som härstammar från kvantitativ metodologi, kännas malplacerade i en kvalitativ undersökning. Syftet med den kvalitativa studien är att man ska få en bättre förståelse av vissa faktorer och då kommer ju inte statistiska representativiteten i fokus.

---

¹³⁴ Ibid., s. 204f.

¹³⁵ Kvale, s. 241.

Det är praktiskt omöjligt att förena detta med en djupare studie av personens upplevelser och medvetenhet om sig själv. Ordet trovärdighet är ett bättre ord i sammanhanget och inte desto mindre viktig. Jag har blivit medveten under arbetet med undersökningen om åtskilliga faktorer som kan påverkar utgången av en intervju. Jag har under hela processen tagit hänsyn till valideringens sju stadier.¹³⁶ Viktiga parametrar för att öka en undersökningens trovärdighet, för att nämna några är; urval, intervjumetod och utskriftsförfarande och rapportering¹³⁷

Då jag själv är homosexuell kanske en del ställer sig frågande till om jag kan jag föra fram ett objektivt och ovinklat resultat i en undersökning som berör ett förhållandevis känsligt ämne, inom vilket jag självklart har egna starka övertygelser och teorier. Frågan om vilken sexuell läggning forskaren har är av mindre vikt för genomförandet av en trovärdig undersökning. Det har inte heller någon som helst betydelse om den som forskar kring homosexualitet och homofobi själv är homosexuell. Homo- och bisexuella personer kan emellertid bidra med olika personliga perspektiv till forskningsprocessen. Det är dock något som vi alla kan göra, vem det än är som forskar. Vi har alla olika erfarenheter och sätt att se på saker och ting och vi kan aldrig komma ifrån att det har inverkan på undersökningen. Inte bara sexuell läggning utan också kön, ras och social tillhörighet påverkar utgången av förhållandet mellan forskaren och läsaren. Alla människor har en egen utgångspunkt och erfarenhetsbas och det kommer alltid att påverka utgången av en undersökning och hur den tolkas av mottagaren. Det minskar emellertid inte trovärdigheten, ej heller betraktas det som en metodisk bristfällighet.¹³⁸

Det är viktigt att erkänna att jag som forskare med min identitet har en framträdande roll i forskningsprocessen. Jag är medveten om att min förförståelse för ämnet skulle kunna vara en försvårande faktor vid tolkningen av materialet genom att mitt kritiska perspektiv vid vissa tillfällen kan förloras. Jag ser även hur min förförståelse i vissa sammanhang kan vara värdefull för min undersökning. Med insikten om min närhet till fenomenet och just på grund av den, vill och hoppas jag medvetet kunna distansera mig. Med en medveten pendling mellan närhet och distans önskar jag kunna ge ett så positivt bidrag till min undersökning som möjligt. På detta sätt vill jag stärka min objektivitet och öka validiteten på min undersökning.

---

¹³⁶ Kvale, s. 214.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Pat Griffin & James Genasci, "Addressing Homophobia in Physical Education: Responsibilities for Teachers and Researchers" in *Sport, men and the gender order*, ed. Michael A. Messner & Donald F. Sabo (Leeds: Human Kinetics, 1990) s. 211ff.

5.5 Etiska överväganden

Det är viktigt att vara medveten om de etiska dilemman man som forskare kan stöta på både före, under och efter en intervjustudie. Jag har beaktat de tre etiska riktlinjerna och kraven för forskning om människor

Det första kravet, *informerat samtycke*, innebär att den intervjuade har informerats om undersökningens generella syfte. Informerat samtycke innebär också att intervjupersonen frivilligt deltar i undersökningen och har rätt att dra sig ur när helst den önskar. Jag informerade den intervjuade om syftet för intervju både per telefon och vid intervjutillfället.

Det andra kravet, *konfidentialitet*, betyder att privata uppgifter skall behandlas och redovisas på ett sådant sätt att intervjupersonens identitet inte kan identifieras av utomstående. Jag har därför valt att nämna min intervjuperson vid namn Anna. Eventuella uppgifter som kan röra andra personer än den intervjuade behandlar jag givetvis med samma konfidentialite.

Den tredje etiska principen, *konsekvenser*, innebär att risken för att den intervjuade ska lida skada ska vara så lite som möjligt. Jag tänker då mest på de konsekvenser en eventuell publicering av undersökningen skulle få för den intervjuade. Jag kan endast se fördelar med detta och med anledning av de ovannämnda ser jag ingen risk att jag inte skulle kunna utlova den intervjuade fullständig anonymitet.

Mitt ställningstagande och min känslighet inför moraliska handlingar är i hög grad avgörande för den etiska kvalitén på min undersökning. Jag hoppas och tror att min förförståelse för ämnet har varit en bra grundförutsättning för det.¹³⁹

5.6 Metodkritik

Jag är mycket medveten om att jag som forskare med min kunskap, erfarenhet och medvetenhet är avgörande för utgången av en undersökning. Jag har i och med min undersökning fått en klarare insikt om hur mycket ansvar jag som forskare och intervjuare har. Det faktum att jag är både forskare och intervjuare gör kanske den kvalitativa intervjustudien än mer sårbar. Jag kan förvisso, till viss del, inhämta kunskap om intervjuteknik från litteratur men jag förstår att jag endast genom erfarenhet, genom verkliga intervjuer, kan utveckla mig i den konsten. Vid en ny intervjustudie

---

¹³⁹ Kvale, s. 106ff.

skulle jag ägna mer tid åt provintervjuer och förberedelser. Det jag insåg ganska tidigt, under textbearbetningen, var att jag under intervjun hade kunnat formulera och nyansera frågorna bättre och framförallt följdfrågorna, som dessutom borde ha varit många fler. Dessa frågor hade förhoppningsvis kunnat lägga ett än större och mer intressant bidrag till min undersökning. Jag hade även önskat att jag direkt efter avslutad intervju hade tagit mig mer tid och tanke åt vad som sades och vad som inte sades under intervjun, allt för att få ett bättre utgångsläge vid utskriften. Så här i efterhand inser jag också vad en eventuell uppföljning och återkoppling med min intervjuperson hade haft för betydelse för undersökningen.

Ansvarat jag har som forskare genom hela processen, från första tanke till förberedelsen av intervjun, genom hela intervjun, under bearbetningen, analysen och till slut tolkningen är stort. Jag har bl a ansvar att förhålla mig vetenskapligt, objektivt och med största vaksamhet och uppmärksamhet till mitt empiriska material. Jag har förstått att jag som forskare måste med största möjliga ödmjukhet förstå vad det är jag gör och varför för att överhuvudtaget kunna ge min intervjuperson och min undersökning validitet och rättvisa. Att förhålla mig objektiv har inte alltid varit lätt. Med en medvetenhet om hur min förförståelse och erfarenhet kan påverka objektiviteten har jag försökt att hålla distansen till mitt material. Jag har lärt mig mycket men jag har fortfarande mycket att lära och som jag skulle kunna förbättra vid en ny intervjustudie. Jag hoppas och tror att jag trots min oerfarenhet och tack vare min medvetenhet, envishet och förförståelse gett min undersökning en bra förutsättning och tämligen rättvis tolkning.

6 Resultat och diskussion

I min analys av data har jag valt att föra en diskuterande tolkning i anslutning till analysen. I diskussionen utgår jag från de teoretiska utgångspunkterna och tidigare forskning. Jag har, som beskrivits ovan, valt att utgå från tre olika perspektiv när jag lägger fram mitt resultat; det realistiska som utgör Annas egen berättelse, det dekonstruktiva där jag har tre specifika frågor jag ställer till texten och det kritiska där jag använder mig av misstankens hermeneutik för att finna djupare mening bakom texten. Resultatet kommer även att redovisas i den ordningen. För att ge dig som läsare en större inlevelse, förståelse och bekvämare läsning har jag valt att inledningsvis kortfattat beskriva intervjupersonen.

Intervjupersonen är en 27-årig kvinna hemmahörande i en Storstad. Hon är född och uppvuxen i liten stad, men flyttade till Storstaden för fem år sedan. Hon definierar sig homosexuell och har

varit öppen med det, det vill säga inför andra stått för sin sexuella läggning, sedan 1997. Hon är aktiv inom en bollidrott och i ett lag som vid tillfället för min intervju spelade i elitserien. Det är från elitserielagen uttagningen sker till landslaget. Klubben hon spelar i har funnits sedan början av 80-talet och spelarna är i åldrarna 15-32 år. Då intervjupersonen önskar vara anonym har jag valt att kalla min intervjuperson vid namnet *Anna*. Då intervjupersonen ofta nämner namnet på det lag hon spelare i har jag valt, för att säkerställa anonymiteten, att kalla laget för "*laget*". Detta för att läsningen ska bli mer bekväm och personlig.

6.1 Annas berättelse – det realistiska perspektivet

6.1.1 Annas egen berättelse

Idrotten har, under alla omständigheter, betytt väldigt mycket för Anna. Hon har alltid prioriterat idrotten och den har varit hennes sätt att överleva.

I ungdomsåren spelade hon fotboll och anledningen var först och främst vännerna och lagsammanhållningen och inte att hon tyckte fotboll var jättekul. Hon slutade spela när hon var 16 år, trots att hon var på god väg att få spela i allsvenskan. Anna förklarar avhoppet med att hon tyckte att det var väldigt tråkigt. Vad Anna saknade mest var vännerna och "*känslan*".

För Anna betyder idrotten både glädje och sorg. Idrotten har gett henne de största och bästa och samtidigt sämsta och värsta minnena. De största minnena hittills har varit, då laget vid två tillfällen, vunnit mycket viktiga matcher och tävlingar. Förluster och matcher där hon anser sig spelat mindre bra tillhör minnen som hon återger som jobbiga och tillhör följaktligen kategorin "*värsta*" och "*sämsta*" minnen.

Idag är det fortfarande vännerna och gemenskapen i laget som betyder mest. Anna beskriver gemenskapen som "*otrolig*" och hon känner att man aldrig skulle få samma "*connection*" med så många människor som hon upplever att hon får i sitt lag. Sammanhållningen som de har i laget idag har Anna aldrig tidigare upplevt. Det är för henne en otrolig känsla att få uppleva detta med ett lag som det går riktigt bra för och med de världsstjärnor som finns i laget. Hon återger sin upplevelse som "*så speciell*". På frågan om hon har känt att laget har varit hennes andra hem, andra familj svarar hon:

Ja... eller nästan första familj ibland... Jag har prioriterat idrotten före allt under hela mitt liv...

6.2 Relationen till lagkamraterna

6.2.1 De kvinnliga

Anna beskriver förhållandet till sina kvinnliga lagkamrater som mycket positiv. Sammanhållningen som hon upplever i laget har hon aldrig tidigare upplevt. Hon förklarar för mig att *”tjejer är jäkligt bra på att snacka skit och att i en större grupp bildas ofta inre grupperingar”*. Anna känner att dessa negativa aspekter på lagets sammanhållning inte alls är lika förekommande idag, näst intill obefintliga. Hon tycker detta är *”jäkligt positivt”*. Anna tycker även att hon kan prata seriöst med vissa lagkamrater, även om hon inte diskuterar hela sitt liv med alla. Anna tror att det många gånger är sammanhållningen i laget man är ute efter när man håller på med idrott.

På min fråga om det är några problem för henne att vara öppen svarar hon att det inte är det. Hon verkar tycka det är lätt med tanke på den goda stämningen. När Anna först kom till laget var nio av tio spelare lesbiska. Detta förhållande har jämnats ut med åren och enligt Anna är idag de homosexuella i minoritet. Anna beskriver att jargongen i laget alltid varit densamma, även med de som är heterosexuella, och att de alltid har kunnat skämta om allting.

6.2.2 De manliga

När jag frågar om hur hon upplever förhållandet till de manliga klubbkamraterna börjar Anna skratta. Hon talar om för mig att några spelare i damlaget är tillsammans med några i herrlaget.

Vi har ju byggt broar över gränserna om man säger så.

Vidare berättar Anna att tidigare var det verkligen *”vi och dom”*. Hon uppfattade situationen som orättvis då det satsades mer på herrarna när det t ex gällde material, träningstider, bättre bussar och hotell vid resor. Jag frågar hur det ser ut nu och Anna beskriver att: *”Vi är mer accepterade, vi får mer tidningsrubriker och vi får mer grejer.”* Denna förändring beror enligt Anna på att ordförandeposten nu innehas av en kvinna. Ordföranden har själv spelat i laget och de upplevelser hon har med sig från sin tid som spelare har avspeglat sig i styrelsens förändrings- och arbetsstrategier. Anna beskriver att dam- och herrlaget brukar festa ihop men det är mest de kvinnor i laget som är heterosexuella som umgås med spelarna i herrlaget. *”Det är ju mest intresse där också, vi andra har ju inget intresse på det sättet.”* Anna skildrar att förhållandet mellan damlagets homosexuella kvinnor och herrlagets spelare baseras på ömsesidig respekt och förståelse.

6.3 Relationen mellan lagkamraterna

Annas uppfattning är att det råder en mycket god stämning i hela damlaget.

När hon försöker beskriva förhållandet mellan de som är homosexuella och de som är heterosexuella tror hon emellertid att det finns de heterosexuella kvinnorna som tycker det är besvärligt att det är så många öppett lesbiska i laget. Hon poängterar likväl i detta sammanhang att det inte är någon som... ”hävdar sin läggning utåt”. Hon har heller inte upplevt att de heterosexuella spelarna känner att de tas för att vara lesbiska.

Enligt Anna har det varit och är kanske fortfarande allmänt känt att laget har många lesbiska spelare. På frågan om hon tror att det kan kännas jobbigt för de heterosexuella spelarna just för att laget har den stämpeln på sig, svarar Anna så här:

Jag tror att det är så när man skriver på för vårt lag och spelar i vårt lag så får man ta det priset på något vänster. Man vet ju ändå att man hamnar i en jävligt bra klubb och ett jävligt bra lag och då sväljer man det.

Dessutom beskriver hon att om man har problem med detta tas man ut för diskussion. Två eller tre stycken åt gången får förklarat av ”gamla” spelare hur läget är och då accepteras det. Annas skildring av kommentarer från en diskussion:

Ja men blanda inte in mig i det där, jag vill inte vara... Nä men det accepterar ju vi också, vi tänker inte vända över någon bara för att vi tycker det är roligt. Jag accepterar dig som du är, då måste du acceptera mig också.

Anna tycker det är skönt att den acceptansen finns.

När jag frågar Anna om de homosexuella spelarna har någon speciell gemenskap eller relation till varandra, svarar hon nej. Vidare förklarar hon att när hon började spela i laget var 90 procent av spelarna lesbiska, vilket dock inte var ett av skälen till varför hon började där. Detta lag var helt enkelt det lag som hon ville spela i. Att sedan de flesta av spelarna var lesbiska var endast positivt.

6.4 Relationen till tränare och ledning

6.4.1 Tränarna

Tränarna som består av en manlig tränare och en kvinnlig assisterande tränare räknar Anna in i ”familjen” som hon kallar laget. Tränarna har bidragit till att det blivit så god stämning i laget i år och hon har definitivt respekt för dem båda.

Den kvinnliga assisterande tränaren beskriver Anna som en person som älskar alla och aldrig kan bli osams med någon. Hon har känt tränaren i flera år och har förtroende för henne. Då jag själv vet vem tränaren är och att hon definierar sig som ”inte heterosexuell” frågar jag om hon är öppen i laget. Anna berättar med ett skratt att hon är ”*ganska öppen*”

Den manliga tränaren är annorlunda och en person som Anna inte anförtror sig åt med personliga problem. Vid ifrågasättande av laguttagning och på frågor varför hon inte får spela är det emellertid honom hon pratar med. Man får ”*raka puckar*” av honom. Han tar även beslut om vilka som ska bo tillsammans vid bortamatcher och det tycker Anna är bra. Hon anser att han redan här tar bort inre grupperingar. Anna uppfattar inte att han har några problem med att en del i laget är homosexuella. Däremot har han, menar hon, troligen problem med kvinnliga spelare i största allmänhet. Han har aldrig tränat damlag tidigare och en trolig orsak till hans problem kan vara att de är så väldigt öppna mot varandra. Ett exempel på den öppenheten kan vara att gå in i duschen tillsammans. Anna menar att detta ibland kan vara ett problem men att det inte finns i hennes lag. Anna betonar att den manliga tränaren har oerhörda problem med detta fenomen.

6.4.2 Ledning

Ledningen består av sju personer, där endast sekreterar- och ordförandeposten innehas av kvinnor. Vid problem sker kontakten med styrelsen via spelarrådet för vidare slussning till representanterna från dam- respektive herrlaget i huvudstyrelsen. Kontakten mellan styrelsen och spelarna sker mest i samband med information inför säsongstart. Under resten av året är det nästan alltid någon representant från styrelsen, som har intresse i båda lagen, nere på träningarna. Detta beror på att herrlaget alltid tränar i anslutning till damerna, alltså före eller efter.

6.5 Erfarenheter av att vara idrottande kvinna

Jag frågar Anna om hon känner att hon accepteras som elitidrottare och kvinna. Hon svarar att hon känner sig accepterad. Hon brukar dock inte tala om sin idrottskarriär spontant, men är det någon som frågar så berättar hon. Den reaktion hon möter är att alla tycker det är roligt och intressant. Under intervjuens gång beskriver hon emellertid andra reaktioner från omvärlden som hon anser värda att notera och som jag ser skulle kunna vara en sannolik konsekvens av att hon just är kvinna och elitidrottare.

Ett bristande idrottsintresse från Annas familj är enligt henne själv orsaken till att de inte riktigt förstått hennes engagemang. På senare år, efter bl a hennes och lagets första riktigt stora vinst, började emellertid mamma och pappa inse hur mycket idrotten betyder för henne.

Anna berättar också att arbetskollegorna och chefen är väldigt stolta åtminstone över att hon vunnit två stora tävlingar, och chefen delar gärna med sig av detta till andra personer. Acceptansen är enligt henne själv dock inte lika stor på arbetet då idrotten får konsekvensen att hon måste vara borta mycket.

Anna får även frågor som rör skaderisken i sporten. Där verkar det finnas en allmän mening om att knäna är hårt utsatta varvid man frågar om dem. Det framgår i intervjun att hon inte tycker att det är så allvarligt och att det är som i vilken annan sport som helst.

Under intervjuens gång och på frågor som rör relationen och förhållandet mellan damlaget och herrlaget framkommer det att Anna funderat mycket på detta. Hon jämför nu och då och ser att det funnits bl a ekonomiska orättvisor mellan lagen som resulterat i en känsla av ”*vi och dom*”.

Dom fick alltid fler klubbor, fler skor, bättre overaller...

Dom får typ bättre hotell, bättre bussar...”

Dom får alltid sina grejer väldigt tidigt på säsongen, vi får alltid vänta!

Orsakerna till den orättvisa fördelningen ser Anna som ett resultat av att det satt personer i styrelsen som rättfärdigade situationen med att det var herrarna som drog in sponsorer. Anna tolkade deras svar som att ingen ville sponsra damlag. När hon närmare går in på de egentliga orsakerna ser Anna en ovilja hos de sponsransvariga att dra in sponsorer för damlaget. Hon berättar speciellt om en man som inte tyckte om damlaget och aldrig tyckt om att föreningen ska ha ett damlag. Han ska

enlig Anna ha sagt: *"Jag jobbar bara för herrlaget."* Anna uttrycker i sina utsagor en känsla av maktlöshet och bitterhet.

Idag ser förhållandet annorlunda ut. Nu får damlaget mer material än tidigare och känner sig dessutom mer accepterade, vilket jag beskrivit tidigare. Styrelsen har fått flera starka ledare som nu tillsammans med en kvinnlig ordförande har ambitionen att arbeta i båda lagens bästa intresse. Nu är sponsorerna för både dam- och herrlaget tillsammans.

6.6 Erfarenheter av att vara homosexuell

Anna verkar inte ha några problem med att vara öppet homosexuell idag. Hon "kom ut" 1997 i samband med att hon flyttade till Storstaden och började spela i laget. Anna tycker att hon fått en ganska öppen uppfostran och poängterar att de aldrig haft några problem i deras familj. Det dröjde till år 2000 innan hon kom ut inför föräldrarna.

6.6.1 Anna "kommer ut"

När jag ber Anna beskriva någon situation där hon upplevt svårigheter att bli accepterad för den hon är berättar hon om tiden före Storstaden.

Anna föds och växer upp i en liten ort i Sverige. Under Annas ungdomsår börjar hon mer och mer inse att hon attraheras av det samma könet. Hon beskriver känslan under sin tid då hon spelade fotboll:

Där fick man inte heller vara annorlunda. Där kunde man inte vara... om man ville vara annorlunda så var man annorlunda på ett helt annat sätt, personlighet, klädstil och sådana grejer.

Annas insikt om att hon attraheras av kvinnor blir med åren allt påtagligare för henne och vid tiden för flytten till Storstaden var hon redo att "komma ut". Anna beslutar sig nu för att berätta för sina närmaste vänner. De blir inte förvånade och låter Anna veta att de nog misstänkt det än längre tid men inte vågat säga någonting eller prata om det. Under den följande hösten, efter flytten till Storstaden, återvänder hon till sin hemstad vid några tillfällen. Den reaktion hon nu möts av, inte minst från de närmaste vännerna, är avståndstagande. Den acceptans som Anna upplevt att hon bemötts med i samband med att hon kom ut för sina vänner var nu inte alls lika tydlig. Detta förvånade verkligen Anna. Hon återger några kommentarer från sina vänner:

Alltså jag skulle aldrig...

Hur vågar ni gå in i duschen tillsammans?

[...] tänk om man blir påhoppad i duschen.

Anna förtydligar återigen problemet med att vissa inte vågar duscha med varandra. Detta problem fanns även innan hon ”kom ut”. Samtidigt som vännerna tog avstånd ville de hitta en lämplig förklaring till varför Anna nu definierade sig som lesbisk. De var övertygade om att hon påverkades av de andra lesbiska spelarna i laget genom grupstryck. Anna understryker att hon aldrig skulle leva så här idag om det hade varit för grupstrycket.

Avslutningsvis jämför Anna sin hemort med Storstaden samt nutid och dåtid och ser att det är stora skillnader. I Storstaden är acceptansen mycket större och utvecklingen mot ett öppnare samhälle med större toleransnivå går betydligt fortare där än i den lilla staden. Under de fem år hon bott i Storstaden ser hon ingen attitydförändring i sin hemstad. Hon upplever att människors inskränkthet komplicerar och försvårar för den som kanske vill våga vara sig själv. Anna menar också att ett så avgörande beslut som att flytta för att kunna vara sig själv blir för en del ett för stort hinder att ta sig förbi.

6.6.2 Kvinna som inte vågar ”komma ut”

Anna beskriver hur förväntningar som omgivningen har på en person samt en spelares status kan vara försvårande faktorer. Hon beskriver en kvinnlig spelare, relativt ny i laget, och hennes rädsla för att vara öppen med sin sexuella läggning. Hon är en stor och känd spelare i Sverige. Anna, som själv pratat med spelaren i fråga, har förstått att orsaken till detta kan vara att hon är övertygad om att många kommer att vända henne ryggen om hon berättar. Anna tror också att det kan ha att göra med vilken status en spelare har i laget. Hon beskriver sig själv så här: *”Jag är ju ingen storstjärna. Jag har spelat länge, jag har min ordinarie plats och jag vet ju vad folk kräver utav mig.”* Hon jämför sedan med kvinnan ifråga och konstaterar att hon har högre status, spelar i landslaget med andra förväntningar samt har egna sponsorer. Anna känner på sig att dessa förhållanden komplicerar saken för denna kvinna. Anna tror att kvinnan har en rädsla för vad laget, föräldrarna, sponsorerna och alla andra kommer att säga om hon ”kommer ut”. Anna är övertygad om att många av de andra spelarna anar att hon är lesbisk, men de vågar inte säga någonting. De spelare som är lesbiska och som Anna och även kvinnan umgås med dagligen har enligt Anna inte några problem med det här. Följaktligen ser Anna hur det är kvinnans bild av hur världen skulle reagera, om hon berättade om sin läggning, som spelar en avgörande roll. Det är således inte bara omgivningens förväntningar utan dessutom kvinnans egna förväntningar på omgivningen som försvårar.

6.6.3 Lika barn leka bäst

Inledningsvis ställde jag frågan om det kan vara en överrepresentation av lesbiska inom idrotten än andra delar av samhället. När jag nu ställer samma fråga till Anna uttrycker hon det så här:

Ja det tror jag! [...]man samlas, det är som en samlingspunkt [...] man dras åt samma håll på något vänster.

Vidare belyser hon att acceptansen är så hög inom sitt lag, kanske högre än andra lag, vilket till stor del är ett resultat av att de har haft och fortfarande har många lesbiska spelare. Följaktligen söker sig automatiskt många lesbiska idrottskvinnor dit. Annas klubb har således blivit föremål för många lesbiska kvinnors provträningar. Detta med en förhoppning att få en plats i ett lag som var och fortfarande är vida känt för sitt ställningstagande.

Möjliga orsaker till varför hennes lag och kanske även idrotten i största allmänhet har många lesbiska spelare kan, enligt Anna, vara att man i det dagliga mötet med kvinnor som är lesbiska blir nyfiken på homosexualitet. Anna vet bara om två av alla heterosexuella spelare i laget som inte har provat på. Jag förstår Annas beskrivning som att spelare som kommer dit eventuellt blir nyfikna och provar på att ha sexuell förbindelse med en person av samma kön. Det behöver enligt Anna dock inte betyda att man är lesbisk. Hon anar emellertid att mörkertalet är stort, d v s de spelare som inte är öppna med sin sexuella läggning.

6.6.4 Anna funderar

Intervjun börjar närma sig sitt slut och avslutningsvis frågar jag Anna om det är något hon vill tillägga. Hon berättar då om sina funderingar kring acceptansen för lesbiska respektive bögar inom idrotten. Den kontakten hon har haft med heterosexuella män ger henne skäl att anta att acceptansen för bögar inte är lika stor som för lesbiska och Anna uttalar sig så här: *"Alltså killar har ju bögskräck något så fruktansvärt [...]."* Hon redogör dessutom för några kommentarer från heterosexuella män:

*Jaa men jag kan acceptera tjejer men killar, nej fy fan.
Hade jag haft en bög i vårat lag [...] fan jag skulle slå ihjäl honom.*

Anna känner personligen en idrottsman som är homosexuell. Han är inte öppen för sina lagkamrater. Anna uttrycker stark empati och förståelse för denna man.

Intervjun avslutas med denna kommentar från Anna:

Men vad hade hänt om jag hamnat i ett annat lag, det kan jag inte svara på. Vad händer om jag byter lag? Det är en lite trygghet också att man stannar kvar, man vet vad man får och vad som förväntas.

6.7 Det dekonstruktiva perspektivet

Vid en närmare granskning av den kunskap som mitt material givit mig har jag funnit situationer, händelser, företeelser och uppfattningar som fått mig att ställa tre frågor till texten.

1. Varför mår Anna bra?
2. Hur stämmer detta med att hon säger att hon har överlevt?
3. Hur kan vi förstå motsatsförhållandena i Annas lag?

6.7.1 Varför mår Anna bra?

Genom hela intervjun bekräftar Annas uttalanden hur oerhört mycket idrotten betyder för henne. Det är självklart roligt att hålla på med en lagidrott men det är faktiskt vännerna och gemenskapen som betyder allra mest. De betyder så mycket att Anna nästintill betraktar laget som sin familj. Fotbollstiden i unga år hade också den en viktig funktion för Anna i fråga om gemenskap. När hon slutade spela var det vännerna och *känslan* hon saknade allra mest. Det faktum att det i Annas lag har spelat och fortfarande spelar många lesbiska upplever hon som något mycket positivt. Hon betonar också i sin berättelse om betydelsen av att få känna sig trygg i gruppen, veta vad som förväntas av henne och att alla vet vem hon är. Anna mår helt enkelt bra i sitt idrottssammanhang.

Anna beskriver att hon mår riktigt bra i sitt lag och framställer situationen som ”så speciell”. Anna ser själv sitt lag som en trygghet, där hon kan vara sig själv och där hon vet vad som förväntas av henne. Hon mår bra i sitt lag för att hon upplever att det finns en familjekänsla där vännerna och gemenskapen är otrolig. Självklart händer det tråkiga saker ibland men det är de positiva sakerna som överväger. När Anna under hela intervjun berör detta område visar hon en enorm glädje och stolthet. Det är inte svårt att få en förståelse för Annas känsla för laget. I Annas situation kan jag emellertid se att det finns ett speciellt förhållande som skulle kunna vara avgörande varför hon upplever att hon mår så bra. Det finns nämligen många öppna lesbiska spelare i laget. Deras samhörighet och gemenskap är, tror jag, större och mer värdefull än vad Anna ger uttryck för. När

jag frågar Anna om de lesbiska spelarna i laget har någon speciell gemenskap eller relation till varandra svara hon att de inte har det. Det framgår ändå att hon tycker att det är positivt att de just är många lesbiska i laget. Jag tror att Anna undervärderar hur mycket dessa lesbiska vänner betyder för hennes känsla av att må bra, känna trygghet och glädje i laget. Hon inte bara undervärderar betydelsen av de lesbiska vännerna, hon lyfter uttryckligen inte någon gång fram betydelsen av dem när hon beskriver varför hon mår bra. Det är framför allt Annas väldigt korta och övertygande ”nej” på frågan och dessutom oviljan att prata om det genom att snabbt byta ämne som får mig att reagera. Det är när Anna börjar skratta och istället berör antalet lesbiska i laget, som var väldigt stort tidigare, och dessutom poängterar, även det med ett skratt, att det inte var av den anledningen som hon ville spela i detta lag som jag undrar om det är så att hon inte vågar eller vill prata om detta. Kan det vara en omedveten förnekelse om de lesbiska spelarnas betydelse för Annas val och välmående? Kanske kan Annas förklaringar i förlängningen vara ett förnekande av den homosexuella sexualiteten och i och med det sig själv. Anna säger att: *”Nä men jag vet inte... Det var... Det var laget jag ville spela i liksom, sen att det blev som det blev det är ju bara positivt.”*

Anna beskriver också att det finns en öppenhet i laget där man kan bli nyfiken och våga vara öppen för homosexuella känslor och beteenden. Anna lyfter inte heller fram detta som någon orsak till varför hon mår bra. Hon relaterar alltså inte alls den goda stämning de har i laget och sitt välmående med det faktum att många av kvinnorna är homosexuella. Anna kan inte nog poängtera hur bra stämning det är i laget och att hon mår så bra, samtidigt berör hon inte en enda gång betydelsen av de lesbiska spelarna i laget. Detta torde visa på en kluvenhet hos Anna när hon beskriver varför hon mår bra.

I utredningen om homosexuellas situation i samhället konstateras det att det är just gemenskapen med andra homosexuella och öppenheten som är två betydande och ibland avgörande faktorer för den homosexuellas välmående. Det konstateras också att med gemenskap med andra homosexuella får man lättare att knyta både vänskaps- och kärleksrelationer men även andra relationer vilket resulterar till att personen får ett rikare liv och en ökad självkänsla. Den homosexuella vågar helt enkelt vara sig själv.¹⁴⁰

Den gemenskap och öppenhet som finns i Annas lag och kanske även i andra lag utgör som jag förstår en avgörande omständighet för att homosexuella ska må bra. Anna lyfter emellertid inte upp detta som en orsak. Min undran i inledningen om det kan vara en överrepresentation av lesbiska inom idrotten skulle kunna vara av betydelse för att bättre kunna förstå varför Anna mår bra. På min

---

¹⁴⁰ SOU 1984:63 s. 41f.

fråga om Anna tror att det kan vara en överrepresentation av lesbiska inom idrotten svarar hon; ”*Ja det tror jag!*”. När Anna försöker förklara för mig varför det skulle vara så får hon lite svårt att formulera sig men uttrycker sig så här till sist, ”[...] *man dras åt samma håll på något vänster*”. Hon menar att lagets rykte om många lesbiska spelare gör att det är många lesbiska som vill börja spela i hennes lag. Hon tror också att den dagliga kontakten med lesbiska gör att man till slut blir nyfiken och provar på att ha relationer med kvinnor. I detta sammanhang och tillsammans med att Anna poängterar det positiva med att det finns många andra lesbiska kvinnor i laget, får det mig att se hennes lag ur ett annat perspektiv. Laget utgör ett mindre socialt sammanhang vilket gör Annas situation än mer speciell och värdefull. Den heteronorm som präglar vårt samhälle speglar givetvis av sig i Annas lag men jag menar att den kanske är något ”störd”; störd av det stora antalet lesbiska spelare. Den heterosexuella kärleken som samhället är konstruerat efter resulterar i att man förutsätts vara och leva efter detta mönster.¹⁴¹ Enligt Anna har laget varit och kanske fortfarande är allmänt känt för att ha många lesbiska spelare och då undrar jag om inte detta mönster tagit en något annan skepnad i hennes lag än i samhället i stort. I det lilla samhället som Annas lag utgör finns homosexualiteten som en kulturell och social yttring vilket fortfarande saknas i vårt stora samhälle. Mot den bakgrunden är det inte alls förvånande att de lesbiska söker sig till andra lesbiska och därmed skulle teorin om överrepresentation inom idrotten vara mycket värdefull inte bara för den lesbiska kvinnan utan även för att förstå vad det är som saknas i samhället för alla de homosexuella som inte vågar ”komma ut” eller inte mår bra. Återigen ser vi det stora antalet lesbiska spelare utgöra en positiv omständighet för Anna, nu genom om att ”störa” den heterosexuella dominansen.

Fasting konstaterar i sin forskning att det finns tankar hos idrottande lesbiska kvinnor om att det är en överrepresentation av lesbiska inom idrotten (särskilt lagidrotter). Möjliga orsaker kan vara att man tränar mycket tillsammans, tillbringar mycket tid tillsammans och har samma intresse. Ytterligare en anledning kan vara att en del klubbar har en mer moderat inställning till lesbiska än i samhället i övrigt. Hennes forskning konstaterar emellertid att majoriteten av de lesbiska kvinnorna anser att detta påstående endast är ett ”rykte”. De intervjuade tror således inte att det finns fler lesbiska inom idrotten än inom andra sociala kategorier och organisationer.¹⁴²

När Anna ska förklara varför det är många lesbiska i hennes lag beskriver hon som bekant att kvinnliga spelare som kommer till laget kanske följer med och påverkas av andra lesbiska för att så småningom bli nyfikna och vilja prova på att ha en sexuell relation till en kvinna. En intressant iakttagelse blir när hon i samma andetag säger att det var precis det som hennes vänner trodde, att

---

¹⁴¹ Ibid., s. 37f.

¹⁴² Fasting s. 42.

hon blev påverkad; påverkad av gruppsycket. Vännerna trodde alltså att Anna blev homosexuell för att hon spelade i ett lag med många lesbiska. I detta sammanhang visar hon förvåning över hur vännerna överhuvudtaget kunde tro något sådant och klargör tydligt att så var inte fallet. ”*Jag skulle inte leva så här om det vore för gruppsycket.*” Här ser man hur Anna säger mot sig själv genom att bekräfta en möjlig förklaring till varför det är så många lesbiska i laget samtidigt som hon förkastar densamma när hon beskriver sig själv. När Anna beskriver, med utgångspunkt i sig själv, är det med det sunda förnuftslogik, d v s Anna blir inte homosexuell bara för att många andra i hennes lag är det. Hon beskriver gruppsycket som något negativt som hon minsann inte påverkas av. När Anna sedan beskriver hur kvinnor som kommer till laget blir påverkade av gruppsycket intar hon samma inställning som sina vänner. Hon använder gruppsycket och nyfikenheten att prova på som en förklaringsmodell till varför hennes lag har så många lesbiska spelare. I samma uttalande blir det viktigt för henne att betona att bara för att spelare blir påverkade av gruppsycket och vill prova på behöver detta inte betyda att man är lesbisk. Här ser jag att Anna återigen visar upp en kluvenhet och två sidor av sig själv. Beroende av fråga och situation använder sig Anna kanske omedvetet och instinktivt av den ena eller den andra. Den ena Anna är den lilla människan, öppet lesbisk idag men medveten om svårigheterna och omvärldens oförstående. Denna Anna vill bestämt hålla på sig och inte låta någon tro att hon skulle utsätta sig för något så här svårt bara för att andra är lesbiska. Den andra Anna är en del av ett större sammanhang, laget, där hon känner att hon behöver förklara och kanske också försvara sitt lags och sina lagkamraters rykte. Annas beskrivningar kring en eventuell överrepresentation av lesbiska inom idrotten ger oss kanske mer en bild av hennes egen inställning och tveksamhet kring homosexualitet än vad de ger oss kunskap om varför hon mår bra.

Parallellt med sökandet efter svaret på min fråga, varför Anna mår bra, har jag alltså blivit frågande kring Annas motsägelser. Skulle de kunna säga mig något om varför hon mår bra? Den ena sidan av Anna förklarar enkelt att lesbiska dras till lesbiska. Den andra sidan av hennes uttalanden ger sken av förnekelse och behov av förklaringsmodeller. Kan denna tvetydighet bero på en omedveten homofobi? Fasting's undersökning ger mitt antagande stöd. Hon ser att på frågor om hur många lesbiska som finns i en klubb eller lag väljer många idrottskvinnor att svara på ett vagt sätt t e x: *några enstaka* eller att helt förneka eller ljuga när andra utanför idrotten frågar. De vill helt enkelt inte visa hur många eller vilka som är lesbiska. Detta visar, menar Fasting, hur internaliserad homofobin är i samhället, d v s hur heteronormen och homofobin påverkar även de homosexuella att inta negativ inställning till homosexualitet.¹⁴³ Det blir alltså i Annas fall de kvinnor som blir nyfikna och provar på som kommer att utgöra de lesbiska spelarna i laget. Man torde kunna se denna beskrivning som att Anna inte vill att jag ska få veta hur många verkligt lesbiska kvinnor det

---

¹⁴³ Fasting s. 44.

finns i laget och att hon omedvetet försöker hålla antalet nere. Anna sitter på två stolar. På den ena stolen sitter individen Anna med styrka, hög självkänsla och förstår sitt värde. På den andra stolen sitter Anna som en person i ett större sammanhang där hon på grund av den homofobin som genomsyrar samhället och idrotten¹⁴⁴ i viss mån nedvärderar och förminskar den homosexuella läggningen och sig själv genom att inte låta de lesbiska synas eller hävda sig för mycket. Så starkt är således heteronormens krav på normalitet och i förlängningen homofobins genomslagskraft att Anna kan ha börjat tvivla och se ner på sig själv och sin sexualitet. Hon ser då inte heller att anledningen till att hon mår bra kan vara homosexualitetens närvaro.

Anna befinner sig likafullt i ett mindre sammanhang där homosexualiteten i högre grad är närvarande än i samhället för övrigt. Anna behöver därför inte känna sig så onormal som hon skulle ha gjort i vårt annars så heteronormativa samhälle. När Anna flyttade till Storstaden och började spela i laget vågade hon "komma ut" och kunde vara sig själv. Anna mår bra!

Avslutningsvis vill jag ändå framföra en möjlig orsak till varför Anna verkligen poängterar att hon mår bra. Kan det vara en blandning av att hon verkligen mår bra och att hon vill hålla upp en fasad för att inte förråda sina medspelare eller idrotten genom att visa hur det egentligen ser ut; många lesbiska och mycket homofobi, något som många av idrottens aktörer verkar vara mycket rädda för.

6.7.2 Vad har Anna överlevt?

En annan motsägelse från Anna får mig osökt in på min andra intressanta frågeställning. Anna talar om för mig att idrotten har varit hennes sätt att överleva. Hon beskriver inte i ord vad det är hon överlevt men med hjälp av hennes berättelse vill jag försöka förstå vad det är det hon har överlevt.

På det sätt som Anna uttrycker och beskriver sin situation inom idrotten med vänner, gemenskap och känsla kan jag inte som något annat än ett uttryck för att hon mår väldigt bra. Anna säger i detta sammanhang emot sig själv och förklarar kort och utan långa förklaringar att idrotten har hållit henne vid liv: *"Det har varit mitt sätt att överleva."*

Med en utgångspunkt i hennes uttalande vill jag försöka få en bättre och mer nyanserad bild av vad det är för faktorer i Annas liv som gör att hon väljer att beskriva idrotten på detta sätt. Vad är det Anna känner omedvetet eller medvetet? Vad är det hon förstår och upplever eller har upplevt och som får henne att beskriva idrotten som hennes räddare? Det råder knappast några tvivel om att det har funnits komplikationer och svårigheter i Annas liv.

---

¹⁴⁴ HomO, Rapport 2003, s. 78.

Anna är i samhällets ögon annorlunda eller med ett hårdare och kanske för sammanhanget mer passande ord, avvikande. När Anna var drygt 20 år valde hon att berätta att hon inte var som ”alla andra” för sin omgivning. Det låter kanske inte så uppseendeväckande, att ställas inför en situation där vi måste tala om för någon eller några att vi inte tycker tänker eller vill samma sak som majoriteten, har nog alla upplevt. Jag påstår emellertid att Annas situation och handlande är bland det svåraste en människa kan göra. Jag har själv varit i samma situation som Anna och jag valde att berätta för min omgivning och familj när jag var 26 år. En mycket traumatisk, stressande och sorglig process för mig, kantad med många frågor och ifrågasättanden. Parallellt med dessa känslor kände jag mig naturligtvis stärkt och mer hel som människa. Givetvis kan jag inte dra några generella paralleller mellan hennes och min upplevelse men på det sätt hon beskriver sin ”komma ut” process känner jag att jag har en förförståelse för hennes känslor och svårigheter.

Annas beskrivning av hur hon själv blev medveten om sin sexuella läggning och hur och när hon valde att berätta om detta samt de reaktioner hon fick, ger mig anledning att ställa några frågor. Vad är det som gör att hon inte kommer ut förrän hon flyttar till Storstaden? Vad är det som gör att vännerna reagerar som de gör när hon berättar?

Anna slutar gymnasiet och gör slut med dåvarande pojkvännen. Det var då :

[...] som man började inse liksom hur världen låg till och var man själv var någonstans. Sen att det dröjde tills jag flyttade hit innan jag tog det stora steget liksom... men misstänkt har jag alltid gjort.

Där var ju acceptansen inte alltså samma sak. När jag väl flyttade ifrån, våren -97 och... kom underfund... För det räckte med hela sommaren sen var ju jag liksom färdig med vad jag var för någonting, så svårt var ju det liksom.

Annas vänner blir inte förvånade när hon berättar och de hade misstänkt det ganska länge men hade inte vågat säga någonting. Deras avståndstagande när Anna återvände till sin hemort beskriver hon med en känsla av förvåning och återger kommentarer hon mött med hög röst. Samtidigt besvarar och bemöter hon deras reaktioner och kommentarer. En vän: ”Hur vågar ni gå in i duschen tillsammans?” Anna: ”Ja... Ja men det är väl inga problem, vi är ju tjejer allihop” Vännen: ”Ja men tänk om man blir påhoppad i duschen” Anna: ”Ehhh...hallå! Man accepterar varandra för den man är.” Anna går igång på kommentarerna och visar att hon tycker att de är helt befängda. Även Fastings forskning förtydligar att tron att man skulle bli påhoppad i duschen är ett ”rykte”

som inte sällan resulterar i kommentarer som idrottskvinnor upplever besvärande och ofta får dementera.¹⁴⁵

Reaktioner hos Anna och hos omgivningen samt hennes handlande och val att flytta samt berätta för sin omgivning kan ur ett större perspektiv förstås som ett resultat av den heteronormativitet som sätter sin prägel på samhället. Heteronormativitet är helt enkelt uttryckt det antagande att alla är heterosexuella och att det naturliga sättet att leva är heterosexuellt. Denna norm eller mönster som antas vara det normala och naturgivna får konsekvenserna med sig att avvikande beteenden betraktas strida mot naturen. Homosexualiteten blir i denna kontext (sammanhang) något som stör den naturliga ordningen för sexualitet och genus. I sin hemstad är alltså Anna omgärdad av förväntningar och krav på att hon ska leva efter den heterosexuella normen, och hon gör det också tillsammans med sin pojkvän.

Genom att samhället så tydligt visar sina förväntningar genom att genomsyra alla samhällets områden med den heterosexuella kärleken blir det en mycket svårvarunnen insikt att man är homosexuell. Känslan av att vara utestängd från stora delar av den heterosexuella kulturen, t e x genom att aldrig kunna referera eller känna samhörighet med yttringar där kvinnan kan längta efter något hos en annan kvinna får självklart stora konsekvenser för hur Anna uppfattar sig själv.¹⁴⁶ Här kan jag se hur idrotten under hennes uppväxt får en stor betydelse. Hon beskriver sin tid med fotbollen som mycket värdefull ifråga om vänner och gemenskap. Det tråkiga med den var dock att man inte fick vara annorlunda. Anna visste egentligen om vem hon var redan då men: *”Man hade väl inte riktigt kommit underfund med det än.” Där fick man inte heller vara annorlunda.*” Anna fick inte vara annorlunda där heller. Alltså måste hon ha upplevt samma känsla i andra sammanhang. Kanske hade Anna en förhoppning om att få kunna vara annorlunda i fotbollslaget. Kanske hade hon en förhoppning att de starka förväntningarna inte skulle vara lika starka där. Längtan hon hade efter att få vara sig själv och därmed annorlunda fick uttryckas och bekräftas på alternativa sätt genom bl a klädsel och personlighet. Heterosexualitetens odiskutabla naturlighet och företräde samtidigt med homosexualitetens frånvaro gör det mycket svårt att bli medveten om sin homosexualitet. För att dessa omedvetna känslor ska bli medvetna krävs att kulturen tillhandahåller medel att uttrycka den med. Avsaknaden av kulturella förebilder resulterar oftast i att de omedvetna känslorna just förblir omedvetna.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ Fasting, s. 42.

¹⁴⁶ SOU 1984:63 s. 39.

¹⁴⁷ Ibid s. 39.

Kulturella och homosexuella yttringar är precis vad Anna får när hon kommer till Storstaden och börjar spela i sitt lag. Anna beskriver känslan av större acceptans i en större stad och ser dessutom att utvecklingen går fortare i Storstaden än vad den gör i hennes hemstad. ”Nää, alltså under hela tiden jag har varit borta eller bott här i Storstaden, nästan fem år. Det händer ingenting!”

Homosexualiteten är närvarande i Storstaden och Annas lag utgör ett något mindre heteronormativt sammanhang, en liten oas, där Anna mycket snart finner sig själv och vågar ”komma ut”. Idrotten har gett Anna styrkan att vågat bryta och trotsa heteronormen. Hon har tillkännagett sin sexuella läggning trots att den i samhällets ögon inte anses vara den riktiga och normala samt vågat inse att den familj som ger henne mest är ”idrottsfamiljen”. Idrotten har räddat Anna från en norm som är otroligt stark och svår att avvika ifrån. Avsteg från heteronormen leder inte sällan till att den homosexuella drabbas av utfrysning, trakasserier och våld. Antalet hatbrott ökar ständigt men det är bara var fjärde som anmäler brottet, visar en undersökning av kriminolog Eva Tiby.¹⁴⁸ Kanske har idrotten räddat henne från ett mycket svårt liv. Forskning visar också att om man inte vågar eller lyckas med att leva öppet med sin sexuella läggning bidrar detta till en negativ syn på den egna sexualiteten, självförakt och dålig självkänsla.¹⁴⁹ Det måste onekligen vara ett svårt val man som homosexuell ställs inför, antingen bryta normen eller leva efter den.

Vad är det Anna har överlevt? Anna har som ett resultat av heteronormen blivit fråntagen rättigheten att vara sig själv. Heteronormens krav, förväntningar och övertygelse att på det sätt hon väljer att leva är onormalt och avvikande, har för henne varit påtagliga. I normens fotspår har hon dessutom mött många negativa reaktioner, tystnad och avståndstagande. Annas svårigheter handlar inte endast om att våga bryta en norm utan att även våga bli utsatt för bland annat avståndstagande och negativa attityder, dvs homofobi. Detta sätt att se på saken kan vara en del av svaret på frågan om vad det är för faktorer som gjort att Anna valt att beskriva idrotten som den som fått henne att överleva.

Anna har idrottat en stor del av sitt liv och den har alltid haft en hög prioritet. Det är dessutom inte förrän på senare år som hon är öppen med sin sexualitet. Att idrotten kan ha tjänat som en räddningsplanka för Anna råder det, som jag ser det, inga tvivel på, vilket även Fastings forskning bekräftar.¹⁵⁰

---

¹⁴⁸ RFSL, *Heteronormativitet* <<http://www.rfsl.se/?p=412>> (2007-05-04).

¹⁴⁹ SOU 1984:63 s. 40.

¹⁵⁰ Fastings, s. 45.

Queerteorins övertygelse om att den heterosexuella kärleken inte är naturlig och överordnad utan socialt konstruerad får stor betydelse för hur vi kan se på Annas situation. Om Anna hade levt i en värld där det funnits både homo-, hetero- och bisexualitet som var och en skulle förhålla sig till normen sexualitet och ingenting annat, hade det varit andra aspekter som avgjorde om hon betraktades som onormal eller normal och inte hennes sexuella läggning.¹⁵¹ Jag är övertygad om att om samhället genomsyrats av detta synsätt hade det varit mycket lättare för många människor att leva och kanske till och med överleva.

6.7.3 Hur kan vi förstå motsatsförhållandena i Annas lag?

Den tredje frågan rör den ständigt, både forskningsmässigt och politiskt, aktuella frågan om motsatsförhållanden. I Annas fall är det kvinnan i motsats till mannen men även heterosexualiteten i motsats till homosexualiteten. Anna beskriver dam- och herrlaget som två motsatsförhållanden, inte bara ekonomiskt utan också i värde, acceptans och maktfördelning. De ekonomiska orättvisorna dominerar hennes skildringar men även hur huvudstyrelsen med dess övervägande manliga aktörer, tydligt visar sitt ställningstagande. Vilka konsekvenser får detta för Anna och kan man få en djupare förståelse för Annas situation genom att betrakta idrotten och hennes lag från ett samhällsperspektiv?

Motsatsförhållandet man – kvinna, heterosexuell – homosexuell, handlar på det stora hela om makt, värden, acceptans och jämställdhet. Människans kollektiva föreställningar om manligt och kvinnligt utgör grunden för ordningen och därmed makten i samhället. Denna ordning, som fortfarande idag, syftar till att sätta mannen överst på den hierarkiska stegen, kapitulerar inte frivilligt. Att se idrotten som möjligen den viktigaste och kanske sista utposten för mannen att behålla den ”rätta” maskuliniteten, torde inte vara helt absurd. Detta får konsekvenser som orättvisa förhållanden mellan kvinnor och män. Dessutom blir alla andra människor som inte faller inom kategorin ”man med den rätta manligheten” något mindre värda i samhällets ögon. Jämställdhetsarbete och lagstiftning är otroligt viktigt för att överbrygga dessa missförhållanden. Idrotten omfattas inte av jämställdhetslagen.¹⁵² Den idrott som baseras på frivillig och ideell verksamhet omfattas, för närvarande, inte heller den av något lagstadgat diskrimineringskydd. Konsekvensen blir bl a att myndigheten HomO:s möjligheter i hög grad begränsas. Detta förhållande gör att en stor del av svensk idrottsrörelse alltså förblir en svårreglerad och ”skyddad” utpost.¹⁵³ Queerteorin som

---

¹⁵¹ Tiina Rosenberg, ”Tiina Rosenberg”, *Bleck* (2000:3-4) s. 55ff.

¹⁵² Civildepartementet, *Tio år med jämställdhetslagen – utvärdering och förslag, Betänkande av utredningen*, Statens offentliga utredningar, 1990:41(Göteborg: Graphic systems AB, 1990).

¹⁵³ HomO, Rapport 2003 s. 77f., Inf. 2.

verkligen ifrågasätter vår heterosexuella norm och anser att den utgör ett stort problem, både för den enskilda individen och för hela vår kultur, ser jag i detta sammanhang vara en teori som skulle kunna förklara många av de missförhållanden som finns i samhället.

Anna beskriver dam- och herrlaget som två motsatsförhållanden, ”*Vi och dom*”. Hon upplever att förhållandet har varit mycket orättvist och det som ett resultat av att klubben tydligt har varit uppdelad i dam och herrlag. Orättvisorna har inte varit begränsade till att röra ekonomiska förutsättningar utan har som jag förstår det även gällt värde och acceptans. På det sätt som Anna beskriver orättvisorna kan jag inte förstå hennes känsla på något annat sätt än att herrlaget var mer värt än damlaget. De ekonomiska orättvisorna beskriver Anna så här: ”[...] *ja men ni får dom här pengarna att röra er med och herrarna få MASSA pengar att röra sig med... och skyllde alltid på att, ja men herrarna det är dom som drar in sponsorer för det är ingen som vill sponsra damlag*”. Anna uttrycker maktlöshet och jag får känslan i hennes resonemang att det inte gick att påverka. Idrottens Jämställdhetsplan för 90-talet som innebär att damer och herrar ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter verkar ha gått Annas lag förbi.¹⁵⁴ Detta förhållande är det väl idag ingen som förvånas över, och framför allt inom idrotten som har varit och fortfarande är en patriarkal institution där männen dominerat både ifråga om antal och makt.¹⁵⁵

I litteraturen beskrivs det, genom historien, stora orättvisor i frågan om idrottsmöjligheter för kvinnor, även långt in på 1900-talet. Det förhållande Anna beskriver kan ses som ett försök att utestänga, begränsa, kontrollera samt skilja damlaget från herrlaget. Strävan efter att just hålla isär det kvinnliga och manliga, i praktiken kvinnan och mannen, är i slutändan en fråga om makt menar Hirdman. Hon anser att föreställningarna och konstruktionerna kring kvinnor och män inte syftar till något annat än att upprätthålla mannens överordnande ställning. Jag har tidigare nämnt Hirdmans två logiker, isärhållandet och hierarkin. Att betrakta manlig och kvinnlig som motsatspar och mannen som normen för det mänskliga, utgör enligt Hirdman ett genussystem som samhället vilar på. Kvinnan blir i Hirdmans resonemang en avvikelse från normen och resultatet blir att manligt genus har högre status än kvinnligt genus.¹⁵⁶ Hirdmans genussystem och även Kulicks diskussion kring hur föreställningarna kring manligt och kvinnligt uppkommer blir intressanta med tanke på de orättvisor som förekommit historiskt och förekommer än idag i Annas lag.¹⁵⁷ Anna beskriver själv det orättvisa förhållandet som ett resultat av att det endast satt män både i styrelsen och i

---

¹⁵⁴ RF, Jämställdhetsplan <<http://www.rf.se/t3.asp?z=26606>> (2007-05-03).

¹⁵⁵ Olofsson, s. 57.

¹⁵⁶ Yvonne, Hirdman, ”Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning” *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 9 (1988:3), s. 51f.

¹⁵⁷ Kulick, s. 11.

sponsorgruppen. En av männen ska enligt Anna inte ha gillat damlaget och uttryckt sig: ”*Jag jobbar bara för herrarna.*” Med de ekonomiska orättvisorna tillsammans med klubbens mansdominans och kvinnononchalans framträder den manliga normen. Damlaget blir mindre värt, får en lägre status än herrlaget och männens makt upprätthålls.

Apropå att utesluta kvinnan från idrotten var ju som bekant det senaste försöket att karaktärisera henne maskulin och med det ifrågasätta hennes sexuella identitet. Kan det faktum att det finns många homosexuella spelare i Annas lag göra att de beslutande männen än mer benägna att förtydliga skillnaderna? Idrotten har, som tidigare beskrivits, traditionellt varit en arena där mannen får sin manlighet bekräftad och som en konsekvens av detta präglas den även av heterosexualitet. Jag anser att den manhaftiga kvinnan och framför allt kanske den lesbiska kvinnan i så fall utgör flera hot mot den heterosexuella normen och männens manlighet. För det första är hon ett hot bara genom att vara kvinna och idrotta, vilket utmanar manligheten. För det andra är hon lesbisk och hotar den heterosexuella normen. Sist men inte minst så blir lesbiska med den stämpel som fortfarande finns i samhället om att vara manhaftiga ytterligare ett hot mot männen och deras manlighet. Orättvisorna mellan damlaget och herrlaget skulle i detta resonemang kunna förstås som ett utslag av homofobi. Det handlar möjligen syvende och sist om maktrelationer mellan kvinnor och män och mellan hetero- och homosexuella. En förändring av de etablerade könsmodellerna, på vilket sätt det än må uttrycka sig, kan så småningom rucka på den mansdominans vi har i samhället.¹⁵⁸

Avslutningsvis och för betydelse för mitt resonemang vill jag återkomma till Connells beskrivningar kring den hegemoniska maskuliniteten. Männens rädsla för att förlora makten blir då helt förståelig. Den ”rätta” maskuliniteten får inte till något pris ifrågasättas eller ändras för då sätts maktförhållandet helt ur spel. Det är då inte bara maktförhållandet mellan man och kvinna utan även maktförhållandet mellan heterosexuella och homosexuella. Man kan förstå att den lesbiska kvinnan utgör ett påtagligt hot mot denna manlighet. Det man emellertid kan fundera på är om inte den homosexuella mannen, med sin manlighet, ändå utgör det största hotet. När jag på min sista fråga till Anna frågar om hon har något att tillägga börjar hon spontant problematisera den homosexuella idrottsmannen. Hon tror inte att acceptansen är lika stor för bögar som för lesbiska inom idrotten: ”*Alltså killar har ju bögskräck något så fruktansvärt.*”

---

¹⁵⁸ Fasting s. 40f.

Anna återger några kommentarer hon hört från heterosexuella män:

Ja men jag kan acceptera tjejer men killar, nej fy fan.

Hade jag en bög i vårat lag... fan jag skulle slå ihjäl honom.

Anna känner en man som är homosexuell och aktiv inom en lagidrott. Han lever inte öppet inför sina lagkamrater och med Annas beskrivning är det kanske tur det. Hans tystnad kanske blir hans överlevnad. Forskning från USA menar att bilden av den homosexuella mannen har inom idrotten utsatts för mer negativ attityd än bilden av den lesbiska. För män verkar det också finnas ett starkt samband mellan idrottens ideologi och negativa attityder mot homosexuella, vilket inte kvinnor har.¹⁵⁹ I sammanhanget blir resultatet från Statens Folkhälsoinstituts undersökning om attityder kring homosexualitet intressant. Resultatet pekar tydligt på att det är de män som betraktar sig själva som mycket eller extremt maskulina som har de mest negativa attityderna till homosexualitet.¹⁶⁰ HomO bekräftar detta genom att tycka sig kunna se att bögar, i motsats till lesbiska, i större utsträckning verkar utsättas för negativa attityder och homofobi mer riktat från inom klubben eller laget. Vilket tidigare berörts, så verkar negativa reaktioner mot lesbiska till största del komma från aktörer utanför idrotten.¹⁶¹ Idrotten utgör en arena där männen kan bekräfta sin manlighet, vilken genom historien haft värden som t e x styrka och snabbhet. Än idag betraktar man nog en vältränad och stark man som manlig och maskulin. Det torde då finnas en möjlighet att det dessa män, som har de mest negativa attityderna till homosexuella, i stor utsträckning återfinns inom idrotten. Mot den bakgrunden är det inte konstigt om idrottsvärlden skulle vara mer homofobisk än samhället i övrigt.

Idag beskriver Anna sin klubb mer som "en" klubb som arbetar både för damlaget och för herrlaget. Damlaget får idag mer material och känner sig mer accepterat. De får dessutom fler tidningsrubriker, vilket beror på att damlaget har vunnit fler och större framgångar än herrlaget. Denna förändring beskriver hon vara konsekvensen av att det sattes in en stark ledare i styrelsen som ville arbeta för båda lagen. En kvinna som själv spelat i laget i många år blev nu ordförande, och har tydligen fått männen i styrelsen att förstå vad som måste förändras. Mannen som tidigare inte ville ha något damlag har som Anna uttrycker det: "... fått in det i sin tröga skalle nu att han är

---

¹⁵⁹ Joseph Harry, "Sports Ideology, Attitudes Toward Women and Anti-Homosexual Attitudes", *Sex Roles*, 32 (1995), s. 113.

¹⁶⁰ FHI (Statens Folkhälsoinstitut), *Föreställningar/Vanföreställningar* <http://www.fhi.se/shop/material_pdf/forestall.pdf> (2007-05-16) s. 23.

¹⁶¹ Inf. 2.

tvungen att jobba för damerna också". Det jag undrar är om han verkligen ändrat uppfattning eller om han helt enkelt måste böja sig för majoriteten och/eller för en yngre generations förhållningssätt.

Trots tidigare förhållande tycker Anna att det är en god stämning mellan damlaget och herrlaget. Hon väljer att beskriva så här: *"Vi brukar festa ihop ibland... fast det är mest dom här... Det är faktiskt mest dom här som är hetero som umgås med dom också liksom."* Det är ju mest intresse där också, vi andra har ju inget intresse på det sättet." Kan det vara så att homosexuella kvinnor och heterosexuella män helt enkelt inte vill umgås med varandra? Detta på grund av en sådan enkel förklaring att de inte har den sexuella preferensen för varandra. Logiskt kan man tycka men det jag undrar över är om det kan vara så att spelarna i herrlaget tycker att den lesbiska kvinnan hotar eller ifrågasätter deras manlighet och kanske därför omedvetet eller medvetet håller henne borta.

Jag undrade om de motsatsförhållanden som så tydligt präglar klubben, damer - herrar och heterosexuella - homosexuella får konsekvenser för Anna. Ja, de får konsekvenser som handlar om att Anna troligtvis inte upplever sig, som kvinnlig idrottare, vara värd lika mycket som herrarna. Hon har inte heller erbjudits samma möjligheter som klubbens manliga spelare. Möjligen möts hon också av homofobi och avståndstagande av de män som sitter och bestämmer och fördelar tillgångarna. En ojämförbar situation som Anna klart och tydligt, med sina beskrivningar, visar har varit svåra att acceptera. Idag ser det annorlunda ut i hennes lag och med förhoppning i rösten ser Anna en förbättring på många områden och detta, enligt Anna, tack vare en ny ordförande, en kvinna.

6.8 Det kritiska perspektivet

Från att ha försökt förstå Annas situation ur ett samhällsperspektiv samt vilka konsekvenser det får för henne önskar jag nu återgå till Anna. När jag nu närmar mig det tredje perspektivet, det kritiska, gör jag det med en granskande blick på fenomenet att "komma ut".

6.8.1 Annas oas – svårt att "komma ut"

Anna ger mig intrycket av att hon inte har några problem med att vara öppen med sin sexualitet i laget. Mot det resonemang jag fört kring Annas lag som en något mindre heteronormativ företeelse är det förståeligt. Anna ger också en annan bild av laget som innebär att det kan vara väldigt svårt att våga vara öppet lesbiskt. Hon ser olika faktorer som kan vara avgörande om man vågar vara öppen eller inte. Hon beskriver en kvinna i laget som inte vågar vara öppen och varför hon tror att hon inte vågar det:

Därför hon är en utav de största och mest kända spelarna i Sverige. Hon har liksom från att bara varit ihop med killar liksom blivit jättekär i en tjej och är jättekär fortfarande liksom. Men att bryta liksom och bara visa öppet vad hon är... det... Det är nog många ansikten som kommer att vända henne ryggen... Tror hon.

Det är bara några få i laget som vet att denna kvinna har ett förhållande med en kvinna. Anna tror dock att de flesta i laget anar att hon är lesbisk. Hon är dessutom övertygad om att de lesbiska kvinnorna i laget inte har några problem med det här och det säger väl sig självt kanske. Trots det är det tyvärr ingen som vågar prata om det och än mindre fråga henne. Dessa andra lesbiska spelare ser jag skulle kunna utgöra ett mentalt stöd för denna kvinna att våga komma ut, precis som för Anna. Vad är det då som är annorlunda i hennes fall som skulle kunna försvåra för henne? Jo, den här kvinnan spelar i landslaget, hon är som Anna uttrycker det ”en storstjärna”, hon har egna sponsorer, har hög status i laget och med det höga förväntningar på sig. Hur kan dessa faktorer försvåra? Anna tror att kvinnan har en rädsla för hur klubben, sponsorerna och framför allt hennes egna sponsorer kommer att reagera om de fick reda på att hon lever homosexuellt. Anna pratar gärna om denna kvinna och finner hennes situation mycket intressant. Det gör jag också. Jag får en känsla av att Anna gärna vill tro att detta bara är kvinnans bild av hur omvärlden skulle reagera. Att det skulle bli så i verkligheten är inte alls säkert. Annas ganska övertygande och välformulerade beskrivning kan ses som att hon mycket väl är medveten om den homofobi som finns i laget eller kanske riktar sig mot laget.

För Annas del har idrotten varit räddningen som har påverkat henne att våga vara sig själv och må bra. Kvinnan som inte vågar vara öppen har visserligen erkänt för sig själv och må förhoppningsvis bra i sin relation men hon vågar inte visa detta för någon annan. Det kan vara en tillfällighet, vi är ju alla individer och fungerar på olika sätt, men jag ser att det kan finnas omständigheter som påverkar henne. Fasting menar att homofobin kan uttrycka sig på olika sätt bl a genom tystnad och förnekande. Hon menar att man inte gärna talar om att det finns lesbiska i klubben, laget eller landslaget. Man vill ge ett heterosexuellt intryck. Vad anbelangar Anna och hennes lag ser jag emellertid att det finns en större acceptans att våga visa omvärlden att det finns många lesbiska i laget. Åtminstone om jag går efter de beskrivningar jag fått av henne. Fasting beskriver vidare att idrottsledare många gånger är enormt angelägna om att de aktiva på landslagnivå ska se så kvinnliga ut som möjligt för att inte utpekas som lesbiska, något som även sponsorer är måna om.¹⁶² Ytterligare bekräftelse på detta är representanten för RFSL, som jag beskrev inledningsvis, och hennes förvåning över hur en fotbollstränare förnekar att det skulle finnas lesbiska i hennes lag.

---

¹⁶² Fasting, s. 41.

Hon kände personligen flera stycken lesbiska i detta lag. Detta ökar givetvis förståelsen för kvinnan som inte vågar vara öppen. Idrottsledare och sponsorer är alltså rädda för att bli sammankopplade med lesbiska kvinnor och med det uppträdanden som avviker från traditionella könsmonster.¹⁶³ Kulicks¹⁶⁴ och Connells¹⁶⁵ resonemang kring att det typiskt manliga och kvinnliga endast är en konstruktion för att bevara männens maskulinitet och överordnande ställning blir här intressant. Homofobi - är det en fråga om makt? Landslagsspelare står också närmare den offentliga världen där media, press, publicitet och allmänhet bidrar till ett ökat tryck. Det tycks än viktigare för idrotten att förneka och tysta ner dessa spelare då det blir långt värre konsekvenser om dessa bryter könsmonstren än om andra spelare, som t e x Anna gör det.

Efter ett samtal med en representant för myndigheten HomO får jag belägg för mitt tidigare resonemang då även hon konstaterat att det tycks förefalla som om homofobin mot kvinnor inom idrotten är mer kopplad till aktörer utanför idrotten.¹⁶⁶ Fasting beskriver samma fenomen, där spelare känt sig utfrågade och fått gliringar om hur många lesbiska det finns i laget eller om alla spelare är lesbiska. Flera heterosexuella spelare påstår dessutom att de blir stämplade som lesbiska, och många upplever detta som jobbigt.¹⁶⁷ Än idag sammankopplas alltså den idrottsaktiva kvinnan med maskulinitet, vilket gör att hennes sexualitet ifrågasätts.

6.8.2 Annas oas – homofobin påverkar

Under intervjun frågade jag Anna om relationen mellan hetero- och homosexuella i laget samt om hur hon upplever de heterosexuella spelarnas känslor inför att spela i ett lag med många lesbiska. På frågan om hon tror att det finns heterosexuella kvinnor i laget som upplever det besvärligt att det är många lesbiska och att det är allmänt känt, svarar hon på ett intressant sätt: *”Jaa... men det... Det kan hända men de... för dom är det ju... det är ingen som hävdar att det är... Det är ingen som hävdar sin läggning utåt, det är ingen som gör det.”* Anna får svårt att formulera sig. Hon tror att det finns heterosexuella spelare som tycker det är jobbigt men hamnar genast i en känsla av att behöva försvara sig. Kan det vara så hon inte vill att varken hon själv eller några andra lesbiska ska utpekas som att de hävdar och håller på sin sexuella läggning? Med tanke på hennes svar ställer jag samma fråga en gång till om än något omformulerad. – *Du har inte upplevt att det finns heterosexuella kvinnor som tycker det är besvärligt att det är så allmänt känt att laget har många lesbiska?* Nu svarar Anna så här: *”Nää, för jag tror att det är så när man skriver på för laget och*

---

¹⁶³ Fasting, s. 40.

¹⁶⁴ Kulick, s. 11.

¹⁶⁵ Connel, s. 100ff.

¹⁶⁶ Inf. 2.

¹⁶⁷ Fasting, s. 41.

spelar i laget så får man ta det priset på något vänster.” Tidigare svarade hon ja, nu svarade hon nej. På min första fråga har jag en förväntan att hon ska säga ja. I min andra fråga, som kan tyckas ledande, ligger det en viss förväntan på ett nej vilket underlättar för Anna att svara som hon gör. Detta som en liten parentes att mina frågor är av stor betydelse för hur Anna svarar. Om vi bortser från mina frågor, kan det faktum att hon säger emot sig själv vid flertalet tillfällen också förstås av att hon själv är påverkad av den homofobi som genomsyrar samhället och inte minst idrotten? Homofobin är inte begränsad till att bara gälla heterosexuella utan tränger också igenom hos de homosexuella, vilket jag tycker Annas svar ovan är ett tydligt exempel på. I första svaret ser hon sig och de andra lesbiska utgöra ett hot mot de heterosexuella och går i försvar. I det andra svaret ser hon homosexualiteten som något negativt som man tyvärr får på köpet och får leva med. I båda svaren har hon en negativ syn på sig själv och homosexualitet. Vad jag förstår är Anna tydligt påverkad av den heterosexuella normen som värderar heterosexualiteten som normal och naturlig. Omedvetet och mellan raderna uttalar hon sig negativt om sig själv, en typ av internaliserad homofobi.¹⁶⁸

De heterosexuella spelarna i laget påverkas troligtvis till att inta en mer accepterad attityd gentemot homosexualitet men är i stor grad, även de, negativt påverkade av homofobin från yttrevärlden. Annas sätt att besvara mina frågor kan även det direkt ses som ett uttryck för homofobiska påtryckningar utifrån. Detta resulterar i att Anna och de lesbiska spelarna tar ansvar för de heterosexuella spelarnas välmående genom att t e x inte hävda och försvara sin sexualitet för mycket.

Det förhållande jag beskrivit torde likaså utgöra en försvårande faktor för lesbiska att ”komma ut”. Den internaliserade homofobin förstärker givetvis den homofobi som existerar och utövar påverkan utanför laget. Detta försvårar ytterligare för de lesbiska kvinnor som vill ”komma ut”. I detta sammanhang skulle eventuellt ”komma ut” kunna upplevas som ett sätt att hävda sig och den homosexuella läggningen.

Apropå homofobi ser jag ytterligare ett fenomen inom Annas lag som är värt att belysa. Om man som ny spelare har problem med att det är så många lesbiska spelare i laget finns det en handlingsplan för det. ”Gamla” spelare pratar med nya spelare som förklarar hur det ser ut i laget och sedan är det accepterat menar Anna. Hon beskriver att en del nya spelare ändå kan komma med

---

¹⁶⁸ Ulrika Dahl, HomO, Forum för levande historia, *En kunskapsinventering av forskning om homofobi och heteronormativitet*, s. 17f.

kommentarer som: *”Ja, men blanda inte in mig i det där, jag vill inte vara...”* Enligt Anna accepteras detta av de lesbiska spelarna så länge som acceptansen är ömsesidig. Det handlar i slutändan om, om jag förstår det rätt, att få nya heterosexuella spelare med problem och rädsla för homosexualitet att förstå att i vårt lag har vi en ömsesidig acceptans. Det brukar tydligen gå bra och Anna tycker att det är skönt att den acceptansen finns.

Kan det vara så att man i Annas lag kommit lite längre när det gäller att förstå homofobins verkningar inom idrotten? För att få ett lag att fungera optimalt behöver alla må bra, känna sig trygga och värdefulla för att kunna samarbeta mot ett gemensamt mål. Annas lag har vunnit stora framgångar, kan det vara ett resultat av många lesbiska kvinnors strävan att få vara sig själva samtidigt som man har vågat prata om dem inför andra? Ett steg i rätt riktning och kanske en modell för andra lag att anamma. I och med detta torde det rimligtvis finnas, åtminstone i Annas lag, medvetenhet om homofobiska tendenser även inom laget, och inte bara riktat från omvärlden som tidigare hävdats.

I HomO:s rapport från 2003, vilken jag nämnde i inledningen, fastställdes det att det inom den svenska idrottsrörelsen finns en begynnande medvetenhet kring homofobi och diskriminering på grund av sexuell läggning. Därmed har man till viss del fått upp ögonen för homo- och bisexuellas utsatta situation.¹⁶⁹ Under 2003 kom det in anmälningar till myndigheten om sexuella övergrepp och trakasserier från en stor Stockholmsklubb. Samtidigt, och i samband med anmälningarna, gör företrädare för idrotten, så också under 2003, sig skyldiga till mer eller mindre kränkande och homofobiska uttalanden offentligt. Detta bekräftar föreställningen om att homofobin inom idrottsrörelsen är utbredd. Resultatet av denna händelse blev att RF antog en ny policy¹⁷⁰ mot trakasserier och diskriminering mot sexuell läggning. Tre år senare konstaterar HomO att RF, som med den nya policyn hade för syfte att sprida frågor och utveckla information kring HBT- området, inte hade kommit fram till det resultat HomO hade önskat. RF kan alltså inte tydligt redovisa vad de konkret åstadkommit.¹⁷¹

Annas beskrivningar visar på att laget inte är någon oas för lesbiska idrottsskvinnor. Det kanske är så för Anna men hon ger mig samtidigt en kunskap som visar på motsatsen. Hon får mig att förstå att homofobin är ständigt närvarande. Den tar sig bland annat uttryck som krav på heterosexualitet, tystnad kring homosexualitet, både bland spelarna själva och från omvärlden, myter kring feminint

---

¹⁶⁹ HomO, Rapport 2003, s. 78.

¹⁷⁰ RF, Policy mot sexuella trakasserier och diskriminering på grund av sexuell läggning <<http://www.rf.se/t3.asp?=81057>> (2007-05-20).

¹⁷¹ Inf. 2.

och maskulint samt modeller för att införliva heterosexuella spelare i ett lag med många homosexuella. Annas uttalanden ger mig också en bild av hennes egen inställning till homosexualitet. På det sätt hon säger emot sig själv och försvarar andra torde inte bilden vara helt positiv. Om vi vänder på myntet ser vi emellertid ett mycket framgångsrikt lag som verkar ha en viss insikt om vad det handlar om. Med en handlingsplan för nya spelare som har problem med att laget har många lesbiska spelare, får laget en hög acceptansnivå och respekt för olika individer och sexuella läggningar.

6.8.3 Anna och familjen

Det är något i Annas beskrivningar eller snarare brist på beskrivningar som fångar mitt intresse för Annas relation till sin familj. Tidigare har Anna beskrivit faktorer som hon tror är avgörande för att våga ”komma ut” som lesbisk i ett lag. Vidare beskriver hon att hur man har blivit uppfostrad också är av stor betydelse. Hon beskriver sin egen uppfostran så här: *”Vi har haft en ganska öppen uppfostran.”* *”Vi har aldrig haft några problem i vår familj liksom men...”* Anna som vuxit upp i sin egen familj borde verkligen ha tolkningsföreträde i frågan om hur öppen hennes familj har varit. Jag ifrågasätter dock hennes uttalande. Varför väljer hon att tala om för sin familj att hon är lesbisk hela tre år efter att hon berättat för vännerna? Denna ekvation går inte riktigt ihop och speciellt inte med tanke på att hon beskriver att laget hon spelar i nästan varit hennes första familj. Anna motsäger sig själv igen och hon blir mer och mer svårtolkad samtidigt som detta kan ge mig en ny och mer nyanserad bild av Annas egen relation till familjen och homosexualitet. Anna låter mig förstå att familjen inte fick veta förrän långt senare än sina vänner och laget men förklarar inte spontant vidare varför. Det lilla *”men”* som hon avslutar sin mening med undrar jag om inte det kan ses som att det fanns en annan sida också. Hon talar dessutom inte en enda gång spontant om sin familj. Kan jag se detta motstånd som ett uttryck för att familjen inte haft så öppet förhållningssätt till homosexualitet som Anna låtit påskina? Kan det vara svårt att tala negativt om familjen? Kanske är det ett uttryck för att hon är medveten om den inskränkthet och homofobiska attityder som finns i hennes hemkommun och som troligtvis skulle påverka hennes familj negativt? Frågorna är många och kan vara ett sätt att förstå att Annas egen relation till homosexualitet är komplex. När Anna berättar för vännerna hemifrån möts hon till sin förvåning av negativa reaktioner. Kan den insikten ha gjort att Anna valde att vänta med att ”komma ut” för familjen. Man har konstaterat att de häftigaste reaktionerna verkar komma från de allra närmaste, vilket även jag kan intyga.¹⁷² Kanske var det bara så att Anna inte orkade med fler negativa attityder och därför valde att vänta tills hon kände sig starkare.

---

¹⁷² SOU 1984:63 s. 21.

Anna beskriver under hela intervjun hur betydelsefull idrotten har varit för henne och att hon nästan betraktar den som sin första familj. När jag frågar Anna hur familjen har reagerat på detta och om de har förstått hennes idrottsengagemang, svara hon som tidigare nämnt: ”*De har väl inte varit så intresserade nån utav dem av idrott så de har inte riktigt förstått det.*” Enligt Anna börjar inte mamma och pappa intressera sig för hennes idrottsengagemang förrän hennes lag började vinna viktiga tävlingar. Detta skulle kunna ses som antingen ett resultat av eller en orsak till att Anna inte berättade för sin familj från början. En vidare och eventuell möjlig tolkning, som jag samtidigt är något skeptisk till, torde kunna vara att familjen inte bara hade ett ringa intresse i Annas idrottsengagemang utan även en komplicerad relation till Anna och hennes sexualitet. Jag vet inte med vilken rätt jag har att ens beröra denna slutsats och är kritisk till mitt eget påstående. Samtidigt har jag använt mig av det sunda förnuftet när jag på ett kritiskt sätt ifrågasätter Annas uttalanden, svar och beskrivningar och undrar om det finns en möjlighet att Annas familj kan ha svikit henne på något sätt.

7 Etik

Med undersökningen har jag försökt belysa och problematisera en lesbisk kvinnas situation inom idrotten. Jag har använt mig av tre olika tolkningsperspektiv när jag har tolkat hennes beskrivningar och uttalanden.

Jag är medveten om det etiska dilemma jag som forskare står inför när det gäller studier av denna karaktär. Den tredje etiska riktlinjen (se 5.5) *konsekvens* innebär att jag som forskare ska minimera risken för att den intervjuade ska lida skada vid en eventuell publicering av undersökningen. Trots att jag som forskare utgår från att det inte ska finnas privata data i undersökningen som gör att andra har möjlighet att identifiera undersökningens person kan det ändå, vid en publicering, få konsekvenser för intervjupersonen. Jag har brottats med tanken att jag eventuellt skulle kunna skada min intervjuperson. Jag tror emellertid att de potentiella fördelarna för intervjupersonen och betydelsen av den kunskap som jag förvärvat ska uppväga skaderisken. Att på detta sätt väga för och nackdelarna med en undersökning är ett sätt att bedöma om man kan rättfärdiga ett beslut om att genomföra en undersökning eller inte. Jag hoppas och tror att jag gjort rätt bedömning.¹⁷³

Min undersökning beskriver *en* möjlig bild av hur min intervjupersons situation kan se ut. Den behöver inte stämma med hennes.

---

¹⁷³ Kvale, s. 110.

8 Sammanfattande diskussion

Syftet med undersökningen är att belysa och problematisera hur en homosexuell elitidrottande kvinna upplever sin situation inom den svenska elitidrotten. Mina tre första frågeställningarna var; Vilka är hennes erfarenheter av att vara homosexuell?, Hur upplever hon relationen till och mellan lagkamraterna, både de kvinnliga och de manliga samt till tränarna och ledning? och Vad har idrotten betytt för henne? Dessa frågor redovisas och besvaras i den första delen, under resultat och diskussion, där jag utgår från det realistiska perspektivet. Jag tolkar där min intervjuperson utifrån hennes egen synvinkel.

Det viktigaste och mest intressanta resultatet härifrån är att idrotten onekligen betyder och har betytt väldigt mycket för min intervjuperson Anna. Den har gett henne många oföglömliga minnen och glädje. Anna upplever sin situation i laget som *”så speciell”*. Den sammanhållning som hon idag känner finns i laget (damlaget) har hon aldrig tidigare upplevt. Samtidigt har hon emellertid starkt ifrågasatt och berörts negativt av de orättvisa förhållandena mellan dam- och herrlaget. Orättvisorna har, enligt Anna, både handlat om ekonomiska förhållanden, engagemang och acceptans. Hon upplever orättvisorna till stor del bero på styrelsens och sponsorgruppens manliga dominans och bristande intresse för damlaget. Trots detta förhållande kan Anna känna att klubben *”nästan”* varit hennes *”första”* familj. Slutligen beskriver Anna hur hon alltid har prioriterat idrotten och att den har betytt allt för henne. Den har varit hennes sätt att *överleva*.

Anna idrottar således för att överleva, så skulle man kunna tolka hennes berättelse. Hon har med stor sannolikhet utsatts för, eller snarare blivit kränkt av, den heterosexuella normen. Hon har möjligen känt sig misslyckad och fel, fått utstå negativa attityder och möjligen svek från vänner och familj. Med styrka, envishet och en vilja att få vara sig själv, synas och finnas till väljer hon att bryta upp och flytta till Storstaden. Anna hittar här en större acceptans och i större utsträckning närvaro av homosexualitet och dessutom många andra kvinnor i hennes situation. Detta gör att Anna *”kommer ut”*. I Storstaden får jag bilden av en Anna som mår mycket bättre. Det finns inga gränser för hur positivt hon uttrycker gemenskapen hon upplever i laget. Hon känner sig trygg, hon vet vad som förväntas av hennes och visst ser jag hur mycket stöd de lesbiska kvinnorna i laget är för henne. Laget som Anna värderar högt har varit och är nog fortfarande ett forum för lesbiska spelare, en oas, där man kan våga vara öppen och känna samhörighet. Att få känna samhörighet, är jag övertygad om, är en av människans starkaste drifter, vilket även fick mig att flytta och bryta med nära och kära. En stark, envis och modig människa har förhoppningsvis hittat sig själv, börjat

vågat tro på att jag minsann duger som jag är och att jag faktiskt existerar. Det har varit en lång väg att gå för Anna, tro mig, och hon har troligtvis orkat detta tack vare idrotten. Den har hjälpt henne att inte ge upp och gett henne styrka att våga vara Anna!

I min fjärde frågeställning undrar jag hur man kan förstå Annas situation ur ett individperspektiv samt i ett större samhällsperspektiv. Med hjälp av Anna har jag blivit medveten om några tydliga strukturer och fenomen.

Idrotten har, historiskt, oinskränkt präglats av män och maskulinitet. Den prägeln håller kanske så sakteliga på att brytas ner men det råder dock inga tvivel för mig att den än idag har ett starkt grepp om idrottsvärlden. Idrotten har genom tiderna uteslutit kvinnan på många "fantasifulla" sätt. Idag utestängs inte kvinnan, i alla fall inte på det allomfattande sätt som historien har beskrivit det. Med kvinnans uppvaknande och medvetenhet om sin självklara rätt att vara fysiskt aktiv på samma villkor som männen, har allt fler insett att detta är en fråga om jämställdhet. Fortfarande, och tyvärr, ser jag hur man, eller snarare män, om än på ett mer sofistikerat sätt, försöker begränsa kvinnans landvinningar inom idrotten. Det kan handla om att utestänga henne från olika grenar och tävlingsformer. I Annas fall hade männen i hennes klubb tidigare den totala makten och se hur det yttrade sig. Anna och hennes lagkamrater har fått idrotta på helt andra villkor än herrlaget. Anna beskriver att både hon och hennes vänner, visserligen har ifrågasatt, men ändå gillat läget och inte krävt en vettigare förklaring än att det faktiskt inte är någon som vill sponsra damlag. Hirdmans teori om isärhållande och hierarki blir i detta sammanhang intressant och en möjlig förklaringsmodell till de tidigare rådande missförhållandena i Annas klubb. Inte nog med att Anna ska få nöja sig med att känna sig mindre värd och få mindre och sämre möjligheter än sina kollegor med ett annat kön. Hon ska dessutom få känna på idrottens rädsla för att förknippas med just den sexualitet som den precis givit henne styrka att acceptera och våga stå för. Harrys forskning som påvisar att idrottens värderingar är starkt sammankopplade med sexism, d v s att man behandlar och betraktar människor olika endast på grund av deras kön, samt negativa attityder till homosexuella blir även den högst intressant när vi betraktar Anna och hennes lag i ett större perspektiv.

Sanningen är den att den homosexuella kvinnan, under senare delen av 1900-talet, har blivit en symbol för den idrottande, och inte sällan per automatik manhaftiga kvinnan. Hon har blivit ett redskap för att avskräcka den heterosexuella kvinnan från att beträda idrottens manliga reservat. Idag hoppas och tror jag att inget avskräcker kvinnan från att idrotta, men det jag däremot förstått så avskräcker det många kvinnor, tränare och förespråkare från att visa henne. Fasting påvisar i sin forskning just den rädsla som idrottens aktörer har för att bli ihopkopplade med "lesbiskhet". Det

som inte syns finns inte, är de så de tänker? Varför är det så viktigt för idrotten att inte bli förknippad med homosexualitet? Krane och Barbers resultat som visar att lesbiska tränare är mycket rädda för att bli ihopkopplade och bli ertappade med sin sexuella läggning bekräftar också detta antagande. Tränare utgör ofta en förebild för unga människor inom idrotten och har stor möjlighet att påverka dem. Lesbiska tränares upplevelser, känslor och agerande kan som jag ser det inget annat än få ödesdigra konsekvenser för många unga kvinnor och män.

Idrottskvinnan är här för att stanna och det verkar vara okey så länge det är en tydlig skillnad mellan könen. Den bestämda uppdelningen mellan dam och herridrott och att vissa grenar, än idag, anses mer "lämpliga" för kvinnan och vissa mer "lämpliga" för mannen kan ses som exempel på det. Det handlar om två olika kön och det blir mindre hotfullt på detta sätt. Den homosexuella kvinnan och även den homosexuelle mannen utmanar mannens maskulina och heterosexuella norm än mer. För det första utmanar de mannens sexualitet och för det andra så utmanar de hans manlighet. Den homosexuella mannen för att han just är man men med "fel" manlighet, den homosexuella kvinnan för att hon omgärdas av myten om att hon skulle vara maskulin. Kanske är det bara så att den lesbiska kvinnan vågar vara lite mindre feminin. Rädslan för att tillåta den homosexuella idrottskvinnan att bli synlig handlar i slutändan om makt. På det sätt hon bemöts, med attityder, tystnad och förnekanden yttrar sig denna rädsla i förlängningen som homofobi.

Den homofobi som så starkt präglar idrotten har Anna givetvis själv blivit påtagligt påverkad av. Hennes själv motsägande beskrivningar och uttalanden uppenbarar otvivelaktigt den kluvenhet som hon har inför homosexualitet. När Anna t e x månar om de heterosexuella spelarnas välmående genom att betona att de lesbiska inte hävdar sin sexuella läggning utåt och när Anna poängter att hon minsann "inte" började i laget för att det spelade många lesbiska där, torde inte kunna ses som något annat än som förnekande och förminskande av sig själv och den homosexuella läggningen. Ett sorgligt exempel på hur homofobin internaliseras även i den grupp av människor som utsätts för den och många gånger lever ett komplicerat liv på grund av den.

Anna har ändå "kommit ut" och äntligen existerar hon precis som den hon är och kan, åtminstone för en stund, strunta i normens krav. Med högburet huvud och räddad självkänsla befinner hon sig i idrottens värld som alltid varit hennes sätt att överleva. Samtidigt har hon nu "kommit in" i en "bubbla" som omgärdas av rädsla, myter, normer, föreställningar och homofobi vilket ständigt utövar en negativ påverkan på hur hon och andra lesbiska spelare uppfattar sig själva och homosexualitet. "Bubblan" är full av acceptans, gemenskap, trygghet och glädje och du får finnas till i den, men gud nåde den som hävdar sig för mycket eller sticker hål på den, då bryts

förtrollningen. Det var väl inte det här som var meningen med att ”komma ut”? Annas sätt att beskriva och formulera sig visar att hon å ena sidan är väl medveten om den homofobi som existerar kring ”bubblan” medan hon å andra sidan, i sina uttalanden, många gånger har fokus på att inte förstöra den goda stämning som finns i laget och tillika dess rykte, vilket gör att hon ibland är benägen att ge sig själv och sina lesbiska medspelare skulden för detta.

Föreningsidrotten har verkligen kapacitet att påverka, synliggöra och få många kvinnor och män att må bra. De förhärskande värderingar, normer och attityder kring sexualitet, kön och manliga och kvinnliga beteenden som finns i samhället och som i stor grad är starkt sammankopplade med idrotten borde ifrågasättas och problematiseras mycket mer.

Med utgångspunkt i Queerteorin skulle vi sannolikt uppleva en mer jämställd, harmonisk och tillåtande idrottsarena; en idrottsarena där *alla* idrottens aktörer har förutsättningen att må bra och dessutom vågar synliggöra och stå för sina medspelare. Med heteronormen som grundval kommer det på samhällets alla nivåer och områden alltid existera homofobi. Inom vissa områden kommer det att finnas mindre homofobi och inom andra områden mer. Jag har på min resa tillsammans med Anna förstått att idrotten är en arena starkt präglad och formad av homofobiska uppfattningar och det får konsekvensen att Anna och många med henne kanske får betala ett högt pris för att överleva.

9 Forskningsbehov

Jag har förstått att det finns ett stort forskningsbehov kring lesbiska kvinnor i största allmänhet. Den kunskap vi har idag handlar till största del om den manliga homosexualiteten. En representant från HomO bekräftar under ett telefonsamtal att det finns mycket liten kunskap om kvinnor i ett homosocialt sammanhang. Hon såg mycket positivt på min ansats att försöka belysa en lesbisk kvinnas situation inom idrotten. Forskning kring lesbiska och framför allt lesbiska inom idrotten är således mycket sparsam. Håkan Larsson konstaterar att forskning om idrott kopplat till identitetsskapande och sexualitet är mycket liten och Queerteoretiska forskningsansatser är näst intill obefintliga.¹⁷⁴ Det skulle vara intressant att:

- Belysa situationen för lesbiska kvinnor inom andra idrotter. Kan valet av idrott eller idrottsgren vara avgörande om det är lättare eller svårare att vara homosexuell?

---

¹⁷⁴ RF, idrott, kön och genus, s. 9.

- Belysa den homosexuella mannen och hans situation inom idrotten. Med tanke på idrottens ideologi och utmärkande klimat torde bögen kunna vara mer utsatt än den lesbiska.
- Lyfta fram en helt annan struktur eller socialt fenomen i vårt samhälle. Detta skulle vara värdefullt för att få perspektiv på den miljö som idrotten representerar, vilken påverkan den har och för att öka medvetenheten kring sambandet mellan normer, attityder och miljö ur ett HBT-perspektiv.

Litteratur- och källförteckning

Muntliga källor

I författarens ägo

Bandupptagning med utskrifter.

Intervju 2002-02-26 med min intervjuperson "Anna".

Informanter

Informant 1, Representant för RFSL ,Riksförbundet för Sexuellt Likaberättigande.

Informant 2, Representant för myndigheten HomO, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av Sexuell läggning.

Tryckta källor

- Annerstedt, Claes, *Kvinnoiddrottens utveckling i Sverige*, 1: a uppl., (Malmö:LiberFörlag, 1983).
- Birrell, Susan & Cole, Cheryl L, *Women, Sport and Culture* (London: Human Kinetics, 1994).
- Boye, Karin, *Dikter*, 2. uppl. (Bonniers förlag AB, 1987).
- Cahn, Susan, "Crushes, Competition, and Closets: The Emergence of Homophobia in Women's Physical Education" in *Women sport and culture*, ed. Susan Birell & Cheryl L., Cole (London: Human Kinetics, 1994).
- Civildepartementet, *Tio år med jämställdhetslagen : utvärdering och förslag, Betänkande av utredningen*, Statens offentliga utredningar, 1990:41 (Göteborg: Graphic systems AB, 1990).
- Connell, Robert W. Robert, W. Connell, *Maskuliniteter*, (Göteborg: Daidalos AB, 1999).
- Dahl, Ulrika, "Det viktigaste är inte vad extremisterna tycker utan vad majoriteten gör": *En kunskapsinventering av forskning om homofobi och heteronormativitet* (Stockholm: HomO & Forum för levande historia, 2005).
- Fasting, Kari, "Homofobi, kvinnor och elitidrott", *Svensk idrottsforskning*, 9 (1999: 4), s. 40-45.
- Pat Griffin & James Genasci, "Addressing Homophobia in Physical Education: Responsibilities for Teachers and Researchers" in *Sport, men and the gender order*, ed. Michael A. Messner & Donald F. Sabo (Leeds: Human Kinetics, 1990) s. 211-221.
- Griffin, Pat, "Changing the Game: Homophobia, Sexism, and Lesbians in Sport", *Quest*, 44 (1992) s. 251-265.
- Pat Griffin, Jeff Perotti, Laurie Priest, Mike Muska, *It takes a team, Making sports safe for lesbians, gay, bisexual and transgender athletes and coaches*, Womens sports Foundation (2002), s. 2-12.
- Harry, Joseph, "Sports Ideology, Attitudes Toward Women, and Anti-Homosexual Attitudes", *Sex Roles: a journal of research*, 32 (1995) s. 109-117.
- Hirdman, Yvonne, "Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning", *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 9 (1988:3), s. 49-61.
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn, *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (Oslo: TANO A.S., 1986).
- Innala, Sune, "Attityder mot homosexuella" i *Homosexuell idag*, red. Malin Backström, Rapport från en konferens om samhällsvetenskaplig forskning kring homosexualitet, 1998:1 (Folkhälsoinstitutet, kriminologiska institutionen, Stockholm 1998).

- Kjellberg, Gerda, "Vad man bör veta före den sexuella samlevnaden" i *Kvinnans egen läkarbok red.*, Malcolm, Tottie (Stockholm: Natur och kultur, 1950).
- Knobblock Ehn, Inger, "Läkarvetenskapens syn på homosexualitet under 1900-talet" i *Homosexuell idag*, red. Malin Backström, Rapport från en konferens om samhällsvetenskaplig forskning kring homosexualitet, 1998:1 (Folkhälsoinstitutet, kriminologiska institutionen, Stockholm 1998).
- Krane, Vikki & Barbers, Heather, "Identity Tensions in Lesbians Intercollegiate Coaches", *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 76 (2005:1) s. 67-91.
- Kulick, Don, "Hur man blir en riktig kvinna eller man" i *Från Kön till Genus: Kvinnlig och manligt i ett kulturellt perspektiv* red. Don Kulick (Borås: Carlsson, 1987) s. 7-34.
- Kulick, Don "Queertheory", *Lambda Nordica*, (1996:3-4), s. 5-21.
- Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*: (Studentlitteratur, Lund 1997).
- Laine, Lena, "Kropp, idrott och kvinnohistoria" i *Kropp och kvinnlighet*, (1991:4), s. 48-58.
- Lindström, Sara, *Den kvinnliga friidrotten i Sverige 1925-1928*, Examensarbete 10p vid Göteborgs universitet, 1999, Göteborgs Posten, 1928-07-30.
- Messner, Michael A. & Sabo, Donald F., *Sport, Men and the Gender Order: Critical Feminist Perspectives* (Leeds: Human Kinetics, 1990).
- Mrozek, Donald J., "The Amazon and the American Lady: Sexual Fears of Women as Athletes" in *From Fair sex to feminism: Sport and the Socialization of Women in Post-industrial Eras*, ed. J.A. Mangan & Roberta J. Park (London: Frank Cass and Company Limited, 1987) s. 282-298.
- Oglesby, Carol A, *Women sport, From Myth To Reality* (London: Henry Kimpton Publisher, 1978).
- Olofsson, Eva, *Har kvinnorna en sportslig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet* (diss.Umeå; Kungälv, 1989).
- Patton, Quinn, Michael, *Qualitative Research & Evaluations Methods*, III ed. (Sage publications, London).
- Rosenberg, Tiina, "Tiina Rosenberg", *Bleck* (2000:3-4) s. 55-62.
- Smith-Rosenberg, Carrol, & Rosenberg, Charles, "The Female Animal: Medical and Biological Views of Women and Their Role in Nineteenth-century America" in *From fair sex to feminism: Sport and the Socialization of Women in Post-industrial Eras*, ed. J.A. Mangan & Roberta J. Park (London: Frank Cass and Company Limited, 1987), s. 13-37.
- Socialdepartementet, *Homosexuella och samhället: betänkande av utredningen om homosexuellas situation i samhället*, Statens offentliga utredningar, 1984:63 (Stockholm:Liber, 1984).
- Spears, Betty, "The Myth", in *Women sport, From Myth To Reality*, ed. Oglesby, Carol A. (London: Henry Kimpton Publisher, 1978), s. 3-15.
- Szymanski, M. Dawn, "Heterosexism and Sexism as Correlates of Psychologi Distress in Lesbians.", *Journal of Counseling & Development*, 83 (2005), s. 355-360.
- Whitson, David, "Sport in the social construction of masculinity" in *Sport, Men and the Gender Order: Critical Feminist perspektiver*, ed. Messner A. Michael & Donald F. Sabo (Champaign, Illinois: Human Kinetic Books, 1990), s. 19-29.

Elektroniska källor

- Anrell, Joakim <anrell@telia.com> Homosexualitet genom historien, 2001 <<http://www.anrell.nu/homo/fakta/historia.html>> (2007-04-15).
- Anrell, Joakim <anrell@telia.com> Homofobi och fördomar, 2001 <<http://www.anrell.nu/homo/fakta/fobi.html>> (2007-04-28).
- FHI (Statens Folkhälsoinstitut), Föreställningar/Vanföreställningar <http://www.fhi.se/shop/material_pdf/forestall.pdf> (2007-05-16).
- FHI (Statens Folkhälsoinstitut), Rapport (2005:19) <www.fhi.se/upload/ar2005/uppdrag/uppdraghbt_a200519_0512.pdf> (2007-05-16).
- George Svéd <george.sved@homo.se> HomO, Homofobi <<http://www.homo.se/o.o.i.s/2294>> (2007-04-15).
- HomO, Den europeiska konventionen den 4 nov 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, artikel 12, Lag (1994:1219) 1994-05-05 <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1055>> (2007-05-17).
- HomO, Brottsbalken – hets mot folkgrupp (2006:892) <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1045>> (2007-04-17).
- HomO, Lagstiftning <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1021>> (1994:1117) om registrerat partnerskap, (2007-05-17).
- HomO, Könsneutral äktenskapsbalk, 2004-02-15 <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1802>> (2007-05-01).
- HomO, Rapport 2003 <http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/rapport03.pdf> (2007-05-22).
- HomO, Rapport 2006 <http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/Arsrapport2007_final.pdf> (2007-04-29).
- HomO, Vad gör HomO? <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1690>> (2007-05-05).
- NE (National Encyklopedin) <<http://www.ne.se>> (2007-05-02).
- RF, Idrott, kön och genus, en kunskapsöversikt (FOU 2003:1) <<http://www.rf.se/t3.asp?m=78028>> (2005-03-15).
- RF, Jämställdhetsplan <<http://www.rf.se/t3.asp?m=26606>> (2007-05-03).
- RF, Kvinnor och män inom idrotten, (FOU 2005:3) <<http://www.rf.se/t3.asp?m=20337>> (2005-03-15).
- RF, Om jämställd idrott, 2000 <<http://www.rf.se/t3.asp?m=26667>> (2007-04-24).
- RF, Policy mot sexuella trakasserier och diskriminering på grund av sexuell läggning <<http://www.rf.se/t3.asp?m=81057>> (2007-05-20).
- RF, Viktiga milstolpar i idrottens jämställdhetsarbete, år 2000, <<http://www.rf.se/t3.asp?m=2629>> (2007-04-14).
- RFSL, Begreppslista-sexualitet och kön <<http://www.rfsl.se/?p=410>> (2007-05-19).
- RFSL <webmaster@rfsl.se> Bisexualitet, 2004-03-01, <<http://www.rfsl.se/?p=332>> (2007-04-15).
- RFSL <webmaster@rfsl.se> Heteronormativitet och dess konsekvenser <<http://www.rfsl.se/?p=412>> (2007-05-05).
- RFSL, HBT historia, 2006-09-28 <<http://www.rfsl.se/?p=413>> (2007-05-01).

- RFSL, Homosexualitet, 2007-02-05 <<http://www.rfsl.se/?p=331>> (2007-04-15).
- RFSL, Myter om homosexualitet <<http://www.rfsl.se/jonkoping/myter.php>> (2007-05-09).
- RFSL <webmaster@rfsl.se> Sexuell läggning vad är det?, 2006-09-05 <<http://www.rfsl.se/?p=414>> (2007-04-15).
- RFSL <info@rflungdom.se> Viktiga årtal, 2005-03-02 <<http://www.rflungdom.se/?p=1252>> (2007-04-28).
- Susning.nu <<http://susning.nu/Myt>> (2007-05-18).
- Wikipedia <<http://sv.wikipedia.org/wiki/Sodomi>> (2007-05-18).

Begreppsförklaring

Jag anser att vissa uttryck och begrepp, som jag använder mig av i mitt arbete, är nödvändiga att förtydligas. Syftet är att du som läsare ska känna dig bekant med orden och veta dess innebörd och därigenom få en mer bekväm och intressant läsning. Jag hoppas samtidigt kunna undvika ev. missförstånd.

Homosexuell, homosexualitet

Homosexualitet är en av tre sexuella läggningar tillsammans med bisexualitet och heterosexuallitet. Detta finns numera definierat i lag i Sverige. I grunden är det förmågan att förälska sig i och/eller vara sexuellt attraherad av någon av samma kön som en själv. Det innebär alltså att det finns både kvinnor och män som är homosexuella. På senare tid har ordet blivit ett sätt att sammanfatta en identitet som inte bara är sexuell utan även en social tillhörighet.¹⁷⁵ Ordet homosexuell har inte funnits med under alla epoker utan är ett relativt nytt ord. 1869 myntas begreppet av den ungerske journalisten Karl M Benkert som består av grekiskans ”homo” som betyder samma eller gemensam och ”sexualitet” som kommer från latinets ”sexus” och som oftast avser kön.¹⁷⁶

Förtydligandet homosexuell

Homosexualitet är som vi vet en känslomässig och sexuell dragning till det samma könet. För de flesta människor innebär den sexuella läggningen också en beskrivning av vårt handlingsmönster. En person som beskriver sig själv som homosexuell behöver emellertid inte ha haft sexuella upplevelser med en person av samma kön. Jag vill gärna betona i detta sammanhang att den homosexuella läggningen inte bara är en fråga om en sexuell angelägenhet. Den är precis som den heterosexuella en inriktning mot en människas personlighet där känslor som vänskap, omsorg, lojalitet, ömhet och kärlek ingår.¹⁷⁷

Heterosexuell, heterosexuallitet

Heterosexuallitet innebär att ha förmågan att sexuellt och känslomässigt attraheras av personer av motsatt kön. Detta är en av tre sexuella läggningar tillsammans med homo- och bisexualitet.¹⁷⁸

Lesbisk/Flata

Begrepp som avser homosexuell kvinna.¹⁷⁹

¹⁷⁵ RFSL, <webmaster@rfsl.se> Homosexualitet, 2007-02-05 <<http://www.rfsl.se/?p=331>> (2007-04-15).

¹⁷⁶ RFSL, info@rfslungdom.se Viktiga årtal, 2005-03-02, <<http://www.rfslungdom.se/?p=1252>> (2007-05-11).

¹⁷⁷ SOU, s. 35.

¹⁷⁸ RFSL, Begreppslista-sexualitet och kön <<http://www.rfsl.se/?p=410>> (2007-05-19).

Jämlikhet

Rättvisa förhållanden mellan alla individer och grupper i samhället. Begreppet utgår också ifrån att alla människor har lika värde oavsett kön, etnicitet, sexuell läggning, social tillhörighet e t c. Jämlikhet är därför ett vidare begrepp än jämställdhet.¹⁸⁰

Jämför Jämställdhet

Normativt begrepp som rör relationen mellan kvinnor och män. Jämställdhet definieras som att kvinnor och män skall ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter inom alla väsentliga områden i livet. Det gäller arbete och försörjning, inflytande i samhället, vård av hem och barn samt kroppslig integritet.¹⁸¹

Homofobi

1. Ideologi, uppfattning eller en medveten värdering hos en individ, en grupp eller ett samhälle och som ger uttryck för en starkt negativ syn på homosexualitet eller på homo- och bisexuella människor. En homofobisk hållning strider mot principen om alla människors lika värde och rättigheter.¹⁸²
2. Personlig, irrationell rädsla för homosexualitet och homosexuella människor eller egna homosexuella impulser.¹⁸³
3. Samlingsbegrepp för människors avståndstagande beteenden, känslomässig reaktion av rädsla och obehag samt negativa och fientliga reaktioner mot homosexualitet och homosexuella personer. Begreppet kom att börja användas i USA, i slutet av 60-talet, av psykiater G Weinberg. Det var dock inte förrän 1981 strax efter det att sjukdomsstämpeln på homosexualitet togs bort, 1979, som begreppet internaliserades i det svenska språket. Ordet består av grekiskans ”homo” som betyder samma eller gemensam och ”fobi” som ur medicinsk synpunkt definieras som en ”sjuklig fruktan av tvångsmässig karaktär”. Definitionen var på 70-talet, då begreppet fortfarande låg i sin vagga, en ”rädsla för att vara nära homosexuella.”¹⁸⁴

Diskriminering

Ett brott mot principen om rätten till likabehandling, som i sin tur är en grundläggande princip om mänskliga rättigheter. Diskriminering kan vara både direkt och indirekt. Trakasserier är en

¹⁷⁹ RFSL <webmaster@rfsl.se> Homosexualitet, 2004-03-01 <<http://www.rfsl.se/?p=331>> (2007-02-05).

¹⁸⁰ RF, Idrott, kön och genus, s. 7.

¹⁸¹ RF, Idrott, kön och genus, s. 7.

¹⁸² George Svéd, <george.sved@homo.se> HomO, Homofobi <<http://www.homo.se/o.o.i.s/2294>> (2007-04-15).

¹⁸³ NE (National Encyklopedin) <<http://www.ne.se>> (2007-05-02).

¹⁸⁴ Ulrika Dahl, HomO, Forum för levande historia, *En kunskapsinventering av forskning om homofobi och heteronormativitet*, s 17f. (Stockholm 2005).

form av diskriminering. I diskrimineringslagstiftningen ingår också förbud att ge instruktioner eller order att diskriminera.¹⁸⁵

Sexuell läggning

Bisexualitet, heterosexualitet och homosexualitet är sexuella läggningar. Sexuell läggning beskriver om en person blir förälskad i eller attraherad av kvinnor, män eller både kvinnor och män. En sexuell läggning består av olika komponenter och kan i en modell förklaras som bestående av begreppen praktik; *vad du gör och vad du har för erfarenheter*. Identitet; *vad känner du dig som och vad kallar du dig?* och preferens; *vad gillar du och vad föredrar du? Vill du leva med kvinnor eller män? Föredrar man ha sex med ett av könen eller båda?* Dessa tre komponenter tillsammans utgör den sexuella läggningen.¹⁸⁶

Myt

1. Försvagat allmänt spridd felaktig föreställning som vissa krafter strävar att bevara av ideologiska skäl.¹⁸⁷
2. I vardagslag används ordet myt ofta synonymt med skröna eller osanning eller ett hävdvunnet men ogrundat påstående.¹⁸⁸

Sodomi

1. Äldre benämning på sexuella handlingar vilka efter religiösa, sociala och juridiska normer ansågs vara mot naturen.¹⁸⁹
2. Ursprungligen "tillfredsställande av könsdriften genom onaturlig otukt", är en numera övergiven svensk brottstyp avseende homosexualitet och tidelag. Den som "utövade" sodomi kallades *sodomit*. Ordet kommer från stadsnamnet Sodom. Sodomi är fortfarande i olika former kriminaliserat på många håll i världen.¹⁹⁰

"Komma ut"

Ett uttryck som handlar om att förstå och acceptera sina homo- eller bisexuella känslor och om att våga söka kontakt med andra. Att "komma ut" är också att berätta för familj, vänner och omgivning om sina känslor.¹⁹¹ Begreppet myntades i London 1969 med anledning av

¹⁸⁵ George Svéd, <george.sved@homo.se> HomO <<http://www.homo.se/o.o.i.s/1014>> (2007-04-15).

¹⁸⁶ RFSL <webmaster@rfsl.se> Sexuell läggning vad är det?, 2006-09-05 <<http://www.rfsl.se/?p=414>> (2007-04-15).

¹⁸⁷ NE <<http://www.ne.se>> (2007-05-22).

¹⁸⁸ Susning.nu <<http://susning.nu/Myt>> (2007-05-18).

¹⁸⁹ NE <<http://www.ne.se>> (2007-05-18).

¹⁹⁰ Wikipedia, Sodomi <<http://sv.wikipedia.org/wiki/Sodomi>> (2007-05-18).

¹⁹¹ RFSL <webmaster@rfsl.se> Homosexualitet, 2004-03-01 <<http://www.rfsl.se/?p=331>> (2005-04.20).

kraftfulla demonstrationer mot polisens och myndigheternas ständiga attacker mot homosexuellas frizoner.¹⁹²

Bög

Begrepp som avser homosexuell man.¹⁹³

Heteronormativitet

I samhället förutsätts det att du är intresserad av en person av motsatt kön. Det förutsätts att det kön som du ser ut att tillhöra också är det som du känner dig som. Det förutsätts en hel del saker. Normerna om sexuell läggning och könsidentitet kallas heteronormativitet. Denna norm finns överallt och hos alla. Den finns, stärks och sprids genom de omedvetna och medvetna saker som alla gör. Spridningen kan bestå i att små barn till exempel läser en sagobok där prinsen (i blå mantel) räddar prinsessan (i rosa klänning) och annat liknande.¹⁹⁴

Bisexuell

För en del kan bisexualitet vara en övergångsfas från hetero- till homosexualitet eller tvärtom, men för många är bisexualitet en livslång sexuell identitet. När man talar om bisexualitet så menar man vanligtvis förmågan att bli sexuellt attraherad och förälskad i både kvinnor och män, men en bisexuell identitet kan se ut på olika sätt. Alla bisexuella är inte nödvändigtvis intresserade lika mycket av personer av båda könen.¹⁹⁵ 1892 används ordet för första gången i en publicerad text. Ordet består av grekiskans "bi" som står för "båda" och "sexualitet" (se definitionen ovan av homosexuell).¹⁹⁶

Genus

Begrepp inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och teoribildning som används för att förstå och urskilja de föreställningar, idéer och handlingar som sammantagna formar människors sociala kön. Ordet kommer från engelskans gender i betydelsen socialt kön. Genus används som benämning på den kulturella process som tillskriver såväl människor som symboliska förhållanden och institutioner kollektiva s.k. könsegenskaper, d v s manligt och maskulint respektive kvinnligt och feminint.¹⁹⁷

---

¹⁹² Joakim Anrell <anrell@telia.com> Homosexualitet genom historien, 2001, <http://www.anrell.nu/homo/fakta/historia.html> (2007-04-15).

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ RFSL <webmaster@rfsf.se> Heteronormativitet och dess konsekvenser <<http://www.rfsf.se/?p=412>> (2007-05-05).

¹⁹⁵ RFSL <webmaster@rfsf.se> Bisexualitet, 2004-03-01 <<http://www.rfsf.se/?p=332>> (2007-04-15).

¹⁹⁶ Joakim Anrell <anrell@telia.com> Homosexualitet genom historien, 2001 <<http://www.anrell.nu/homo/fakta/historia.html>> (2007-04-15).

¹⁹⁷ NE <<http://www.ne.se>> (2007-05-18).

HBT

Förkortning för **H**omosexuella, **B**isexuella och **T**ranspersoner. Termen har sedan 1990-talet blivit etablerad som ett neutralt samlingsbegrepp i samband med frågor om sexuell läggning och könsidentitet.

Förtydligande transpersoner

Med transpersoner menas oftast personer som genom sina könsuttryck och/eller könsidentiteter avviker från könsnormen. Det kan till exempel vara transvestiter, transgenderister, dragkings och dragqueens, transsexuella, intergender och intersexuella.

Det står var och en fritt att definiera sig som transperson eller ej.¹⁹⁸

---

¹⁹⁸ Ibid.

Intervjuguide

Jag har utgått från mina förutbestämda områden, formulerade i syftet. Utifrån dessa områden har jag sedan formulerat någon eller några underfrågor. Jag har alltså inte använt mig av några standardiserade intervjufrågor. Jag har under intervjuens gång och beroende på intervjupersonens reaktioner och svar även valt att ställa spontana motfrågor, ändra på min ursprungsfråga eller ta bort frågan, då hon ev. redan har svarat på den. Jag eftersträvar att resultatet från intervju i så stor utsträckning som möjligt är intervjupersonens egen uppfattning, därför ger jag henne stort utrymme att själv styra utvecklingen under intervjun. Med mina tydliga områden och underfrågor och medveten anpassning till min intervjupersons berättelse hoppas jag kunna säkerställa mitt empiriska material. I min intervjuguide framgår mina områden från vilka jag önskar hämta kunskap från och mina underfrågor. Några av mina spontana frågor/följdfrågor kommer emellertid att finnas med i mitt resultat. Min kunskap och erfarenhet inom mitt problemområde har givetvis legat till grund för mina frågor och varit betydelsefull med tanke på undersökningens validitet.

Frågeområden och underfrågor

- **Vilka är dina erfarenheter och upplevelser av att vara homosexuell?**
  - *Har du upplevt situationer där du inte känt dig accepterad?*
  - *Hur upplever du det att vara homosexuell kvinna och elitidrottare?*
  - *Kan du vara öppet homosexuell i ditt lag?*
  - *Upplever du att andra kan vara öppet homosexuell i ditt lag?*
  - *Tror du att det finns en överrepresentation av lesbiska inom idrotten?*

- **Hur upplever du relationen till lagkamraterna, kvinnliga och manliga, till tränarna, till ledningen och även relationen mellan lagkamraterna?**
  - *Hur upplever du relationen till dina lagkamrater?*
  - *Hur upplever du relationen mellan damlaget och herrlaget?*
  - *Hur upplever du din relation till tränarna?*
  - *Hur upplever du din relation till ledningen?*
  - *Hur upplever du din relation till ev. lesbiska spelare i laget?*
  - *Hur upplever du relationen mellan lesbiska spelare och heterosexuella spelare?*

- **Vad har idrotten betytt och vad betyder den för dig idag?**
  - *Vad är det som betyder och har betytt mest?*
  - *Hur upplever du det att spela i ditt lag?*
  - *Hur har du upplevt ev. tidigare idrottsengagemang?*

Käll- och litteratursökning

Frågeställningar

- Vilka är hennes erfarenheter och upplevelser av att vara homosexuell?
- Hur upplever hon relationen till lagkamraterna och mellan lagkamraterna, både de kvinnliga och de manliga, till tränarna och till ledningen.
- Vad har idrotten betytt och vad betyder den för henne idag?
- Hur ska man förstå hennes upplevelser ur ett individperspektiv och ett samhällsperspektiv?

Ämnesord

- Lesbisk / Lesbian
- Idrott / Sports
- Homosexuell /Homosexualitet / Homosexual / Homosexuality
- Homofobi / Homophobia
- Kvinnor / Women
- Queerteori/ Queer Theory

Varför ?

Sökordet lesbisk och idrott för att min undersökning gäller en lesbisk kvinna inom idrotten. Homosexuell för att det är ett mer generellt begrepp och homofobi för det beskriver en förhållningssätt som jag anade existerade inom idrotten. Jag använde sökordet kvinnor för att tillsammans med ordet homosexuell definiera den kvinnliga homosexualiteten och Queerteori för att den utgör grunden i mina teoretiska utgångspunkter.

Hur ?

		<u>Träffar</u>	<u>Relevanta</u>
<u>Eric-ebSCO</u>	Lesbian and Sport	12	5
	Homophobia and Sport	12	7
	Homophobia and Sport and Women	8	4
	Women and Homosexuality	20	3
	Queert Theory	20	4
<u>Artikelsök</u>	Lesbisk OCH idrott	1	1
	Homofobi OCH idrott	11	2
	Homosexualitet OCH idrott	20	3
	Queerteori	6	3

Kommentarer

Det har varit förhållandevis svårt att få tag på relevant forskningsmaterial som beskriver mitt problemområde. Trots begränsningen har det material jag funnit motsvarat mitt syfte tämligen väl. Mycket av den litteratur jag använt mig av i min litteraturgenomgång har jag tillsammans med min handledare fått tag i på annat sätt än genom sökning i databaser. Jag har även fått tag på material och litteratur från HomO och RFSL.